

POLITIET
OSLO POLITIDISTRIKT

Oslo kommune

BARNE- OG UNGDOMSKRIMINALITETEN I OSLO

Rapport basert på data fra 2017

SALTO

SAMMEN LAGER VI ET TRYGT OSLO

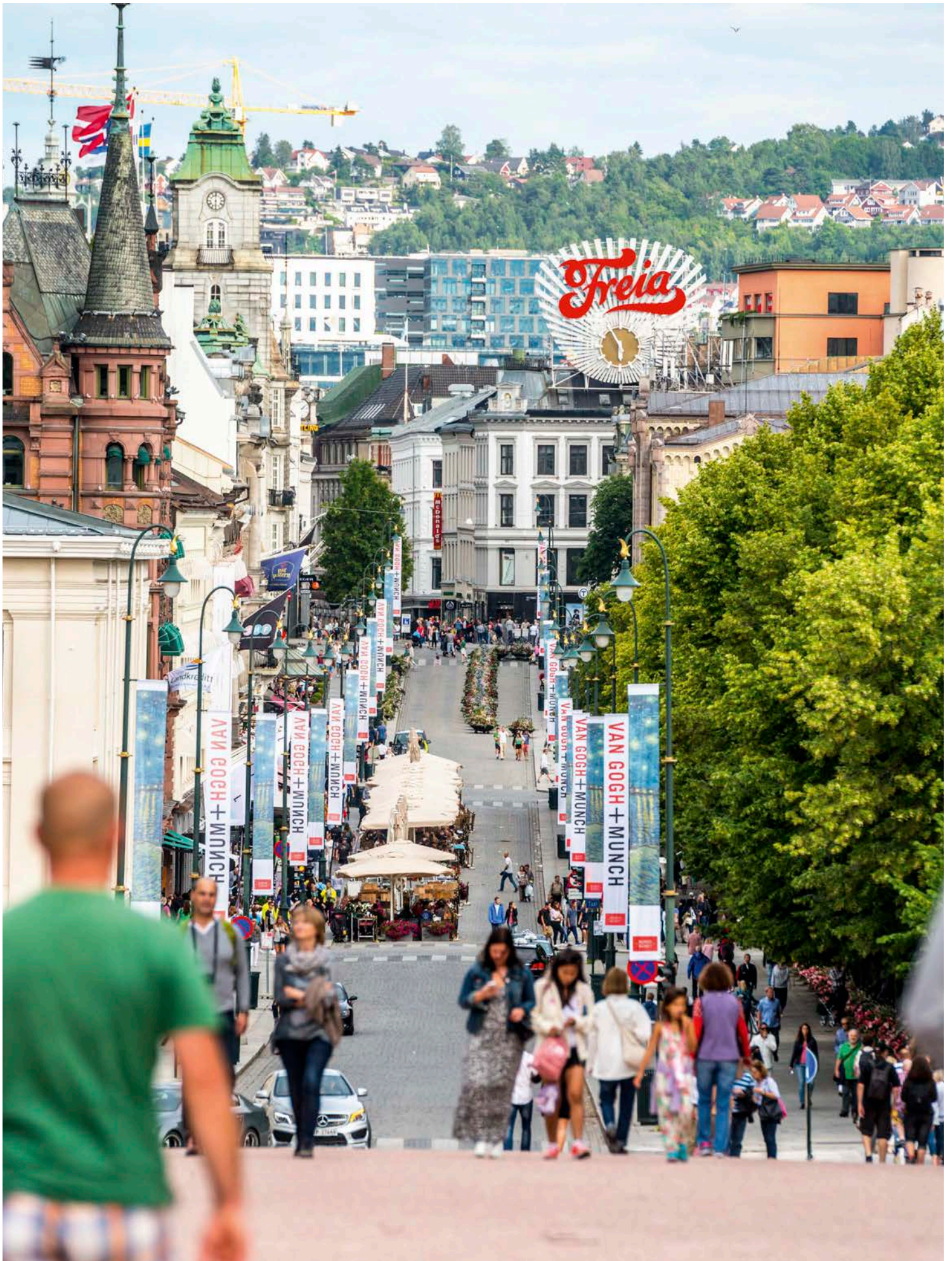

Innhold

Sammendrag	5
Kapittel 1. Innledning og metode	9
Rapportens formål og avgrensninger	9
Datagrunnlag	9
Analysen	10
Begrensninger i datamaterialet og rapporten	12
Kapittel 2. Den registrerte kriminaliteten blant barn og ungdom i Oslo	15
Overordnet kriminalitetsbilde for barn og unge i Oslo	15
Registreringer for barn og unge under 18 år	17
Registreringer for unge voksne 18 til 22 år	23
Geografisk fordeling og utvikling	26
Kapittel 3. Utvalgte lovbruddskategorier	33
Vold	33
Vinning og økonomi	42
Seksuallovbrudd	46
Narkotika	48
Kapittel 4. Utvikling i sentrum	55
Sentrumsutfordringer	56
Unge i utsatte miljøer i Oslo sentrum	57
Kapittel 5. Gjengangere	65
Unge gjengangere under 18 år	65
Gjengangere 18-22 år	66
Gjentatte gjengangere	68
Gjengangere og nettverk	70
Kapittel 6. Faktorer som påvirker kriminalitetsbildet	73
Kontrollinstansenes betydning for kriminalitetsregistreringen	73
Sosioøkonomisk ulikhet	75
Gruppedynamikk og pop-up	75
Hvordan påvirker bruken av sosiale medier og internett kriminaliteten?	76
Oslopolitiets endringer	77
Skolenes betydning	78
English summary	81
Litteraturoversikt	84

Sammendrag

Hvert av de siste åtte årene har minst 97 % av barn og unge i aldersgruppen 10-17 år i Oslo ikke blitt registrert med kriminalitet. De aller fleste barn og unge i Oslo er lovlydige, også målt for mindre aldersgrupper og i mindre deler av byen. På tross av dette har nivået i den registrerte kriminaliteten blant barn og unge i Oslo økt klart siden 2015, etter mange års nedgang. I aldersgruppen 10-17 år ble 1483 personer registrert med 2795 straffbare forhold i 2017. For aldersgruppen 18-22 år er registreringen av kriminalitet stabil siste tre år.

Økningen i kriminalitet under 18 år økte likevel ikke så mye når vi ser bort fra butikkyveri og narkotikalovbrudd, lovbrudd hvor vi vet at registreringen i stor grad styres av strategier og fokusområder til vektere og politi. Samtidig er det noen momenter vi er bekymret for.

Flere gjengangere

Som året før var det også i 2017 en økning i antall gjengangere både i aldersgruppen under og over 18 år. Det var også økning i ungdom som er gjengangere over flere år. Gjengangerne sto for en stor del av de straffbare forholdene i aldersgruppene, og blir ofte registrert fra de var svært unge.

For unge gjengangere under 18 år økte antallet til 151 personer som til sammen sto for 1046 straffbare forhold i 2017. Etter rekordlavt nivå i 2015 har kriminaliteten unge gjengangere under 18 år sto for nesten doblet seg. I SaLTo-samarbeidets historie må vi tilbake til 2007 for å finne høyere nivå både på

antall personer og antall forhold. Unge gjengangere var i 2017 involvert i to tredjedeler av anmeldelsene der det var flere gjerningspersoner registrert.

I aldersgruppen 18-22 år sto gjengangere bak halvparten av de straffbare forholdene aldersgruppen sto for. Selv om totalregistreringen har vært stabil i tre år, har andelen kriminalitet gjengangere registreres for økt. 83 personer i denne aldersgruppen hadde 10 straffbare forhold eller mer, og disse sto for 25 % av de straffbare forholdene i aldersgruppen i 2017. Dersom vi i større grad lykkes med å jobbe målrettet med unge med gjentatt kriminalitet på et tidligere tidspunkt, vil det påvirke helheten i stor grad.

Økning i fysisk vold, massevold og lovbrudd mot politiet

Det var en økning i registrert fysisk vold blant barn og unge i 2017. Vi må tilbake til 2007 for å finne en lignende høy registrering. En av faktorene som bidro til økningen, var antall anmeldelser der flere gjerningspersoner er involvert. Registreringen for fysisk vold i skolen har også økt, men her er det muligens også en avdekking av mørketall og ikke en så stor reell økning.

Økningen i fysisk vold og massevold kan kobles sammen med en voldstrend på internett og bruk av sosiale medier. Noen av voldssakene blir filmet av de unge og legges ut på internett, og sosiale medier bidrar til at mange kan være involvert når det avtales en slåsskamp.

Unge gjengangere er involvert i mye vold, og var registrert i mange av voldsanmeldelsene med flere gjerningspersoner. Det var også en økning i antall lovbrudd der offentlig tjenestemann ble utsatt for vold, trusler, hindring eller forulemping. Det store flertall av disse lovbruddene i 2017 skjedde mot politi og det var unge gjengangere involvert i mange av anmeldelsene.

Kontrollaspektet

Når vi ser nærmere på butikkyveri og narkotikalovbrudd finner vi at instansene som avdekker disse har ulike satsningsområder og strategier. Et økt antall anmeldelser kan være positivt da flere forhold avdekkes, men registreringene kan gi inntrykk av at den faktiske kriminaliteten øker uten at det trenger å være tilfelle.

Unge jenter har de senere årene knapt blitt registrert med narkotikaforhold. Samtidig vet vi at unge jenter bruker og er i befatning med narkotika. I 2017 økte antall narkotikalovbrudd for guttene, spesielt i de områder der politiet har hatt ekstra innsatser. For butikkyveri var det en stor økning for unge jenter, men økningen skjedde ikke for unge gutter eller i aldersgruppen 18-22 år. Politiblikket og

andre kontrollørers blikk gjenspeiler seg i politiets registre.

Ran og utpressing

Selv om totaltallet for ran og utpressing i Oslo var lavt i 2017, steg antall straffbare forhold i aldersgruppen 10-17 år. I aldersgruppen 18-22 år var antall straffbare forhold på det laveste for hele perioden 2005-2017. For de under 18 år steg antall forhold i Majorstua krets, og det var i hovedsak gutter i alderen 15-17 år fra østkanten av Oslo som ble registrert.

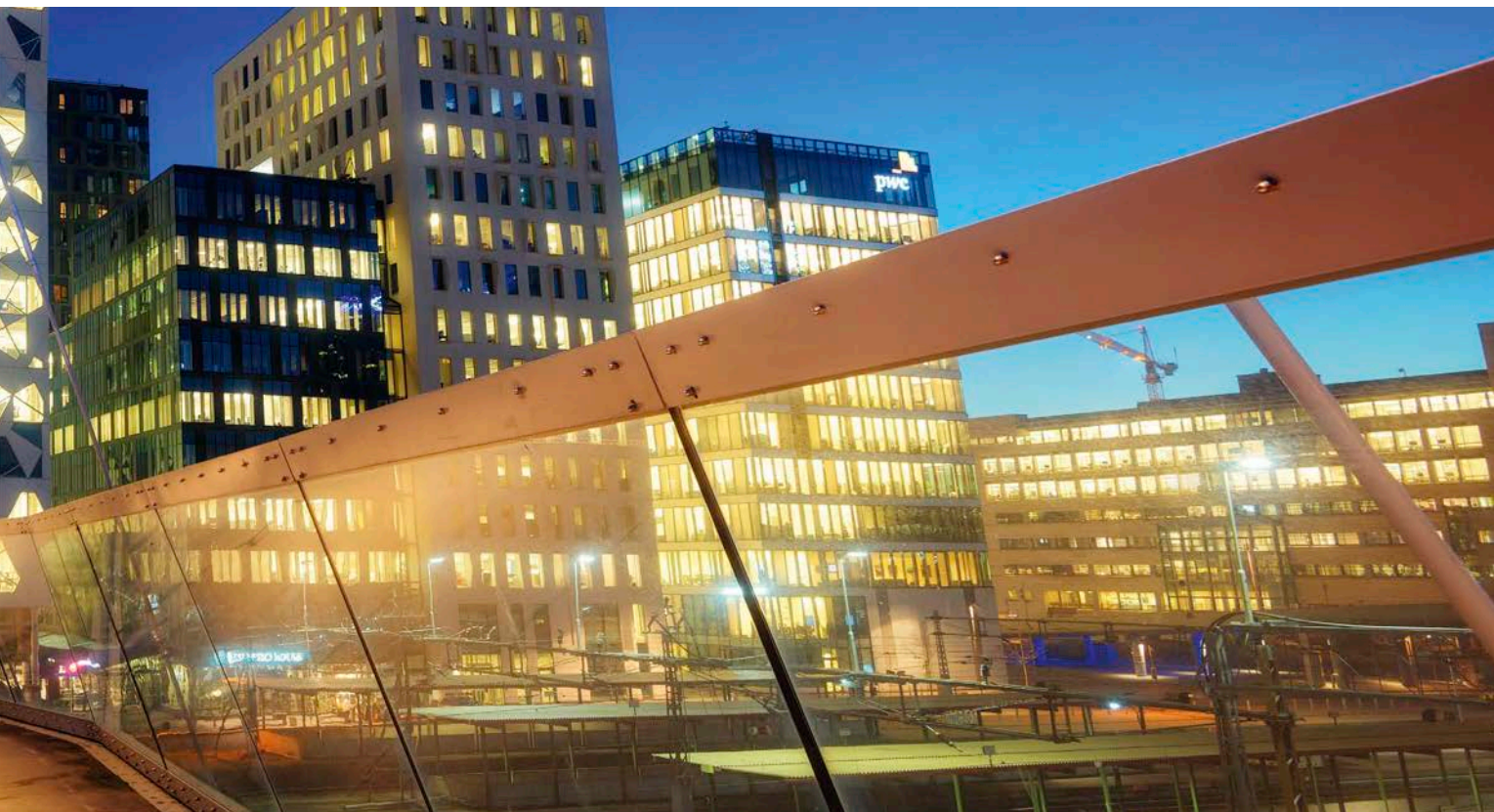
Bedrageri

For bedrageri har både anmeldelser og straffbare forhold i aldersgruppen 10-17 år steget de siste to årene. Bedrageri i aldersgruppen 18-22 år varierer.

Seksuallovbrudd

For seksuallovbrudd har det skjedd en økning i registreringene de siste tre årene, både totalt og for aldersgruppen 10-17 år. Her skjedde det en økning samtidig med innføring av ny straffelov, men vi kan ikke se den direkte påvirkningen loven har gjort. Det var samtidig en økning i anmeldelser

med flere gjerningspersoner under 18 år involvert. Den teknologiske utviklingen i etterforskningen og ungdommers bruk av sosiale medier antas å ha en virkning på økningen.

Straffereaksjoner

For narkotika og fysisk vold ble en stor andel av økningen i straffbare forhold i 2017 avgjort med henleggelse på bevisets stilling. Påtaleunntelser med særvilkår, som kan gi unge motivasjon til endring, brukes i liten grad. Konfliktråd, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff ble også svært lite brukt som reaksjon i de undersøkte lovbruddene.

En undersøkelse av gjentatte gjengangere viser flere eksempler på at disse kan ha en lang lov- bryterkarriere før de får en annen reaksjon enn henleggelse eller påtaleunntelse uten vilkår. Noen har begynt med kriminalitet lenge før fylte 15 år, men har passert 18 år uten at de har fått en reaksjon med innhold.

Tilstedeværelse i lokalmiljøene

Politiet i Oslo har endret struktur etter Nærpoliti- reformen. De forebyggende og operative patruljene befinner seg oftere i områder hvor de i mindre grad

er kjent med beboerne og området. Dette påvirker dialogen og kontrollaktiviteten, og kan ha negativ effekt på kriminalitetsutviklingen.

Økte sosioøkonomiske forskjeller

Statistisk sentralbyrå melder om økte sosio- økonomiske forskjeller i Oslo, noe som kan skape grobunn for konflikter og kriminalitet. Det registreres mer kriminalitet med gjerningssted i bydelene øst i Oslo enn i vestlige bydelers. Samtidig ser vi at ungdom fra øst står bak en klar økning av ran i vest. Mange av de gjentatte gjengangerne kommer fra fattige familier i små leiligheter, og de oppholder seg derfor i større grad ute i det offentlige rom. Dette betyr ikke at det ikke begås kriminalitet på vestkanten. Større boliger gjør det mindre nødvendig å bruke det offentlige rom, og lovbrudd blir sjeldnere avdekket.

Kapittel 1

Innledning og metode

Rapportens formål og avgrensninger

Målet med denne rapporten er å styrke kunnskapen om kriminalitet og rusproblemer blant barn og unge i Oslo. Rapporten inngår som en del av SaLTo-samarbeidet mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt (SLT i Oslo). Dette er et tverretattlig samarbeid om forebygging av kriminalitet og rusproblemer blant barn og unge i Oslo. Innenfor rammen av SaLTo har en slik rapport blitt publisert årlig siden 2006.¹

Arbeidet med rapporten har blitt ledet av stab for virksomhetsstyring i Oslo politidistrikt, og utarbeidet i nært samarbeid med SaLTo-sekretariatet. Uteseksjonen og Kompetansesenter rus – Oslo (begge Velferdsetaten i Oslo kommune) er sentrale bidragsytere med kunnskap om rustrender og unge i utsatte miljøer i Oslo sentrum. Også andre i SaLTo-samarbeidet har bidratt til rapporten ved å dele av sin kunnskap.

Rapporten har til hensikt å understøtte SaLTo sin målsetting om å utvikle et helhetlig kriminalitetsforebyggende arbeid basert på kunnskap, analyse og erfaringer. SaLTo har også som eget innsatsområde å drive metode- og kompetanseutvikling og formidle kunnskap innen sitt virksomhetsområde. Gjennom kartlegging av barne- og ungdomskriminalitet og beskrivelse av tendenser og utfordringer innenfor rusbruk blant unge i Oslo, søker rapporten å styrke kunnskapsgrunnlaget for valg av målsetninger og tiltak i det forebyggende arbeidet. Dette inkluderer tiltak for raskt og målrettet å kunne

følge opp unge som har begått lovbrudd, og spesielt de som har begått gjentatte lovbrudd. Samtidig er noen av rapportens tema inkludert for å frembringe oppdatert kunnskap direkte relatert til SaLTo sine valgte innsatsområder og tilhørende tiltak.

Rapporten legger hovedvekt på barn og unge under 18 år. Personer under 15 år er ikke straffettslig ansvarlige, men begår kriminelle handlinger og har behov for oppfølging. På samme måte inneholder rapporten kunnskap om kriminalitet i aldersgruppen fra 18 til og med 22 år for å understøtte arbeidet med å utvikle gode modeller for det forebyggende arbeidet overfor denne aldersgruppen (jf. SaLTo-samarbeidets definerte målgrupper).

Datagrunnlag

Rapporten gir i hovedsak en presentasjon av kvantitative data fra politiets straffesaksregister (STRASAK), bearbeidet spesielt for bruk innen SaLTo-samarbeidet. Av andre typer kvantitative data benyttes befolkningsstatistikk fra Oslo kommune og «registerdata» fra Velferdsetaten knyttet til deres innsats overfor barn og unge. Med hensyn til sistnevnte, utfylles disse med fagansattes kunnskap og erfaringer. Beskrivelsen av rustrender bygger på ulike kilder fra forskningsfeltet.

Alle kvantitative data om barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo er basert på egenprodusert statistikk laget på grunnlag av manuelle uttrekk fra straffesaksregisteret ved bruk av PAL for STRASAK. Databasen det søkes i er dynamisk og oppdateres

¹ Alle SaLTo-publikasjoner er tilgjengelige på nettsiden www.salto.oslo.no

flere ganger i døgnet. Uttrekk fra ulike datoer og klokkeslett kan føre til noe variasjon i tallene (f.eks. grunnet omkodning av saker).

Uttrekket til, og tall i, denne rapporten skiller seg fra foregående SaLTo-rapporter. Tidligere ble det foretatt et søk i januar for foregående år for å finne forhold og personer i den aktuelle aldersgruppen. Dette søket ble gjort ut fra mulighetene i PAL for STRASAK i de første årene med SaLTo-rapportene og ga stabilitet mellom årene, men ikke fullverdig omfang av registreringer. Dette fordi det i saker fra året før kunne bli registrert ytterligere personer som mistenkt eller siktet etter uttrekkstidspunktet.

Det nye søket er foretatt i januar 2018 og omfatter årene fra 2005 til 2017. Endringen ble nødvendig fordi Oslo politidistrikts analyser nå også skal omfatte kommunene Asker og Bærum etter sammenføring av politidistrikter. Disse kommunene fantes det ikke data for etter gammel modell. I det nye søket tas det utgangspunkt i tidspunktet for når en person blir registrert som mistenkt eller siktet i en sak. Dette tidspunktet kalles "registrert som anmeldt" i databasen og det kommer ikke flere straffbare forhold til på datoen i etterkant. Forholdene kan imidlertid omkodes til andre typer lovbrudd og gjerningssted kan rettes til en annen adresse, slik at uttrekk på et senere tidspunkt kan ha mindre endringer.

Rapporten omtaler kun de forholdene som har skjedd i Oslo kommune, men de nye søkene er gjort for kriminalitet begått i Oslo politidistrikt (Oslo, Asker og Bærum kommuner). Hovedsøket er for forhold som mistenkt, siktet eller domfelt (straffbare forhold) for alle personer som var minimum 10 år og maksimum 22 år på gjerningstidspunktet, og "registrert som anmeldt" i årene fra 2005 til 2017. Det er også gjort et eget søk for forhold som fornærmet for alderen 0-22 år med samme gjerningssted og tidsperiode. Rapporten omtaler imidlertid kun alderen 10-22 år. Søkene er fortsatt

på gjerningssted, ikke bosted.² Straffbare forhold begått i Oslo kommune av og mot barn og unge som er bosatt andre steder er inkludert i tallmaterialet, mens straffbare forhold begått utenbys av og mot barn og unge bosatt i Oslo kommune, ikke er inkludert.

I rapporten bruker vi også et uttrekk for å finne avgjorte straffbare forhold for 10-22 år i Oslo politidistrikt med "forholdets avgjørelsesdato" i perioden 2010 til 2017. Siden tidspunktet for "registrert som anmeldt" er i starten av straffesakskjeden og "forholdets avgjørelsesdato" er i avslutningen av straffesakskjeden, inneholder ikke dette uttrekket de samme straffbare forholdene som uttrekket for straffbare forhold og personer. En del av de straffbare forholdene er de samme, men fordeler seg på forskjellige år i uttrekkene, siden de måler forskjellige tidspunkt.

Analysen

Etter at uttrekkene er gjort bearbeides dataene før de brukes i rapporten. Datagrunnlaget for årets rapport er bearbeidet tilnærmet likt som for tidligere SaLTo-rapporter, det vil si at undersøkelsessaker og forhold som er registrert mer enn to år etter "gjerningstidspunktets slutt" er tatt ut av materialet.³ Dataene er videre bearbeidet i Excel for å utvikle kategorier som i utgangspunktet ikke finnes i databasen og for å optimalisere dataene til formålet.

Da ny straffelov trådte i kraft 1.10.2015 ble det utviklet nye offisielle koder for lovbrudd ("statistikkgrupper") og nye grupperinger av disse. Dette gjorde det vanskelig å sammenligne kriminalitetstall fra gammel og ny lov ved bruk av de eksisterende grupperingene. For å kunne sammenligne utvikling over år, har vi derfor laget et kategorisett der alle gamle statistikkgrupper er fordelt på kriminalitetstype etter organisering i ny straffelov. I tillegg har vi utviklet egne kategorier som slår sammen statistikkgrupper med like kjennetegn. Dette kategorisettet

---

² Bostedsadresse er ikke en stabil opplysning i uttrekk fra PAL STRASAK. Dette fordi når en person blir registrert med ny adresse, overstyrer den nye adressen også adressene som er registrert ved tidligere forhold. Det skjer f.eks. ofte at en ung gjenganger som er plassert på barnevernsinstitusjon får et nytt straffbart forhold. Da vil adressen til barnevernsinstitusjonen overstyre hjemmeadressen der de tidligere forholdene var registrert.

³ En undersøkelsessak kan også dreie seg om et straffbart forhold. I disse tilfellene vil saken på et senere tidspunkt kunne bli kodet om til den aktuelle lovbruddskategorien.

Modell 1. Sammenheng mellom de ulike analyseenhetene.

er utviklet ved Stab for virksomhetsstyring i Oslo politidistrikt, og er ikke et offisielt kategorisert.

Det vi teller opp i årets og tidligere års rapporter kaller vi "analyseenheter". I tidligere års SaLTo-rapporter har vi brukt analyseenhetene straffbare forhold, personer og anmeldelser. I denne rapporten benytter vi også analyseenheten hendelse. Med hendelse mener vi det som skjer på ett bestemt sted til ett gitt tidspunkt. Her er to eksempler for å illustrere oppdeling med de ulike analyseenhetene;

Eksempel 1: I en voldsepisode på en skole fredag kl. 1405 slår 10 personer tre andre. De tre ofrene anmelder saken, altså tre anmeldelser, en anmeldelse per offer. I hver av anmeldelsene registreres de 10 personene som slo som mistenkte (straffbart forhold). Ut fra én hendelse på en skole registrerer vi tre anmeldelser, tre personer og tre forhold som fornærmet, og 10 personer som mistenkt og dermed 30 straffbare forhold totalt (tre anmeldelser x 10 personer mistenkt i hver).

Eksempel 2: En bil stanses av politiet på E6 natt til lørdag kl. 0114. I bilen er det fire

personer. Bilfører er ruset og anmeldes. I bilen finner politiet en liten mengde narkotika og et våpen som ikke kan knyttes til noen bestemt, og alle fire blir anmeldt for disse to lovbruddene. Ut fra hendelsen på E6 er det da registrert tre anmeldelser, fire mistenkte personer og ni straffbare forhold.

Modell 1 viser skjematisk hvordan analyseenhetene er sammensatt. Det anmeldes noe som har skjedd på gitt tid og sted, og det knyttes personer til anmeldelsen. Koblingen mellom en anmeldelse og person gir analyseenheten forhold. I de fleste hendelser er en eller to personer knyttet til anmeldelsen, henholdsvis en gjerningsperson, ett offer eller begge. I noen hendelser kan det imidlertid bli flere anmeldelser, flere involverte og dermed mangedobling av straffbare forhold.

I datamaterialet vil det også alltid være personer som er registrert i forskjellige hendelser, og noen gjengangere kan være registrert i svært mange hendelser. Antall unike personer som er i et utvalg, vil derfor ofte ha den laveste summen av de fire analyseenhetene.

Med dette utgangspunktet bruker vi antall

anmeldelser og antall hendelser som en opptelling av hvor mye registrert kriminalitet barn og unge er involvert i. Med antall personer forsøker vi å si noe om hvor mange barn og unge som er involvert i disse lovbruddene. Antall forhold som fornærmet eller som mistenkt står i en mellomstilling mellom å måle hvor mye eller hvor mange. Forholdene er en kobling mellom anmeldelse og person, og antall straffbare forhold kan bli mye større enn antall anmeldelser dersom mange gjerningspersoner har blitt anmeldt i samme og/eller gjentatte anmeldelser. Det at analyseenhetene opptrer på forskjellige måter, gjør at vi ved opptelling kan belyse forskjellige sider av kriminalitetsutviklingen.

I en hendelse kan det være flere lovbrudd som blir anmeldt og det kan være mange involverte.

I tillegg er noen personer involvert i mange forskjellige hendelser, dette gjør at opptellingen blir forskjellig for de ulike enhetene. Vi bruker ikke alle fire analyseenhetene i alle delkapitler, men de er brukt i vurderinger som ligger til grunn for teksten.

Begrensninger i datamaterialet og rapporten

For å kunne fastsette om personer og forhold er aktuelle for SaLTo-rapporten, må vi kjenne alderen til de aktuelle personene. Dette tilsier at vi i datamaterialet og rapporten kun behandler saker hvor den antatte gjerningspersonen er kjent. Betegnelse gjerningsperson brukes i rapporten om personer som har blitt anmeldt og fått status som mistenkt, siktet eller domfelt. Det er viktig å

presisere at dette ikke innebærer at personene nødvendigvis blir tiltalt eller dømt.

De som omtales som gjengangere i rapporten, er de som blir registrert med fire eller flere straffbare forhold i Oslo kommune i løpet av ett kalenderår.

Vi har et hovedskille i statistikken mellom de som er under og over 18 år på gjerningstidspunktet, disse behandles oftest som to adskilte grupper i videre statistikkbehandling. I noen tilfeller omtales imidlertid hele aldersgruppen 10-22 år.

Likeledes går det et skille mellom aldersgruppen 10-14 og 15-17 år i rapporten. Den samme personen kan bli telt i begge aldersgrupper dersom han/hun blir registrert med et forhold både før og etter fylte 15 år. I tidligere rapporter hvor man kun har omtalt ett år, har man manuelt bearbeidet materialet slik at personen kun har blitt tatt med i eldste aldersgruppe. Dette har ikke vært mulig i det større data-materialet for årene 2005-2017 vi har brukt i denne rapporten.

Dette medfører at "Per", som blir 18 år i løpet av året, ikke regnes som gjenganger hvis han har tre forhold som 17-åring og tre forhold som 18-åring. Anmeldes "Per" for fire eller flere forhold som 17- og/eller 18-åring, blir han gjenganger i én eller begge aldersgruppene.

Statistikken må også vurderes ut fra falske positive og falske negative. Falske negative vil si lovbrudd som finner sted, men som ikke anmeldes. Falske positive vil si hendelser som er anmeldt, men som i realiteten ikke er straffbare. Faktorer som påvirker hva som anmeldes og hva som forblir mørketall, varierer blant annet med medias dagsorden og politiets strategier. Også relasjonen mellom gjerningsperson og offer, graden av krenkelse for offeret samt ubehaget for offeret ved å anmelde, påvirker anmeldelsestilbøyeligheten. Det er grunn til å tro at anmeldelsestilbøyeligheten blir påvirket av ulike faktorer for barn, unge og voksne. Barn og unge må, i tillegg til faktorene som nevnt over,

forholde seg til relasjonen til foreldre, skamfølelse og foreldrenes tillit til politiet. Vi vet at tilbøyeligheten til å anmelde lovbrudd øker dersom de begås av personer man ikke kjenner, eller av personer som tilhører en gruppe majoritetskulturen vanligvis omtaler som et sosialt problem og som det er vanlig å kriminalisere.

Innbyggerundersøkelser og offerundersøkelser kan brukes for å supplere og korrigere bildet av kriminaliteten. Imidlertid vil heller ikke de gi et fullstendig bilde av kriminaliteten i samfunnet. Vi vil også her oppleve både falske positive og falske negative.

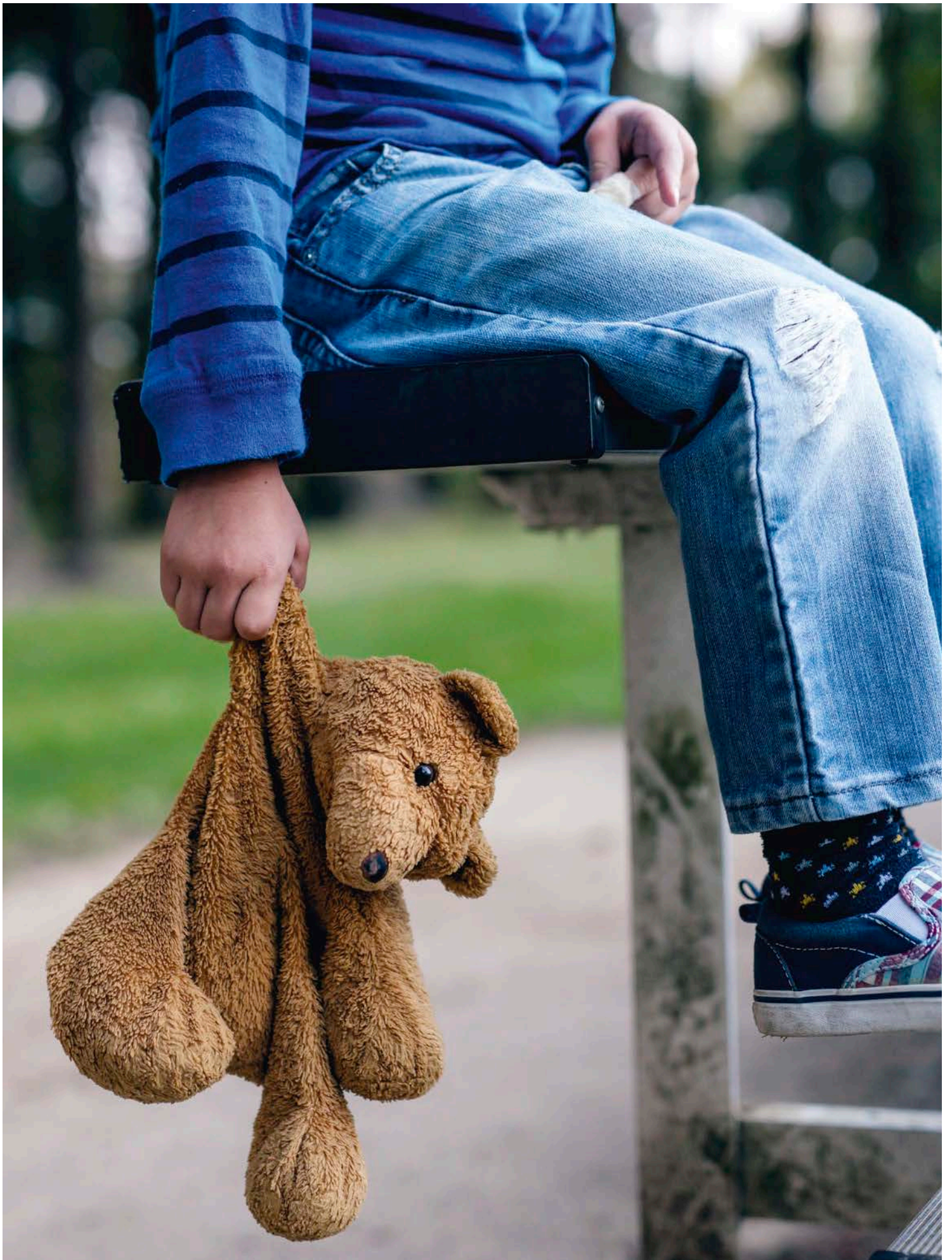
Politiblikket⁴ er en annen faktor som kan påvirke den registrerte kriminaliteten. Politiblikket kan forklares som politiets måte å tolke en situasjon på. Politiblikket styres av politibetjenters erfaring og etatskunnskap. Hvilke personer og hvilke handlinger som kan observeres i det offentlige rom og som dermed er tilgjengelige for kontroll fra politiets side, er også med på å påvirke statistikken.

Hos de som er utsatt for noe kan det også eksistere forskjellige fortolknings- og reaksjonsmåter overfor uønskede hendelser og lovbrudd. Mens noen ønsker å løse konflikter eller mindre lovbrudd med megling eller dialog, kan andre ha en lav terskel for å forfølge konflikter og hendelser strafferettslig.

Rapporten inneholder i liten grad analyser av årsakssammenhenger, men peker på mulige sammenhenger som kan/bør undersøkes nærmere. Barne- og ungdomskriminalitet er en kompleks størrelse som det krever bred tilnærming for analyser av årsakssammenhenger. Dataene vi har tilgjengelig gir oss ikke det brede grunnlaget som kreves.

⁴ Finstad, Liv (2000).

Kapittel 2

Den registrerte kriminaliteten blant barn og ungdom i Oslo

I dette kapitlet presenterer vi den registrerte kriminaliteten i Oslo i årene 2005 til 2017. Utgangspunktet er lovbrudd med gjerningssted i Oslo, og hvor barn og unge fra 10 til og med 22 år er involvert som gjerningspersoner eller fornærmede.

Den registrerte kriminaliteten viser kun en del av det virkelige kriminalitetsbildet.⁵ Statistikken på gjerningspersoner bygger på hvem som er registrert som mistenkt, siktet eller domfelt, uavhengig av en vurdering om de faktisk har gjort det de er anmeldt for, eller om handlingen som anmeldes er straffbar. Statistikken påvirkes i stor grad av hva politiet prioriterer og gjør. Blant annet har det betydning i hvilken grad politiet etterforsker anmeldelser og eventuelt knytter gjerningspersoner til den straffbare handlingen. Se metodedelene i kapittel 1 for ytterligere vurderinger rundt statistikkgrunlaget i denne rapporten.

Noen typer lovbrudd anmeldes i all hovedsak av politiet eller andre kontrollinstanser. Statistikken viser da først og fremst strategier og innsats hos disse. Kontrollinstansene kan ha stor betydning for omfang og fordeling av den registrerte kriminaliteten. Dette gjelder særlig for lovbruddstypene narkotika og butikktveri. For å vurdere kriminalitetsutviklingen vil vi derfor i denne rapporten også presentere tall uten narkotikalovbrudd og butikktveri. Disse lovbruddskategoriene er svært sentrale i seg selv, og blir derfor presentert med hvert sitt delkapittel i kapittel 3.

Overordnet kriminalitetsbilde for barn og unge i Oslo

Det store flertallet av barn og unge som bor i Oslo, blir ikke registrert i politiets registre i løpet av et kalenderår, hverken som fornærmet eller mistenkt. I 2017 var det kun 3 % i aldersgruppen 10-17 år som ble registrert som mistenkt eller siktet i anmeldelser, mens 97 % ikke ble anmeldt for lovbrudd. I aldersgruppen 15-17 år var det 95 % som ikke ble anmeldt. De unge lovbrysterne vi presenterer i denne rapporten utgjør altså et svært lite utvalg av ungdomsbefolkningen i Oslo. Det kan ikke settes likhetstegn mellom hva de som er registrert for kriminalitet gjør, og hva barn og unge i Oslo gjør. De aller fleste barn og unge blir aldri registrert i politiets registre.

I flere år på rad har vi meldt om nedgang i den registrerte kriminaliteten. Siden 2015 har situasjonen snudd. Den registrerte kriminaliteten øker for de under 18 år. Tallene er samtidig små, og små endringer vil synes store i statistikken. Likevel – i 2017 hadde vi en økning både hva gjelder antall personer og antall straffbare forhold i aldersgruppen 15 til 17 år. Det var også økning i aldersgruppen 10 til 14 år, dog i mindre grad. For de over 18 år ser vi en liten økning i antall forhold, men en nedgang i antall personer.

Ungdomsbefolkningen i Oslo har vokst hvert år siden SaLTo-samarbeidet startet. Det betyr at økt registrering av kriminalitet med unge involvert, ikke nødvendigvis gjenspeiler økning i kriminalitet,

---

⁵ Myhre Lie, Elisabeth (2001).

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Befolkning 10-17 år	41399	42234	42737	43066	43568	43974	44525	45066	45680	46202	47283	48534	49843
Antall forhold pr. 1000 innbygger	67,1	67,6	78,3	63,9	68,4	57,1	51,8	50,4	49,5	45,8	37,9	45,3	56,1
Antall personer med forhold pr. 1000 innbygger	36,7	37,6	42,0	36,5	36,5	30,4	28,7	27,7	24,7	25,9	21,8	25,2	29,8
Andel personer uten registreringer (%)	96,3	96,2	95,8	96,4	96,4	97,0	97,1	97,2	97,5	97,4	97,8	97,5	97,0

Tabell 1. Oslo kommune. Befolkning og andel kriminalitet i befolkningen for alderen 10-17 år i årene 2005-2017.

men en økning i antall unge. Vi måler derfor også kriminaliteten slik som **tabell 1** viser, med andel av ungdomsbefolkningen som ble registrert med kriminalitet.

En del av gjerningspersonene har bostedsadresse andre steder enn i Oslo. Samtidig vil noen av ungdommene i Oslo bli registrert med straffbare forhold utenfor Oslo. Ser vi isolert på dataene fra 2017 er det flere med bostedsadresse utenfor Oslo som er registrert med kriminalitet i Oslo, enn det er ungdom fra Oslo registrert med kriminalitet andre steder i Norge.⁶ Dette er også naturlig, da Oslo er en storby som mange ungdommer er innom i løpet av et år. Mange ungdommer i kommunene rundt Oslo bruker også jevnlig fritidstilbud i Oslo og noen vil bli registrert som gjerningspersoner i Oslo.

Tabell 1 viser at selv om det er tydelige endringer i registrert kriminalitet blant ungdom, er andelen som *ikke* blir registrert med kriminalitet stabil på 97 % siste åtte år. Dette er et viktig budskap til de mange i politiet og andre instanser som jobber med ungdom; De aller fleste unge er lovlydige!

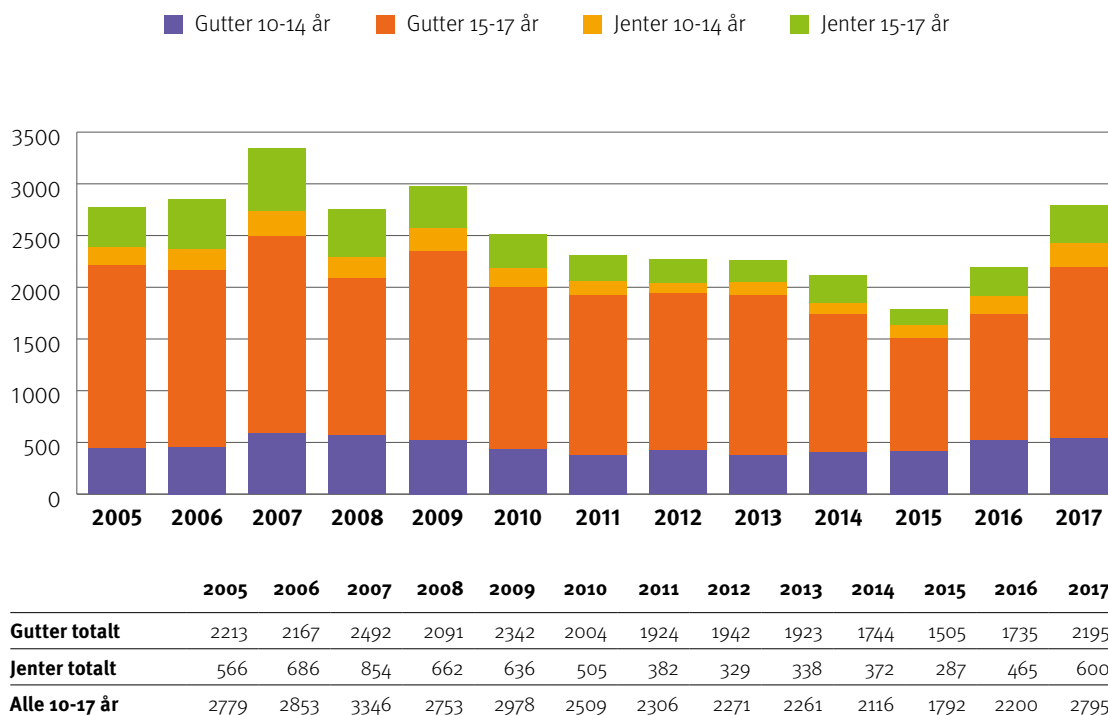
Med unntak av 2015 er andelen personer som er registrert med kriminalitet også relativt stabil siste åtte år, med variasjon mellom 25 og 30 per 1000 ungdom i aldersgruppen. Ser vi på antall forhold, er

det noe høyere tall, men variasjonen følger andelen for personer. Andelen i 2017 er ikke mye høyere enn de fleste årene i perioden 2010-2016, med unntak av 2015. Vi har også grunn til å tro at bunnen i 2015 var "falsk", det vil si i stor grad preget av politiets innsats. Blant annet var en gruppe ansatte i Oslo politidistrikt opptatt med en større sak store deler av året, noe som gjorde at deres vanlige arbeidsoppgaver ikke ble ivaretatt i samme grad.

De aller fleste barn og unge som blir registrert med lovbrudd, blir registrert med ett eller to forhold i løpet av et år. I 2017 ble 69 % av personene under 18 år registrert med kun ett forhold, en litt større andel enn i 2016. Inkluderer vi de som ble registrert med to forhold, blir andelen 83 % i 2017. Det er forholdsvis få som blir registrert med "mange" straffbare forhold i løpet av året. I 2017 steg imidlertid antallet personer registrert med fire eller flere forhold, de vi definerer som unge gjengangerne. Vi kommer tilbake til en nærmere beskrivelse av dem i kapittel 5.

Blant de 1483 personene fra 10 til og med 17 år som ble registrert med lovbrudd i 2017, finner vi at 318 (21 %) også ble registrert med forhold i Oslo i 2016. Det vil si at 79 % av de unge under 18 år med straffbare forhold i 2017, ikke var registrert med straffbart forhold i Oslo i 2016. Blant de 1247 under

⁶ Testet ut i eget søk i PAL Strasak mars 2018.

Figur 1. Antall straffbare forhold 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, fordelt på kjønn og aldersgrupper.

18 år som ble registrert med straffbare forhold i Oslo tilbake i 2016, hadde 405 (33 %) også forhold i 2017. Dette vil si at 67 % av de som ble registrert i 2016 ikke ble registrert med straffbart forhold i Oslo 2017. Disse tallene viser hvor stor utskiftning det er fra år til år når det gjelder unge som begår lovbrudd i Oslo.

Registreringer for barn og unge under 18 år

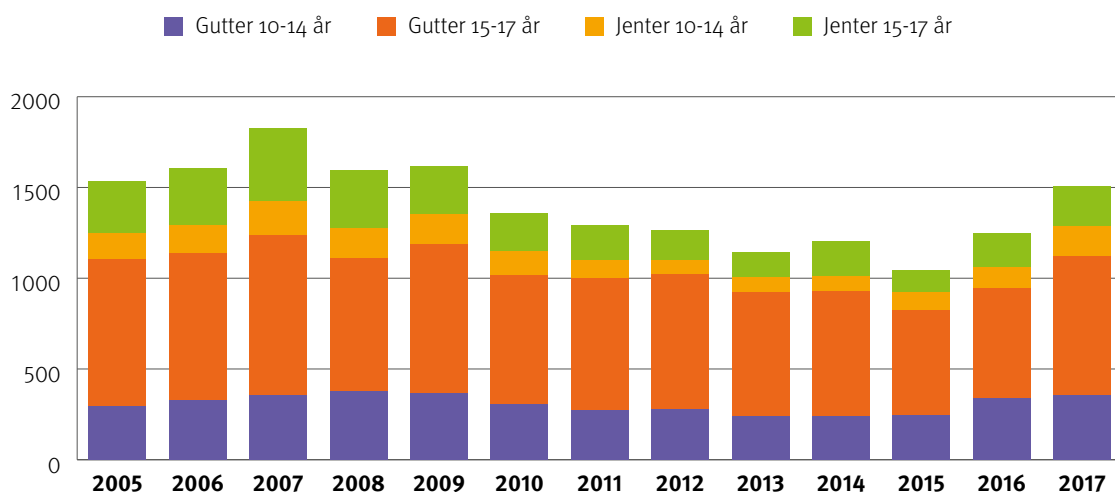
Barn og unge under 18 år sto i 2017 bak 6,4 % av alle straffbare forhold med kjent gjerningsperson i Oslo kommune. I 2016 var tilsvarende andel 5,8 %, i 2015 var den nede i 4,9 %. Den høyeste andelen i SaLTos historie var i 2007, da de unge under 18 år ut-

gjorde 8,4 % av alle straffbare forhold.

Figur 1 viser utviklingen av straffbare forhold registrert på personer under 18 år siden 2005. Vi ser at 2007 var året med høyest antall straffbare forhold og at det var en jevn nedgang i årene frem til 2015, med unntak av en økning i 2009. Vi ser at guttene ikke uventet utgjør den største andelen av forholdene.

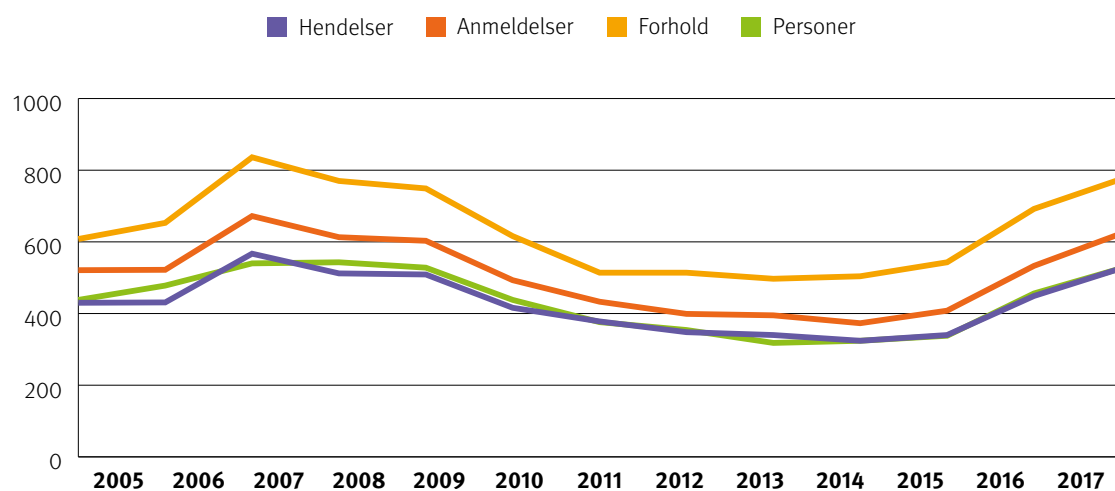
I 2017 ble det registrert totalt 600 straffbare forhold hvor jenter mellom 10 og 17 år var mistenkt eller siktet. Det er en økning fra 2016 og antall forhold ble mer enn doblet på to år. Guttene ble registrert med 2195 straffbare forhold i 2017, etter en økning siste to år. Økningen i antall forhold de to siste årene var litt større for guttene, men i andel

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gutter totalt	1097	1123	1217	1091	1163	1004	985	1011	911	917	815	928	1100
Jenter totalt	423	464	579	480	426	333	291	237	217	278	218	295	383
Alle 10-17 år	1520	1587	1796	1571	1589	1337	1276	1248	1127	1195	1033	1223	1483

Figur 2. Antall personer registrert med straffbare forhold 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, fordelt på kjønn og aldersgrupper.

Figur 3. Registrert kriminalitet i alderen 10-14 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

var økningen klart størst for jentene.

Ser vi på antall **personer** registrert med straffbare forhold, ser vi at det også her har vært en utvikling med færre personer i årene etter 2007. De to siste årene har det imidlertid vært en økning. Også her er guttene i flertall.

I 2017 ble totalt 383 jenter mellom 10 og 17 år registrert som mistenkt eller siktet, og for guttene var det 1100. Det vil si at omtrent hver fjerde som ble registrert i aldersgruppen var en jente. Økningen var også størst blant jentene. Fra 2016 til 2017 var det en økning på 30 % blant jentene og 19 % blant guttene.

Aldersgruppen 10 til 14 år

I 2017 ble 526 personer mellom 10 og 14 år registrert som mistenkt i en sak, det vil si omtrent 10 personer i uken. Dette er en økning på 15 % siden 2016. Jentene ble registrert for omtrent en tredjedel av forholdene. De 526 personene ble til sammen registrert med 775 straffbare forhold, litt mer enn to hver dag. Dette representerer en økning på 12 % fra 2016.

Figur 3 viser utviklingen i de fire analyseenhetene i rapporten. Økningen i aldersgruppen er størst på anmeldelser, mens antallet personer, forhold og hendelser øker litt mindre. Kurvene følger hverandre i stor grad de senere årene. Denne fordelingen viser at økningen i 2017 i hovedsak skjedde med anmeldelser med én gjerningsperson involvert.

Guttenes forhold økte med 5 %, jentenes forhold økte med 33 %. Gjennomsnittlig antall forhold de ti siste årene er 458 for guttene og 160 for jentene. Jentene har altså 74 flere forhold i 2017 enn gjennomsnittet for de siste ti årene, guttene har 83 flere.

Antall gutter økte med 5 %, mens antall jenter økte med 47 %. Gjennomsnittlig antall personer de ti siste årene er 301 gutter og 119 jenter. Det ble registrert 51 flere jenter i 2017 enn gjennomsnittet

de siste ti årene, og 55 flere gutter.

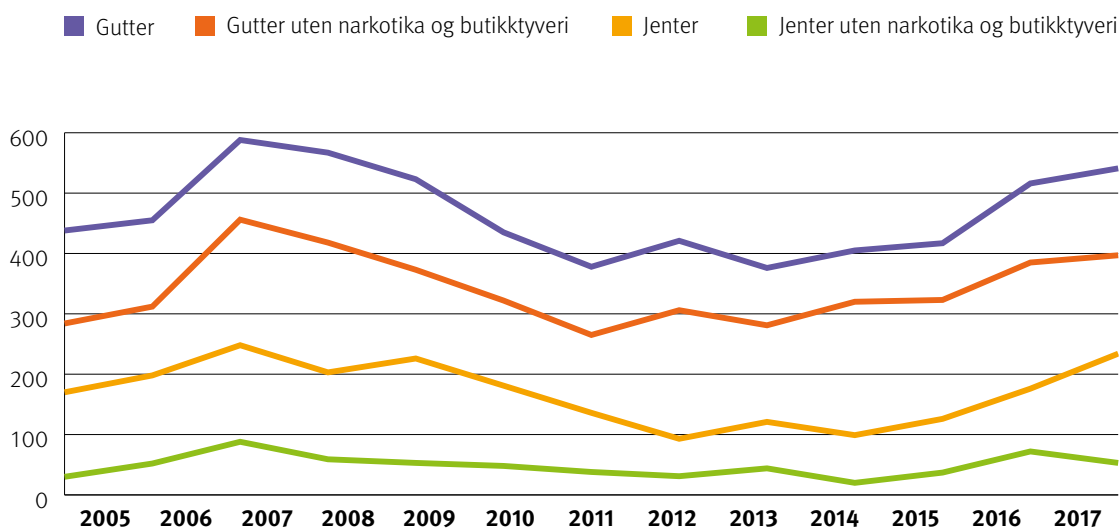
I SaLTo sin historie har det kun én gang – i 2007 – vært registrert flere jenter i denne aldersgruppen. Vi må tilbake til 2008 og 2009 for å finne et høyere antall gutter i aldersgruppen. Både andelen forhold og personer per 1000 innbyggere i aldersgruppen, er høyere i 2017 enn de øvrige årene siden 2009. Antall hendelser og antall anmeldelser har vært høyere kun ett år tidligere i SaLTo sin historie, det var i 2007. Det er imidlertid viktig å huske at tallene er små og kan bli påvirket av noen få hendelser og blant annet endringer i kontrollnivå og valg av strategier hos politi og vektertjenester.

Erfaringsmessig vet vi at jentene i denne aldersgruppen i størst grad blir registrert med vinningslovbrudd, og da spesielt butikktveri. Guttene blir også registrert med en betydelig andel vinningslovbrudd, men samtidig en større andel voldsforhold. Blant **jentene** i denne aldersgruppen ser vi at vinningslovbrudd utgjør en svært stor andel av de straffbare forholdene. Totalt ble de registrert med 234 straffbare forhold i 2017. Av disse var 181 vinningslovbrudd, derav 179 butikktveri. Jenter mellom 10 og 14 år i Oslo ble dermed registrert med kun 55 straffbare forhold i 2017 som ikke gjaldt butikktveri, i overkant av ett forhold i uka. Økningen for jentene dreier seg derfor om butikktveri. Det er mulig at jentene i aldersgruppen stjeler mer, men økningen kan også være initiert av økt kontrollnivå eller fokus fra butikkjedene og vektere. Vi ser nærmere på dette i kapittel 3.

For **guttene** i aldersgruppen fordeler kriminaliteten seg på flere lovbruddskategorier. Av de totalt 541 forholdene i 2017 er det vinnings- og voldslovbrudd som dominerer, med henholdsvis 179 og 160 forhold. Det er mest butikktveri og fysisk vold blant disse, begge med 108 forhold. Narkotikaforholdene økte fra 14 i 2016 til 36 i 2017.

Figur 4 gir en oversikt over utviklingen i antall straffbare forhold for jenter og gutter i alders-

Figur 4. Antall straffbare forhold 10-14 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, fordelt på kjønn og uten narkotika/butikktyveri.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Forhold	481	567	626	645	586	539	543	572	717	661	669	688	720
Personer	460	536	597	603	555	511	513	549	681	615	611	621	629

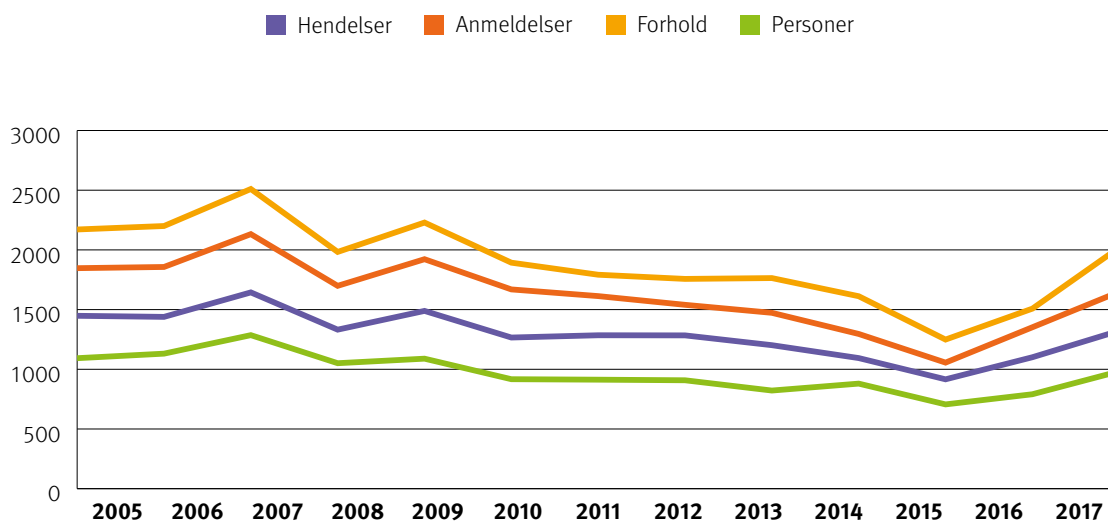
Tabell 2. Antall forhold og personer i alderen 10-14 år registrert som fornærmet, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

gruppen, samt antall forhold uten narkotika og butikktveri. Disse to lovbruddstypene avdekkes og anmeldes i stor grad av kontroller initiert av politi eller vektere. Kurvene viser at jentenes antall forhold er betydelig lavere hvis man ser bort fra vinningslovbruddene. I hele 2017 var det kun to jenter i aldersgruppen som ble registrert med narkotikaforhold. I 2016 var det bare én jente og ingen i 2015. For guttene ser vi at kurvene i større grad følger hverandre, men at økningen i antall forhold er litt mindre hvis man utelukker narkotika og butikktveri.

Figuren viser at den registrerte kriminaliteten i stor grad påvirkes av kontrollaktivitet. Det er også mulig å tolke tallene som et uttrykk for at "politiblikket" på narkotikaområdet dreier seg om gutter, mens vektere ofte ser etter unge jenter når det gjelder butikktveri.

Fornærmede

Tabell 2 viser utviklingen i antall forhold og personer som blir registrert som fornærmet i denne aldersgruppen. De siste fem årene er utviklingen relativt stabil både hva gjelder antall personer og antall

Figur 5. Registrert kriminalitet i alderen 15-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

forhold. Vi ser at antallet forhold med fornærmet i aldersgruppen 10 til 14 år aldri har vært høyere i SaLTø sin historie, mens antall personer var høyere i 2013.

Aldersgruppen er mest registrert som fornærmet for vold, vinning og seksuallovbrudd. En del av de fornærmede i denne aldersgruppen stammer fra familievoldssaker, hvor antall fornærmede personer i aldersgruppen steg fra 2 i 2005 til 99 i 2017. For vinning gikk antall litt opp i 2017 etter en jevn nedgang fra 2013.

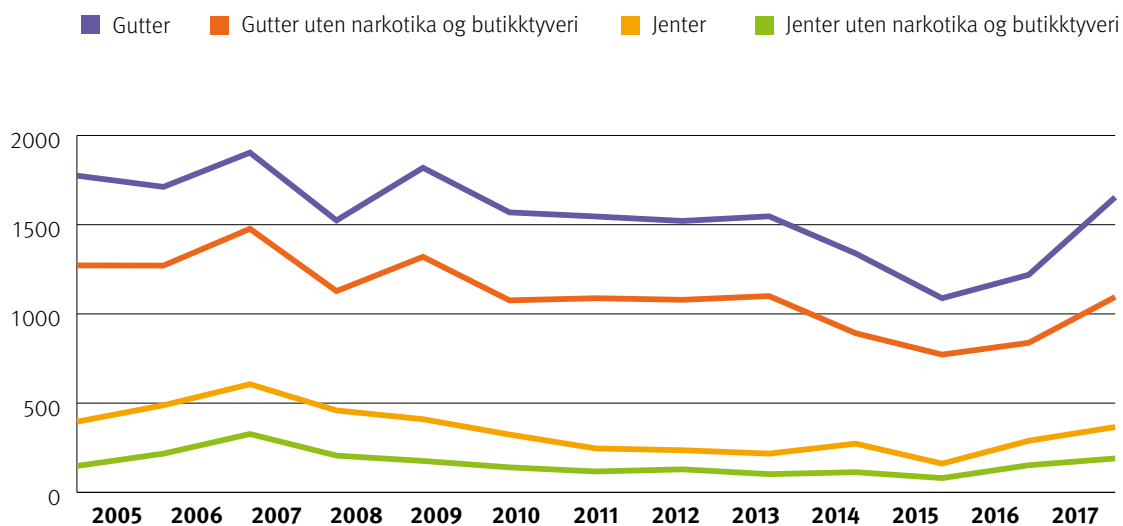
Aldersgruppen 15 til 17 år

I aldersgruppen 15 til 17 år ble det i 2017 registrert 983 personer med straffbare forhold, hvorav 219 var jenter. Totalt ble de 983 personene registrert med 2020 straffbare forhold. I gjennomsnitt i underkant av 40 straffbare forhold i uken, eller mellom fem og seks forhold per dag. Ser vi på antall straffbare forhold per 1000 innbyggere i aldersgruppen, ser

vi en tydelig økning de to siste årene. Samtidig ligger nivået i 2017 lavere enn i årene 2005 til 2010. Antall personer per 1000 innbyggere er mer stabilt, men har økt noe siden 2013. Prosentandelen av personene i aldersgruppen som ikke er registrert med lovbrudd har også for denne aldersgruppen vært stabil høyt siste åtte år med andel på høyere enn 94 %.

Figur 5 viser at for denne aldersgruppen er økningen størst for straffbare forhold. Det vil si at det i 2017 er flere forhold per hendelse, anmeldelse og person enn i 2016. Også antallet personer, anmeldelser og hendelser øker med over 20 % fra 2016. Fra 2016 til 2017 ble det registrert 512 flere straffbare forhold og 192 flere personer. Hver person ble i gjennomsnitt registrert med flere forhold i 2017 enn i 2016, noe som blant annet kan forklares med at de unge gjengangerne har økt i antall. Når antall forhold per anmeldelse øker, er årsaken at det oftere er flere registrerte gjernings-

Figur 6. Antall straffbare forhold 15-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, fordelt på kjønn og uten narkotika/butikktyveri.

personer i anmeldelsen. Disse momentene kommer vi tilbake til i kapittel 3 og 5.

Det ble i 2017 registrert både flere personer og flere straffbare forhold for aldersgruppen enn i 2016. Det var en økning på 24 % i antall personer fra 2016 til 2017, hvorav antall gutter økte med 26 % og antall jenter økte med 18 %. Gjennomsnittlig antall personer de ti siste årene er 706 gutter og 200 jenter. Det ble dermed registrert 19 flere jenter i 2017 enn gjennomsnittet de siste ti årene og 58 flere gutter. For antall straffbare forhold var det en økning på 34 % fra 2016 til 2017. Guttenes forhold økte 36 %, men jentenes forhold økte 27 %. Gjennomsnittlig antall forhold de ti siste årene er 1483 for guttene og 298 for jentene. Jentene har altså 68 flere forhold i 2017 enn gjennomsnittet for de siste ti årene, guttene har 171 flere.

Økningen er sterkest blant guttene på begge måleenhetene. Som vi har nevnt tidligere, var 2015 trolig en "falsk" bunn med tanke på den lave

registreringen og kan knyttes til lavt kontrollnivå. Det er likevel verdt å merke seg at de straffbare forholdene blant jentene i denne aldersgruppen økte med 127 % fra 2015 til 2017. Guttenes straffbare forhold økte i samme periode med 52 %.

Figur 6 viser at som for de yngste jentene, utgjør vinningslovbruddene en stor andel av de straffbare forholdene for **jentene** i denne aldersgruppen. Totalt ble jentene fra 15 til 17 år registrert med 366 straffbare forhold i 2017. Av disse var 189 vinningslovbrudd, hvorav 149 var butikktveri. 27 forhold gjaldt narkotika. De ble i 2017 registrert med 190 straffbare forhold som ikke gjaldt butikktveri eller narkotika, omtrent ett forhold annenhver dag gjennom året. Selv uten butikktveri og narkotika må vi imidlertid tilbake til 2010 for å finne et høyere antall forhold.

Guttene i denne aldersgruppen ble i gjennomsnitt registrert med fire til fem forhold pr. dag i 2017. Hver registrerte gutt hadde i gjennomsnitt over to

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Forhold	1021	1143	1224	1088	948	779	1004	1062	1085	913	778	789	783
Personer	944	1071	1149	1034	896	730	936	1007	994	850	710	708	697

Tabell 3. Antall forhold og personer i alderen 15-17 år registrert som fornærmet, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

forhold hver. For første gang i perioden 2005-2017 var det like stor andel narkotikalovbrudd som voldslovbrudd, 27 %. Vinningslovbruddene utgjorde 25 % av totalen i 2017. Etter mange år med nedgang i vinningskriminaliteten, steg den fra 309 forhold i 2016 til 407 forhold i 2017. Butikktyveriene, som er unntatt i figur 6, utgjorde 9 % av totalen i 2017, men for guttene i denne aldersgruppen har antall forhold vært stabilt siste fem år. Vi vil gå nærmere inn på disse lovbruddskategoriene i kapittel 3.

Ut fra dette kan vi si at kontrollaspektet synes å påvirke lovbruddsstatistikken også i denne aldersgruppen, dog i mindre grad enn for de under 15 år. Dette skyldes at vinningslovbruddene dominerer i større grad i den yngste aldersgruppen. Over tid har andelen narkotikalovbrudd i aldersgruppen 15 til 17 år vært svært stabilt, men andelen narkotikalovbrudd har aldri vært høyere enn i 2017 eller lavere enn i 2015.

Fornærmede

Tabell 3 viser en nedgang både i antall straffbare forhold og personer som ble registrert som fornærmet i aldersgruppen i 2017. Den klare nedgangen etter 2012 skyldes nedgang i den registrerte vinningskriminaliteten. Selv om antall forhold med gjerningspersoner i vinningslovbrudd økte klart i 2017, er antallet fornærmede omtrent likt som 2016. Både totaltallene og vinningstallene viser at økningen i lovbrudd registrert med mistenkt

eller siktet i aldersgruppen, ikke gir økning i antall fornærmede i aldersgruppen i samme tidsperiode. Den andre store lovbruddskategori som aldersgruppen utsettes for, er vold. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 3.

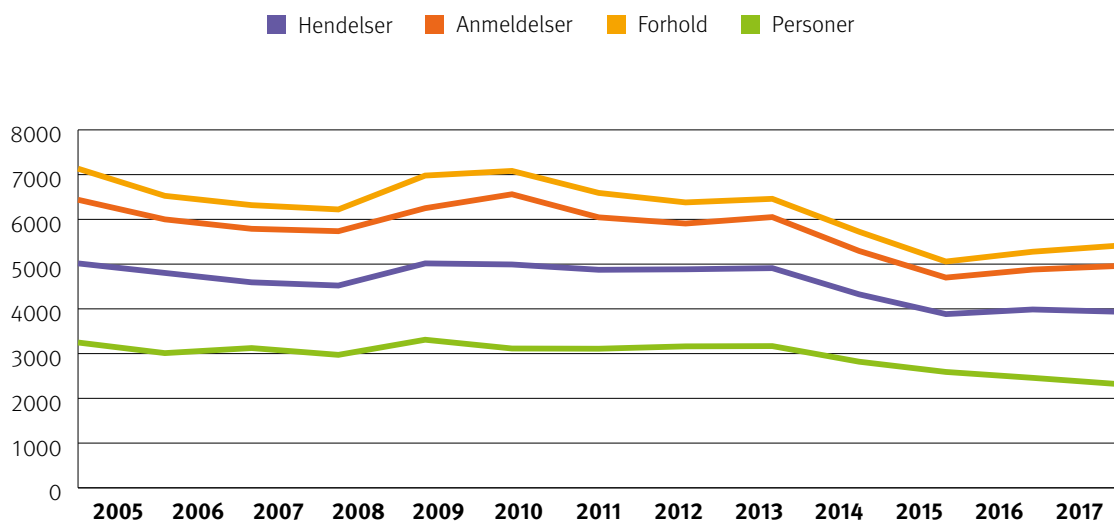
Registreringer for unge voksne 18 til 22 år

Aldersgruppen fra 18 til og med 22 år skiller seg i stor grad fra de under 18 år. De er myndige, de straffes som voksne, og mange flytter til Oslo fra andre steder i landet for å studere eller arbeide. Flertallet er også i større grad selvstendige og ikke under like sterk kontroll av foreldre, sammenlignet med de som ikke er myndige.

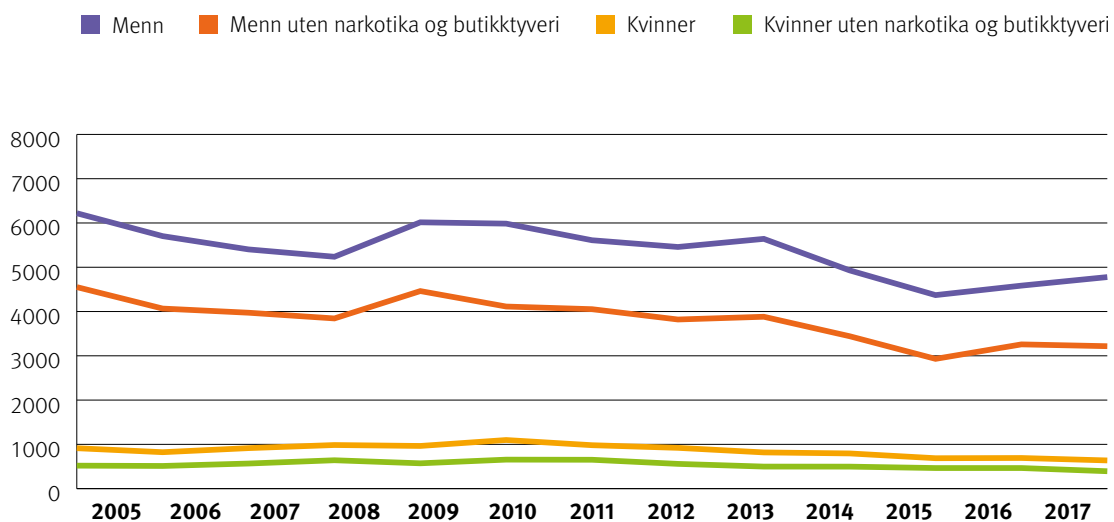
I aldersgruppen ble det i 2017 registrert 2317 personer hvorav 378 var kvinner, det vil si at omtrent hver sjettede registrerte var en kvinne. Totalt ble de 2317 personene registrert med 5415 straffbare forhold. Det vil si i litt over 100 straffbare forhold i uken eller 14-15 forhold per dag. Antall forhold økte med 2 % fra 2016, mens antall personer gikk ned 6 %. For kvinnene gikk antall forhold ned 8 % og antall personer ned 11 %. For mennene økte antall forhold 4 % mens antall personer gikk ned 5 %. Selv om endringene her er mindre, kommer vi tilbake til om kontrollaspektet kan ha innvirkning også her.

Når vi ser på andel kriminalitet målt mot befolkningen i Oslo kommune i aldersgruppen, viser antall forhold pr. 1000 innbygger omtrent en

Figur 7. Registrert kriminalitet i alderen 18-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

Figur 8. Antall straffbare forhold 18-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, fordelt på kjønn og uten narkotika/butikktveri.

halvering fra 2005 til 2015, før det har økt svakt de to siste årene. Det har også skjedd en halvering av personandelen per 1000 innbygger fra 2005, men her har nedgangen fortsatt til og med 2017.

Figur 7 viser at denne aldersgruppen registreres for betydelig mer kriminalitet enn de under 18 år og at utviklingen over år er jevnere enn for de yngre aldersgruppene. Den registrerte kriminaliteten i denne aldersgruppen har hatt en nedadgående tendens fra 2010, men har vært stabil de siste tre årene. Fra 2016 til 2017 var det en økning i antall forhold, samtidig med en nedgang i antall personer. Antall personer i aldersgruppen har aldri vært lavere i SaLTo sin historie.

Hver person ble i gjennomsnitt registrert med mer enn to straffbare forhold. Da mange kun har ett forhold viser dette et høyt nivå av personer med flere forhold, og at totalvolumet for aldersgruppen har en sterk knytning til det volum kriminalitet gjengangere gjør. De siste fem årene har antall anmeldelser jevnt over ligget rundt tusen høyere enn hendelser, noe som viser at det ofte kommer flere anmeldelser fra en og samme hendelse.

De 378 **kvinnene** i aldersgruppen 18-22 år ble registrert med 637 straffbare forhold i 2017, i underkant av to forhold per dag. Som for de yngre jentene, utgjør vinningslovbruddene den største andelen, her med 29 % av de straffbare forholdene. Av 187 vinningslovbrudd var det 141 butikktveri, en svak stigning fra foregående to år. Antallet butikktveri for kvinnene i denne aldersgruppen var imidlertid betydelig høyere for noen år siden. Antallet voldsforhold lå nest høyest med 119 forhold (19 %), og det var en økning for den fysiske volden fra 2016 til 2017. Narkotika var den tredje store gruppen med 103 forhold (16 %) og her har registreringen vært stabil siste tre år.

De 1939 **mennene** i denne aldersgruppen ble registrert med 4778 forhold, et gjennomsnitt på 13 forhold per dag i 2017. Også her er avstanden

mellom antall personer og forhold betydelig, slik at hver registrerte mann i gjennomsnitt har nærmere 2,5 forhold. Siden 2013 har narkotika vært den største lovbruddskategorien for menn 18-22 år. Antall forhold for narkotika steg betydelig fra 1052 i 2016 til 1343 forhold i 2017, noe som utgjorde 28 % av totalen. Den nest største kategorien var vold med 21 %, hvorav den fysiske volden steg for tredje året på rad til 561 forhold og 11 % av totalen. Butikktyveri betyr mindre for denne gruppen med kun 218 forhold, en klar nedgang i registreringen for femte året på rad.

Figur 8 viser straffbare forhold i aldersgruppen for begge kjønn med og uten narkotika og butikktveri. Også for denne aldersgruppen påvirkes statistikken klart av disse lovbruddene, i hovedsak med butikktverier for kvinnene og narkotika for mennene. Kvinnene har en klar nedgang både med og uten disse lovbruddene. For mennene viser figur 8 en nedgang fra 2016 til 2017 uten disse lovbruddene, men en klar økning med dem.

Foto: Nicolai Hjelseth

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Forhold	3489	3721	3988	4112	4312	4063	5040	5764	4977	3264	2792	2589	2452
Personer	3207	3391	3613	3768	3921	3710	4598	5186	4461	2986	2561	2337	2153

Tabell 4. Antall forhold og personer i alderen 18-22 år registrert som fornærmet, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

Tabell 4 viser antall forhold og antall personer med fornærmede i aldersgruppen. Av tabellen fremgår det at antall forhold har gått ned 57 % siden 2012. Antall personer har også blitt kraftig redusert, 58 % siden 2012. For aldersgruppen utgjør vinningslovbrudd en stor andel av totalen, selv om disse har avtatt betydelig de siste årene. Faktorer som kan påvirke dette er for eksempel at det er mindre vanlig å ha kontanter på seg nå kontra for ti år siden. Videre er f.eks. mobiltelefoner bedre sikret enn tidligere, noe som gjør at de er vanskeligere å omsette illegalt, og mindre attraktive å stjele. Oslopolitets innsats mot vinningskriminalitet fra spesielt mobile vinningskriminelle, har formentlig også hatt en betydelig virkning i årene 2012-2016.

Geografisk fordeling og utvikling

Oslo politidistrikt er nå inndelt i tre driftsenheter, enhet øst, vest og sentrum, og inkluderer kommunene Asker og Bærum i tillegg til Oslo. Denne rapporten er imidlertid en del av SaLTo-samarbeidet, som er et samarbeid mellom Oslo politidistrikt og Oslo kommune. For å kunne dele opp Oslo by i passende geografiske enheter, har vi valgt å bruke politistasjonskretsene i gamle Oslo politidistrikt i denne rapporten, altså Sentrum, Grønland, Stovner, Manglerud og Majorstua.

En geografisk fordeling av kriminalitet kan si noe om bevegelsesmønsteret til barn og unge. Generelt er det slik at området barn og unge beveger seg i

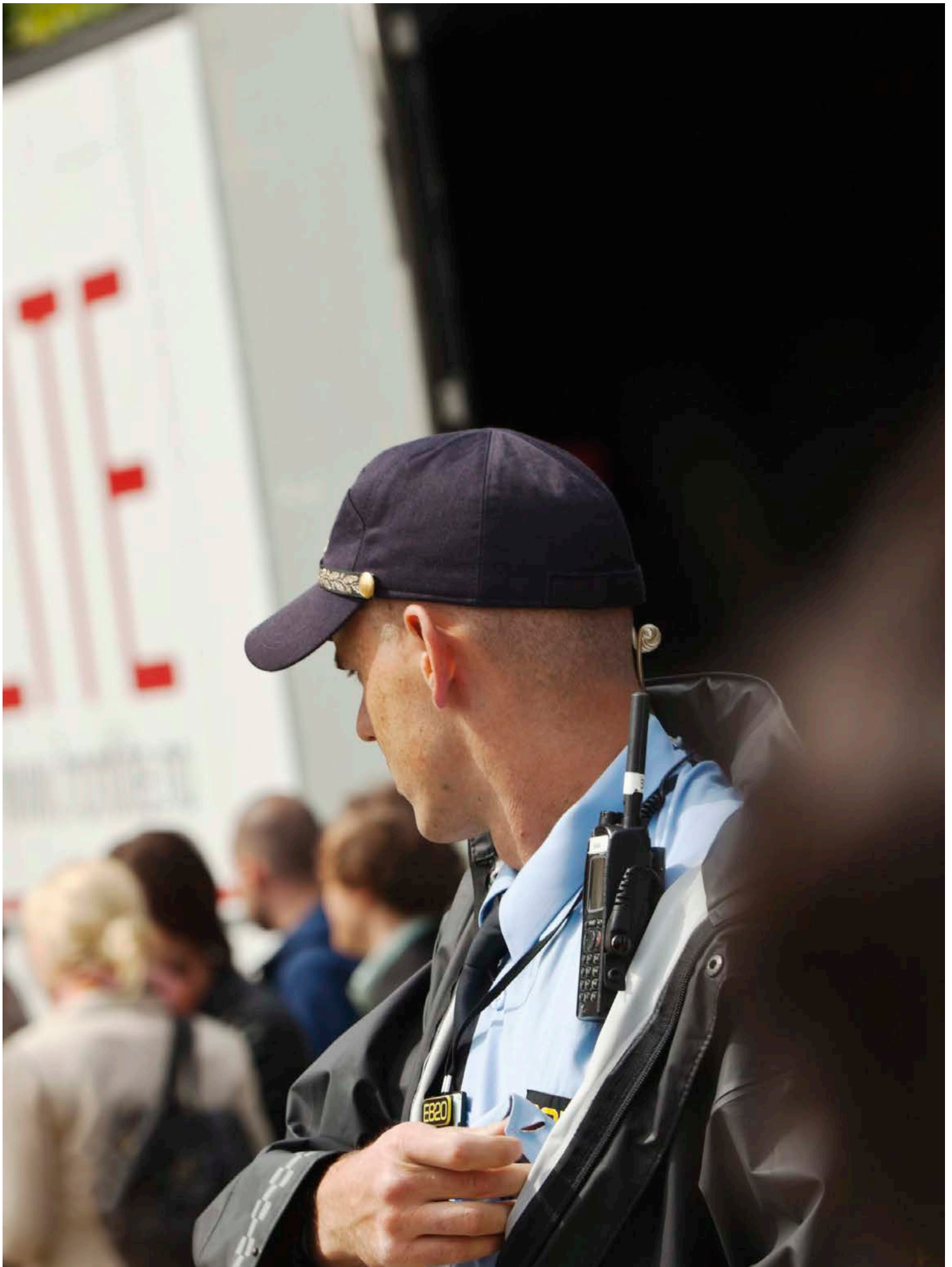
øker med alderen. Det betyr at lengre opp i aldersgruppen vil kriminalitet skje mer utenfor bostedsbydelene. For en by som Oslo er sentrumsområdet et mer naturlig sted å være, jo lengre opp i den undersøkte aldersgruppen man kommer. Også her vil vi se på utviklingen med og uten lovbruddene narkotika og butikkyveri, fordi blant annet politiets aktivitet og prioriteringer kan variere mellom kretsene.

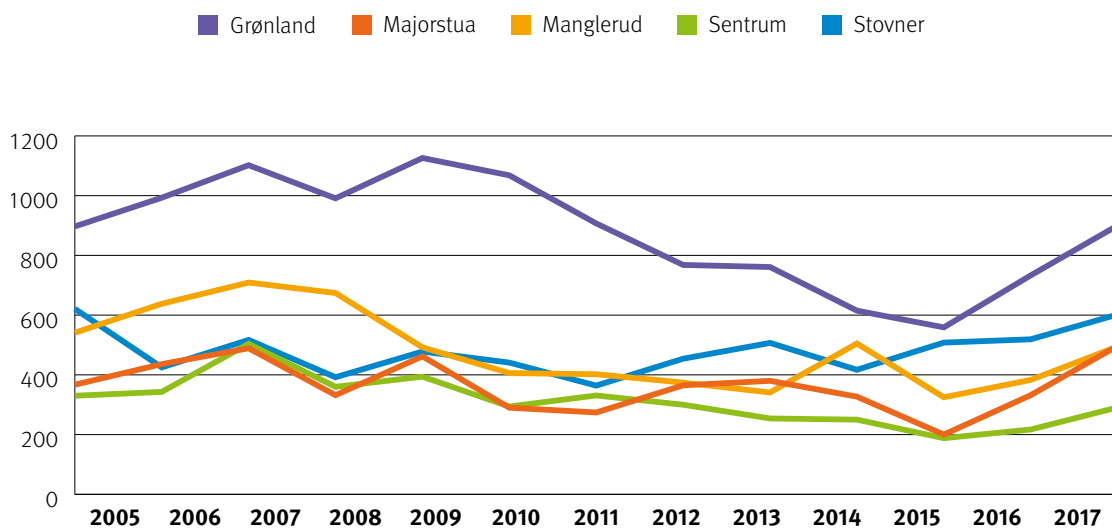
Barn og unge 10-17 år

Utviklingen i Grønland krets legger sterke føringer på den generelle utviklingen for hele byen, da en stor andel av lovbruddene skjer her. Utviklingen for **straffbare forhold** i Grønland krets er derfor relativt lik den generelle utviklingen i Oslo. Det er viktig å huske at bildet som vises er hvor forholdene har funnet sted, altså gjerningssted, ikke hvor de registrerte gjerningspersonene er bosatt.

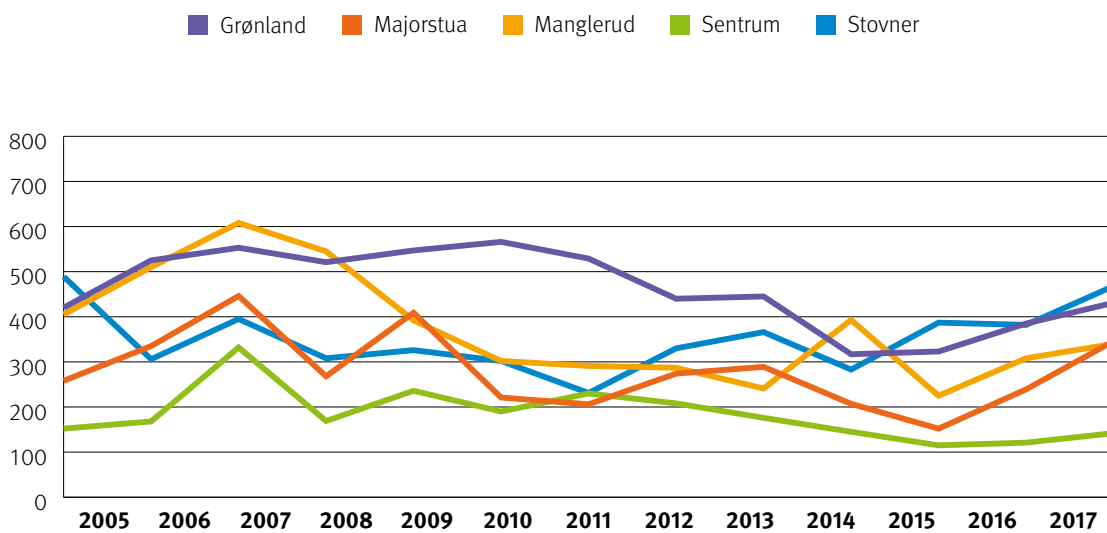
For Grønland krets, og for Oslo generelt, ble de straffbare forholdene redusert fra 2009 til 2015, for deretter å øke i omfang. De andre fire stasjonskretsene fulgte hverandre tettere og viser ikke den samme nedgangen fra 2009 til 2015. Vi ser imidlertid at samtlige kretser har hatt en økning i straffbare forhold siden 2015. Stigningen er mest tydelig i Grønland og Majorstua krets. Majorstua økte kraftigst med 66 % stigning i forhold fra 2016 til 2017.

I løpet av 2017 ble det i gjennomsnitt registrert i

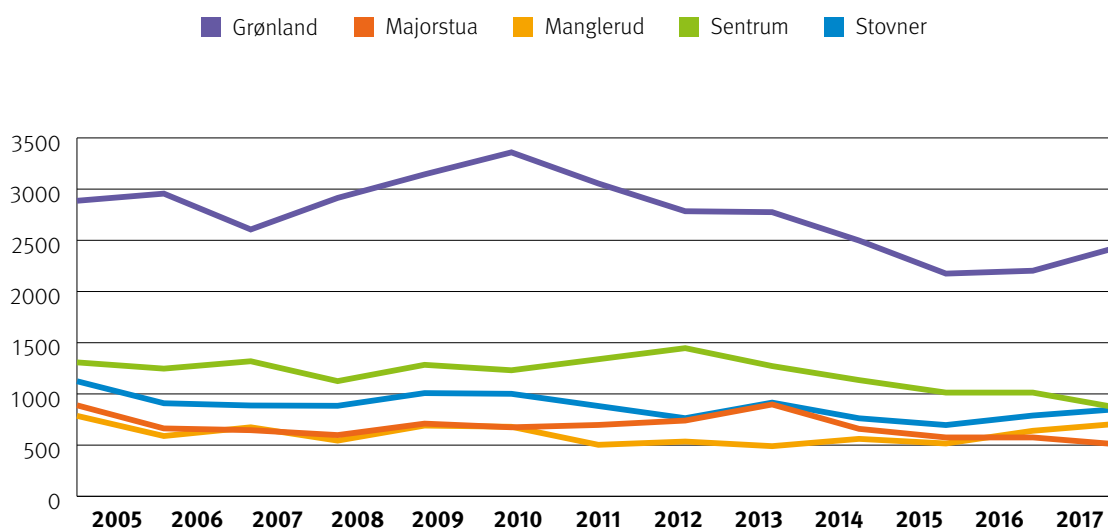

Figur 9. Antall straffbare forhold 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, gjerningssted fordelt etter gammel kretsinndeling.

Figur 10. Antall straffbare forhold 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017 uten narkotika og butikkyveri, gjerningssted fordelt etter gammel kretsinndeling.

Figur 11. Antall straffbare forhold 18-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, gjerningssted fordelt etter gammel kretsinndeling.

underkant av to straffbare forhold per dag per krets, hvor barn og unge mellom 10 og 17 år ble registrert som mistenkt eller siktet.

Sentrum krets hadde lavest registrering i 2017, og har hatt en av de laveste registreringene i hele SaLTø-perioden. Senere i rapporten kommer vi inn på en utvalgt del som regnes som "det funksjonelle sentrum", men denne skiller seg geografisk klart fra sentrum krets.

De østlige kretsene Manglerud og Stovner har fått mye negativ oppmerksomhet og omtale i media. Begge kretsene har i likhet med de andre kretsene hatt en økning i antall forhold siden 2015. Stovner krets hadde imidlertid sitt bunnivå i 2011, og har økt jevnt siden. I Manglerud krets har utviklingen i barne- og ungdomskriminaliteten variert mer.

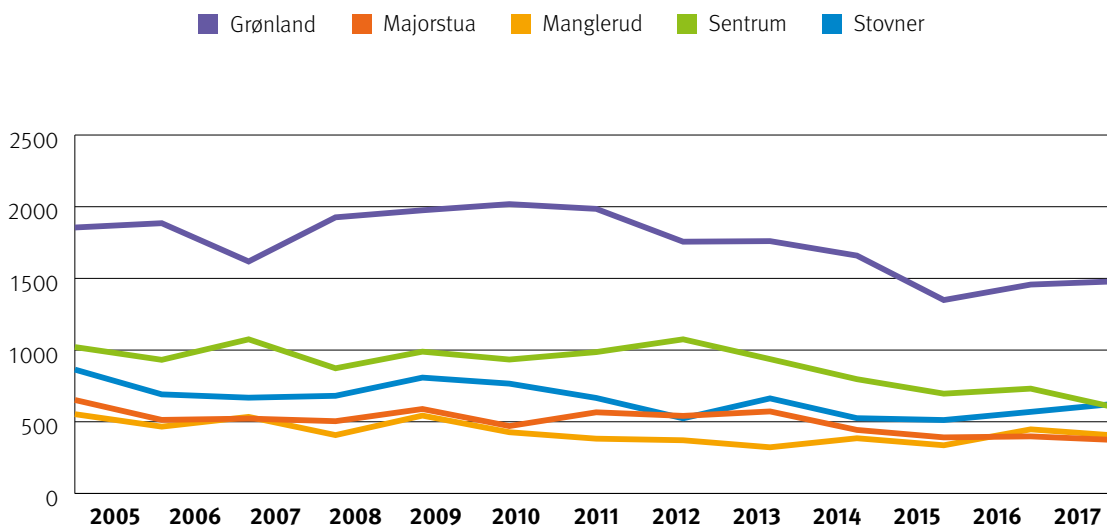
Ser vi på **personer** bak forholdene som er registrert i de ulike kretsene, finner vi stort sett igjen

den samme variasjonen som vi finner på forhold. Totalkurven følger Grønland krets, det øker mest i Majorstua og Grønland krets, sentrum ligger lavest, Stovner øker jevnt og Manglerud varierer mer over tid.

Figur 10 viser utvikling i barne- og ungdomskriminaliteten når vi ser bort fra narkotika og butikktyveri. Sentrum krets har klart lavest nivå i 2017, mens de andre fire kretsene har et mer likt nivå.

Unge voksne 18-22 år

Svært mange i denne aldersgruppen er brukere av byens sentrum både på dagtid, kveld og natt. Figur 11 viser at det også geografisk er større stabilitet for aldersgruppen 18-22 år enn for de under 18 år. Det registreres mye mer kriminalitet begått av unge i Grønland krets enn i de andre kretsene, og for 2017 skjedde 45 % av de registrerte forholdene

Figur 12. Antall straffbare forhold 18-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017 uten narkotika og butikktveri, gjerningssted fordelt etter gammel kretsinndeling.

for aldersgruppen 18 til 22 år i Grønland krets. Økningen som vi har sett på forhold fra 2016 til 2017, skjedde i hovedsak i Grønland krets, selv om det også gikk svakt opp i Stovner og Manglerud kretser. Siden 2012 har andelen i Sentrum krets gått gradvis nedover til nivå med Stovner og Manglerud. Siden fordelingen på kretsene er mer stabile for denne aldersgruppen, viser ikke fordelingen like mye endring som under 18 år. For Majorstua krets er utviklingen interessant – med økning under 18 år og nedgang over 18 år.

Figur 12 viser utviklingen av straffbare forhold uten narkotika og butikktveri. Selv uten disse lovbruddskategoriene dominerer Grønland krets for aldersgruppen 18-22 år. For byen totalt synker forholdene uten narkotika og butikktveri fra 2016 til 2017, men de stiger i Grønland og Stovner krets. Tallene uten narkotika og butikktveri er betydelig mindre og variasjon er derfor mer naturlig fra år til år.

Antall forhold som hver registrert person i gjennomsnitt begikk var to i Grønland krets, litt i underkant av to i Stovner krets og noe lavere for de andre kretsene. Dette kan tyde på at utviklingen i Grønland og Stovner krets er mer påvirket av gjengangere enn i de tre andre kretsene.

Kapittel 3

Utvalgte lovbruddskategorier

I dette kapitlet skal vi se på utviklingen i registreringen for noen utvalgte lovbruddskategorier. Temaene er valgt for å gi oppdatert kunnskap til SaLTo sine prioriterte innsatsområder og tilhørende tiltak. Flere av kategoriene har også hatt mye omtale i media, der uttrykksformen ikke alltid gir et bredt bilde av utviklingen. Kapitlet er sortert etter vold, vinning/økonomi, seksuallovbrudd og narkotika. Vi deler videre opp vold og vinning/økonomi i mindre lovbruddskategorier.

Under noen av de utvalgte lovbruddskategoriene ser vi også på avgjorte saker og hvilken reaksjon barn, unge og unge voksne. Politiet har frister på seg for å avgjøre straffbare forhold i aldersgruppen under 18 år. Det innebærer at sakene skal bli avgjort innen 40 dager. Likevel er sakene som ble avgjort i 2017 ikke de samme som ble anmeldt i 2017. Når vi snakker om avgjorte saker, er ikke sakene identisk med sakene som ble anmeldt det aktuelle året, men altså saker som er avgjort det året.

Den siste lovbruddskategorien som utdypes er narkotikalovbrudd. På slutten av det temaet har Kompetansesenter rus – Oslo samlet funn fra noe av den nyeste forskningen rundt bruk av rusmidler og alkohol.

Vold

Voldsutviklingen i samfunnet lar seg ikke lese ut fra politiets kriminalstatistikk på området. I tidsperioden 2005-2017, som vi omtaler i rapporten,

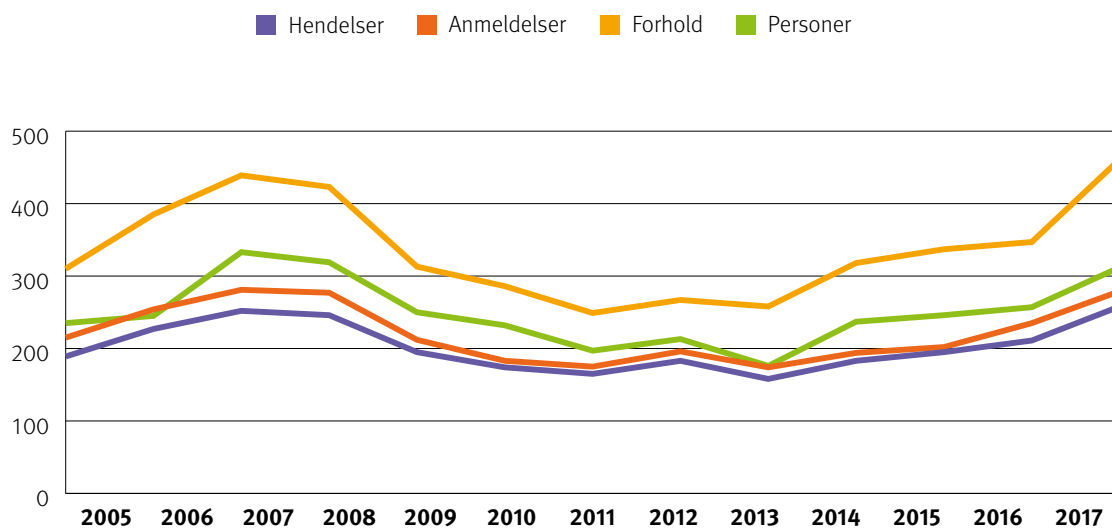
har det skjedd betydelige endringer i samfunnets forståelse av hva som er vold. I 2007 kom § 219 i den gamle straffeloven som omhandlet mishandling i nære relasjoner. Folks holdninger endrer seg og nye temaer kommer i fokus. Likeledes må vi også tenke om registrert vold blant barn og unge. Har forståelsen av hva som blir sett på som vold, slåsskamp eller barns konflikter endret seg? Har terskelen for å anmelde blitt høyere eller lavere? Vi må også vurdere om innholdet i voldsanmeldelsene har endret seg – har for eksempel innholdet blitt mer alvorlig?

Kriminalitetstype vold omfatter også trusler som vi i liten grad omtaler her. Både den totale registreringen og registreringen under 18 år, samt for aldersgruppen 18-22 år, viser stabile tall for anmeldte trusler de siste årene.

Fysisk vold

Et av områdene som har skapt størst bekymring det siste året, er omfanget av fysisk vold. Med fysisk vold mener vi de straffbare forholdene hvor den anmeldte voldsgjerningen minst omhandler dytting, slag, spark e.l.⁷ Det totale antall registrerte anmeldelser for fysisk vold i hele Oslo politidistrikt har økt fra i underkant av 3000 til i overkant av 4000 anmeldelser fra 2005 til 2017. I den samme perioden økte antall anmeldelser for statistikkgrupper med mishandling i familieforhold som inkluderer fysisk vold fra null til 800.

⁷ Etter gammel straffelov hovedstatistikkgruppe "liv, legeme og helbred", pluss mishandling i familieforhold med legemskrenkelse. Etter ny straffelov hovedstatistikkgruppe "voldslovbrudd", unntatt mishandling i familieforhold uten kroppskrenkelse. Vold mot offentlig tjenestemann er ikke inkludert.

Figur 13. Registreringer for fysisk vold i alderen 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

For barn under 18 år er det svært få registreringer som gjerningspersoner i mishandling i familieforhold. Endringene her må forklares på annet vis.

10-17 år

Figur 13 viser en tydelig økning de siste årene fra det laveste nivået i perioden som er 2011 eller 2013 alt etter analyseenhet. Antall forhold har nesten doblet seg fra laveste nivå i 2011 og er i 2017 høyere enn forrige toppnivå som var i 2007. Antall involverte personer er noe lavere enn nivået i 2007.

I hele perioden er det flere straffbare forhold enn anmeldelser. Denne forskjellen viser at det i en del tilfeller er flere gjerningspersoner registrert i en anmeldelse. Noen av de samme personene er også registrert i flere anmeldelser, noe forskjellen mellom forhold og personer viser.

Kurven for forhold øker betydelig fra 2016 til 2017. Vi ser ikke den samme økningen for anmeldelser eller personer. Dette viser at det i 2017 var gjennom-

snittlig flere gjerningspersoner per anmeldelse enn i 2016, og at det var flere registrert med mer enn én anmeldelse.

Forskjellen mellom anmeldelser og hendelser måler i hvor stor grad vi får flere anmeldelser per hendelse. Hver fornærmet skal registreres med sin egen anmeldelse. Forskjellen mellom hendelser og anmeldelser kan oppstå når noen anmelder hverandre for samme hendelse, eller dersom flere fornærmede blir utsatt for vold fra en større gruppe personer.

Deler vi aldersgruppen under 18 år, viser det seg at for de yngste under 15 år, er omfanget relativt stabilt siste tre år, men disse tre årene ligger klart høyere enn perioden 2011 til 2014. Ser vi på antall personer finner vi også relativt stabile tall for både jenter og gutter under 15 år siden 2015, med 15 jenter og 87 gutter registrert for fysisk vold i 2017.

I aldersgruppen fra 15 til 17 år ser vi en sterk økning på 54 % i antall forhold fra 2016 til 2017. An-

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Forhold 10-14 år	85	117	108	127	107	123	137	122	146	150	185	219	233
Personer 10-14 år	85	115	104	121	103	119	129	117	141	146	173	208	206
Forhold 15-17 år	143	160	181	156	130	115	142	116	120	146	121	177	210
Personer 15-17 år	137	157	175	149	127	109	139	114	112	138	115	168	194
Forhold 18-22 år	335	375	391	403	355	387	377	362	386	345	303	364	410
Personer 18-22 år	324	356	367	390	341	366	355	346	353	318	289	340	379

Tabell 5. Antall forhold og personer i alderen 10-22 år registrert som fornærmet for fysisk vold, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

tall anmeldelser stiger med 24 %, noe som viser at det i hovedsak er i denne aldersgruppen økningen med flere registrerte forhold per anmeldelse/gjerningsperson har funnet sted.

I volum er det i hovedsak guttene i aldersgruppen som står bak økningen. Også her må vi tilbake til 2007, som eneste året i SaLTø-historien, for å finne et større antall gutter enn i 2017 i aldersgruppen 15-17 år. Antall personer i aldersgruppen 15-17 år er stabilt for jentene de fire siste årene, mens det er registrert betraktelig flere gutter. Jentene som ble registrert i aldersgruppen i 2017, sto i gjennomsnitt bak flere forhold med fysisk vold enn før. De unge gjengangerne som vi omtaler i kapittel 5, er registrert med 43 % av forholdene i aldersgruppen 10-17 år.

Fornærmede 10-17 år

I tabell 5 vises registreringen til de som er fornærmet for fysisk vold. Antall forhold i aldersgruppen 10-14 år har økt de siste tre årene, selv om antall personer utsatt for fysisk vold har vært stabilt siste to år. Det er langt flere fornærmede enn registrerte gjerningspersoner i denne aldersgruppen. Hovedårsaken er et stort antall saker med mishandling i familieforhold. For alderen 15-17 år

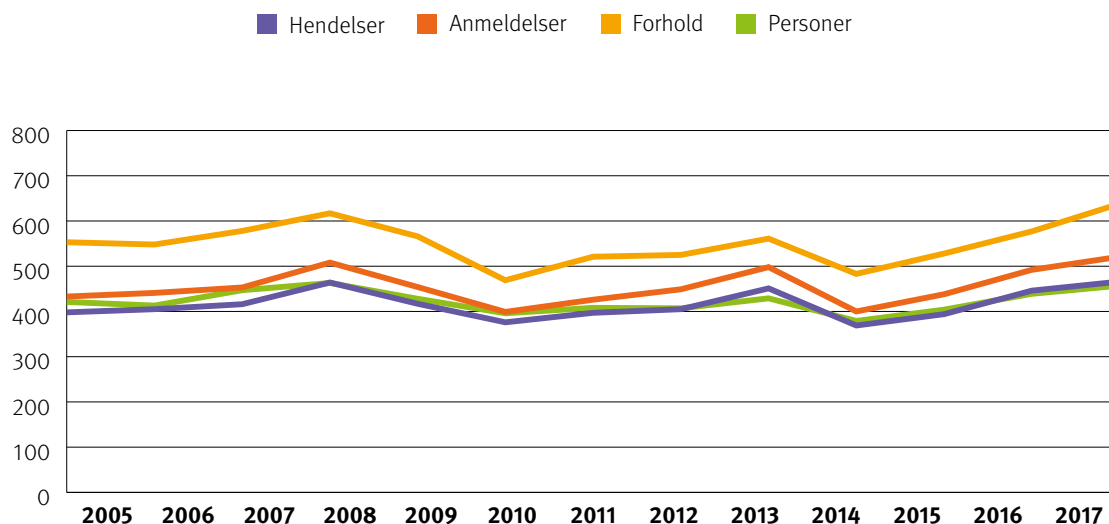
er det også en stigning i antall forhold fra 2016 til 2017. Stigningen er langt lavere enn for gjerningspersoner, med 19 % forhold som fornærmede mot 54 % stigning for forhold som gjerningspersoner.

Når vi utelater mishandling i familieforhold, har det fra 2016-2017 vært en økning på 36 % i antall fornærmede i aldersgruppen 15-17 år. Antall forhold som fornærmet i aldersgruppen øker med 62 forhold, mot en økning på 217 forhold som gjerningsperson. Dette viser at mange av de som blir mistenkt eller siktet i aldersgruppen, ofte registreres med forhold hvor fornærmede ikke er i aldersgruppen. Dette betyr at den store økningen i forhold som gjerningsperson i 2017, ikke bare har fornærmede på samme alder. Samtidig har noe av økningen også bakgrunn i anmeldelser med flere gjerningspersoner som begår vold mot én fornærmet.

18-22 år

I figur 14 vises registreringene for fysisk vold for gjerningspersoner i aldersgruppen 18-22 år. Kurvene viser en økning i registreringen etter bunnivået i 2014, men likevel et mer stabilt nivå i hele tidsperioden.

Avstanden mellom kurvene viser at det ikke er like mange personer per anmeldelse som for

Figur 14. Registreringer for fysisk vold i alderen 18-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

aldersgruppen under 18 år.

Ser vi på kjønnsforskjellene, viser de en stor stabilitet for kvinner i aldersgruppen i hele tidsperioden. Det er hos mennene økningen skjer fra 2014-2017. I 2017 var det 561 forhold fordelt på 397 menn. Gjengangere sto med 45 % også her for en stor andel av forholdene for fysisk vold i aldersgruppen.

Geografiske forskjeller

Det er store geografiske forskjeller når vi sammenligner politikretsene. For aldersgruppen 10-14 år skjer det svært lite i Sentrum krets, mens det varierer i de andre kretsene. Nivået på forhold er svakt høyere enn for anmeldelser og personer.

I aldersgruppen 15-17 år er det fortsatt få registreringer i Sentrum, mens Manglerud har en svak nedgang i registreringen fra 2016 til 2017. For Majorstua, Stovner og Grønland ser vi en klar økning.

Økningen i Stovner og Grønland krets samsvarer med tilbakemeldinger fra forebyggende enheter og etterforskere av ungdomssaker i disse områdene. Det er de som i størst grad har meldt om «masseslagsmål». Det er for øvrig også disse som i størst grad har meldt om etterforskning av vold der hendelsene har blitt filmet og spredt til andre.

I aldersgruppen 18-22 år skjer det en geografisk endring i fordelingen av den fysiske volden. De aktuelle personene kan bli en naturlig del av utelivet i Oslo by, og dermed skjer mer av volden i områdene i Oslo sentrum der det er flest utesteder. Det er mer en til en nivå mellom forhold og de andre analyseenheter, og dermed ikke så ofte flere gjerningspersoner i samme anmeldelse.

Grønland krets har den største andelen fysisk vold i aldersgruppen, og preger totalbildet i stor grad. Sentrum krets har over år hatt en betydelig andel av den fysiske volden i aldersgruppen, men det har vært en svak nedgang de siste to årene. I

Stovner krets har antall forhold for aldersgruppen vært relativt stabil i hele perioden, inntil antall forhold steg mye i 2017. Majorstua krets har også en del utesteder, men få med de laveste aldersgrensene. Der har også nivået på antall forhold vært lavere i denne aldersgruppen. Manglerud har hatt stor variasjon over årene, men ligger jevnt lavere enn de andre kretsene.

Straffereaksjoner

I 2017 ble det avgjort 326 forhold for fysisk vold i aldersgruppen 15-17 år etter 219 avgjorte i 2016. Økningen følger dermed økningen for anmeldte voldsforhold. Det var en nedgang både i antall forhold og personer som ble domfelt i aldersgruppen i 2017. Antall forhold som ble avgjort i den påtalemessige behandlingen steg imidlertid kraftig i 2017. Økningen i avgjorte forhold for fysisk vold ble altså avgjort hos påtalemyndigheten, ikke i domstolen.

Hele 227 av de 293 forholdene som ble avgjort hos påtalemyndigheten, ble henlagt. Det finnes mange henleggelseskode, også for intet straffbart forhold, men 195 av 293 forhold ble henlagt på bevisets stilling. Dette gjaldt kun 74 av 169 forhold i 2016. For denne aldersgruppen ble dermed omtrent 70 % av de avgjorte forholdene for fysisk vold henlagt i 2017, og omtrent 60 % ble henlagt på bevisets stilling.

Konfliktråd er et alternativ som i liten grad har blitt benyttet. Det er kun brukt for 12 til 15 personer de siste fire årene. Påtaleunntatelse er brukt i 38 forhold for 34 personer i 2017, noe som er på nivå med årene før. Det er imidlertid kun to av disse personene som har fått påtaleunntatelse med særtilkå. De fleste får påtaleunntatelse med prøvetid.

For aldersgruppen 18-22 år ble det avgjort 519 forhold i 2017, noe som samsvarer med de to foregående årene. 82 personer ble domfelt for 116 forhold. Nivået for domfelte i 2017 er det laveste i perioden. Antall avgjorte forhold i den påtale-

messige behandlingen var også stabilt de senere årene. Av 365 avgjorte forhold i 2017, ble 310 henlagt. 253 ble henlagt på bevisets stilling. For denne aldersgruppen ble omtrent 60 % av de avgjorte forholdene henlagt, og omtrent 50 % ble henlagt på bevisets stilling.

Konfliktråd er brukt for 14 personer i 2017, omtrent samme nivå som for aldersgruppen 15-17 år. Påtaleunntatelser ble nesten ikke brukt. De tre siste årene har 25 personer i året fått utstedt forelegg for fysisk vold.

Massevold eller masseslagsmål?

Politiet og media har jevnlig rapportert om masseslagsmål det siste året. Det er enighet innad i politiet om at vi nå har flere episoder der mange møter opp i forbindelse med slagsmål. Mange av episodene politiet får beskjed om, er at noen slåss og at det er mange involvert på stedet. Når politiet ankommer, er slåsskampen ofte over og de involverte forsvunnet. Noen ganger avdekker politiet på stedet hva som har skjedd og noen ganger anmelder en eller flere involverte saken selv. Andre ganger er episodene filmet og politiet starter etterforskning på bakgrunn av filmer som er publisert på internett eller funnet på beslaglagte mobiltelefoner.

Det som registreres som straffesaker, er derfor formentlig bare en del av de reelle episodene. Imidlertid er det ikke sikkert at det har foregått straffbar vold i de episodene politiet ikke har registrert. Utviklingen med mange som slåss er en trend blant ungdom i flere land og kan sees på som et pop-up-fenomen som smitter fort i ungdomsmiljøene.⁸ Filmer fra slåsskamper legges ut på blant annet Youtube og Snapchat, noe som antas å være inspirasjonskilder til fenomenet.

Det at mange møter opp, trenger ikke bety at mange slåss. Når «alle» ungdommer bruker sosiale medier og det avtales en slåsskamp, vil svært mange kunne få det med seg og møte opp for å

⁸ Oslo politidistrikt (2018).

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Med 1 forhold	490	513	539	589	484	476	479	530	553	465	487	585	607
Med 2 forhold	71	89	82	109	99	58	65	61	65	52	70	71	90
Med 3 eller flere forhold	64	60	85	56	55	39	42	36	36	58	61	52	74
Med 5 eller flere forhold	12	18	14	14	6	10	8	8	7	13	15	14	25
Med 10 eller flere forhold	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	0	1

Tabell 6. Antall anmeldelser for fysisk vold i alderen 10-22 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, fordelt etter antall forhold pr. anmeldelse.

støtte sin kandidat eller bare for å se. Noen ganger ser vi at det er avtalt et møte/slåsskamp mellom to eller noen få, men at hendelsen involverer mange. I noen tilfeller kan en avtalt slåsskamp ende opp med at mange slår løs på en eller noen få. Det vi da ser er massevold.

I **tabell 6** måler vi hvor mange som er involvert i hver enkelt anmeldelse med fysisk vold i aldersgruppen 10-22 år. Vi måler hele aldersspennet da det i noen tilfeller vil kunne være involverte personer både over og under 18 år. Tabellen viser at økningen i registrering på fysisk vold også spres seg på anmeldelser med kun en eller to registrerte gjerningspersoner. Når vi kommer opp i anmeldelser med fem eller flere gjerningspersoner, ser vi at registreringen er på det høyeste i tidsperioden. De 25 anmeldelsene i 2017 med fem eller flere gjerningspersoner, genererte 145 forhold for fysisk vold.

Sakenes alvorlighetsgrad kan ikke leses ut av de nye statistikkgruppene. Etter innføring av ny straffelov ble det innført seks kriterier (a-f) for om en kroppskrenkelse eller kroppsskade skulle vurderes som grov. Herunder er en av dem om volden er utført av «flere i fellesskap». Dermed kan alle anmeldelser med to eller flere forhold kunne bli vurdert som grov

vold. Det trenger de i realiteten ikke å være, men uten å lese sakene er det ikke mulig å skille mellom de der handlingen i seg selv eller skaden er grov, og sakene hvor de andre kriteriene spiller inn.

De 25 anmeldelsene med fem eller flere gjerningspersoner i 2017 spredde seg med ni i Grønland krets, åtte i Stovner krets og seks i Majorstua krets. Sentrum og Manglerud hadde kun én anmeldelse hver. Den ene med 10 eller flere forhold i 2017 skjedde i skolegården etter skoletid på en skole i Majorstua krets. Her ble det registrert inn 11 gjerningspersoner, og saken ble avdekket ved at et vitne som fikk tilsendt en video viste det til sin far. Faren varslet politiet.

Vold i skolen

Vold i skolen er et tema som det siste året har vært mye omtalt i media. Politiet har selv vist til økning i registreringen. For å måle det som skjer på skolene, måler vi det som skjer på skoleadresser, i skoletiden og i skoleåret. Vi ekskluderer dagene i jule- og sommerferie, men andre ferietidspunkter er inkludert. Dette gir ingen fullgod måling, men gir stabilitet for å følge utviklingen.

Ser vi på hele tidsperioden 2005-2017 og alle

	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst
Straffbare forhold 10-22 år	34	17	36	7	23	23	41	30	40	19	54	27	29	36	58	52
Videregående	5	2	7	1	3	12	16	11	17	8	16	7	7	21	20	19
Ungdomsskole	17	8	4		9	4	13	12	5		10	11	10	7	13	17
Barne- og ungdomsskole	4	3	16	4	8	7	6		5	6	6	4	5	4	23	11
Barneskole	7	4	8	2	3		5	5	11	4	19	4	6	2	2	4
Andre	1		1				1	2	2	1	3	1	1	2		1
Forhold fornærmet 10-22 år	22	17	35	16	25	11	42	28	38	16	31	21	40	40	44	36
Videregående	7	3	13	1	5	3	17	8	11	6	8	4	7	16	13	11
Ungdomsskole	7	4	4	3	5	6	12	14	7	1	8	7	14	12	15	10
Barne- og ungdomsskole	4	4	10	7	9	2	8	1	9	4	4	5	11	7	14	10
Barneskole	4	5	8	5	6		5	4	11	3	10	4	7	4	2	4
Andre		1						1		2	1	1	1	1		1

Tabell 7. Antall forhold i alderen 10-22 år registrert for fysisk vold i skolen, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, fordelt etter skoletype.

lovbruddskategorier, er det flest registreringer i 2017 med 290 registrerte forhold i skolen totalt. Av de 290 forholdene er 144 registrert som vold. Året 2007 lå også høyt med 270 registrerte forhold.

I tabell 7 har vi delt opp årene 2010-2017 i 1. og 2. halvår. Siden vi har unntatt feriene, er dette reelt vår- og høstsemesteret på skolene.

Det totale antall forhold hvor unge i alderen 10-22 år er mistenkt for fysisk vold i Osloskolen, har variert en god del per semester. Selv om medieomtalen har vært stor det siste året, ble det registrert omtrent like mange forhold våren 2015 som vår og høst 2017. Våren 2015 er avvikende fra de andre registreringene da det var spesielt høyt nivå på to barneskoler samtidig. Registreringer for den videregående skolen øker fra høsten 2016, men det er da svært lav registrering på andre skoler. Når nivået

på registreringer ved de videregående skolene holder seg høyt i semestrene i 2017, og det øker i registreringer på skoler med ungdomstrinn, blir totaltallet per semester høyt.

Tallene på forhold som fornærmet i tabellen viser at antallet barn og unge som fornærmet har vært stabilt på rundt 40 de fire siste semestrene. Økningen i forhold som mistenkt samsvarer ikke med de fornærmede, slik at økningen må dreie seg om voksne fornærmede og formentlig ansatte på skolene. I SaLTo-samarbeidet har utdanningsetaten meldt at de fra høsten 2016 endret HMS-systemet sitt og krevde bedre rapporteringer fra skolene om vold. Dette kan ha påvirket hva som anmeldes til politiet. Det er mulig at vi ikke snakker om en reell økning, men avdekking av mørketall.

Antall forhold grovere enn kroppskrenkelses/

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Forhold 10-17 år	50	50	67	52	55	70	60	54	79	45	49	63	78
Forulemping av offentlig tjenestemann	11	23	23	14	24	26	24	23	20	14	21	30	29
Hindring av offentlig tjenestemann	16	6	12	4	5	11	13	11	11	11	9	4	7
Trusler mot offentlig tjenestemann	8	8	5	4	4	8	8	3	18	7	4	9	10
Vold mot offentlig tjenestemann	15	13	27	30	22	25	15	17	30	13	15	20	32
Personer 10-17 år	39	40	51	32	35	44	43	38	39	32	39	41	41
Hendelser 10-17 år	37	47	50	40	45	48	49	44	62	42	43	51	52
Forhold 18-22 år	172	204	151	198	215	248	229	278	260	249	220	249	284
Personer 18-22 år	134	151	119	142	160	170	155	203	165	150	154	153	160
Hendelser 18-22 år	137	170	121	159	173	201	183	241	213	202	189	194	240

Tabell 8. Antall forhold, personer og hendelser i alderen 10-22 år registrert med straffbare forhold mot offentlig tjenestemann, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

legemsfornærmelser varierer noe pr. semester, men var høyest i 2010-2011. Økningen de siste semestrene skjer for statistikkgruppen for den minst alvorlige fysiske volden. De som blir registrert med fysisk vold i Osloskolen, er i størst grad gutter. I 2017 ble det registrert 17 jenter og 93 gutter. Over tid er det 14- og 15 åringer som registreres mest.

Lovbrudd mot offentlig tjenestemann

Etter innføring av ny straffelov ble forulemping og hindring av offentlig tjenestemann overført til voldskapitlet i straffeloven. I dette kapitlet inkluderes alle statistikkgruppene som omhandler en handling mot offentlig tjenestemann, inkludert kategoriene forulemping, hindring, trusler og vold. Etter ny lov er det egne statistikkgrupper som omhandler polititjenestemann som er inkludert i hver av kategoriene, men etter gammel lov er det bare

vold som er delt opp i politi og andre offentlige tjenestemenn.

Tabell 8 viser totalsummen for forhold i aldersgruppen 10-17 år. Vi ser en klar nedgang i 2014 og 2015 før 2017 ender på samme nivå som i 2013. Bortsett fra det rekordlave nivået i 2014, er antallet personer som er registrert med slike forhold stabile over mange år. Av de 41 personene i 2017 var ni jenter og 32 gutter. Disse 41 hadde et gjennomsnitt på nesten to forhold hver. En ungdom hadde syv forhold alene. I aldersgruppen 10-14 år økte antall registrerte forhold fra syv i 2016 til 17 i 2017. Dette var det klart høyeste i hele tidsperioden 2005-2017. De 17 forholdene fordelte seg på seks individer.

Antall hendelser og anmeldelser varierer mer. Det registreres i gjennomsnitt ett forhold per uke i Oslo. Av de 10 som har tre forhold eller flere, har ni fått registrert flere forhold på seg i løpet av

samme hendelse. Den ene med syv forhold har fått disse registrert over tre hendelser. Da kan tjenestemannen for eksempel ha blitt utsatt for både vold og trusler, eller at det er flere tjenestepersoner som har anmeldt noen i samme hendelse. I fire hendelser var flere ungdommer under 18 år registrert for lovbrudd mot offentlig tjenestemann i samme hendelse.

Den eneste kategorien som har en entydig, markant stigning for de under 18 år fra 2016 til 2017, er vold mot offentlig tjenestemann. Av de 32 forholdene i 2017 er 29 mot polititjenestemann, etter 17 av 20 i 2016. De 32 forholdene dreier seg om 20 forskjellige personer, hvorav seks jenter er registrert med 13 av forholdene, mens 14 gutter er registrert med de resterende 19 forholdene.

Av de 41 personene under 18 år som er anmeldt i 2017, er 31 registrert med fire eller flere forhold totalt i 2017. Det innebærer at de karakteriseres som unge gjengangere som vi omtaler i kapittel 5. Kun tre har bare det ene lovbruddet mot offentlig tjenestemann. Av de 20 personene anmeldt for vold mot offentlig tjenestemann er 15 unge gjengangere i 2017, og kun én har bare ett forhold mot offentlig tjenestemann. Av det totale antall forhold mot offentlige tjenestemann ble unge gjengangere registrert som gjerningsperson i 86 %. Vi kan derfor se en sterk sammenheng mellom lovbruddene mot offentlig tjenestemann og gjengangersituasjonen i Oslo.

En mulig tolkning av økningen kan være at politiet oftere havner i konflikter i forbindelse med kontroll-situasjoner. Kontrollsituasjoner kan gi en tretthet som medfører konflikter, for eksempel med gjengangere som gjentatte ganger blir kontrollert. Tallmaterialet er ikke egnet til å teste en slik hypotese. Dette må sees nærmere på gjennom en eventuell gjennomlesning av saker over flere år.

Geografisk fordeler totalen under 18 år seg på 29 forhold i Grønland krets, 15 i Manglerud, 13

i Majorstua, 12 i Sentrum og ni i Stovner krets. Økningen er i Majorstua og Sentrum krets, mens de andre tre kretsene er stabile. Av de 32 forholdene for vold mot offentlig tjenestemann skjedde 12 i Grønland krets, 10 i Manglerud, fem i Majorstua, fire i Sentrum og ett i Stovner.

Også for unge i alderen 18-22 år øker antall forhold fra 2016 til 2017, uten at antall personer stiger. Det samme antall personer blir altså oftere registrert for lovbrudd mot offentlig tjenestemann i 2017 enn i 2016. Av de 160 personene er 21 kvinner og 139 menn. 103 personer har fire eller flere forhold i 2017, og 45 har 10 eller flere forhold. Også her er gjengangerkoblingen svært sterk. Av de 284 forholdene er 122 forulemping, 76 vold, 46 hindring og 40 trusler. Alle kategoriene øker, men mest for forulemping. Som for totalen kriminalitet i aldersgruppen, er det i Grønland krets det skjer mest.

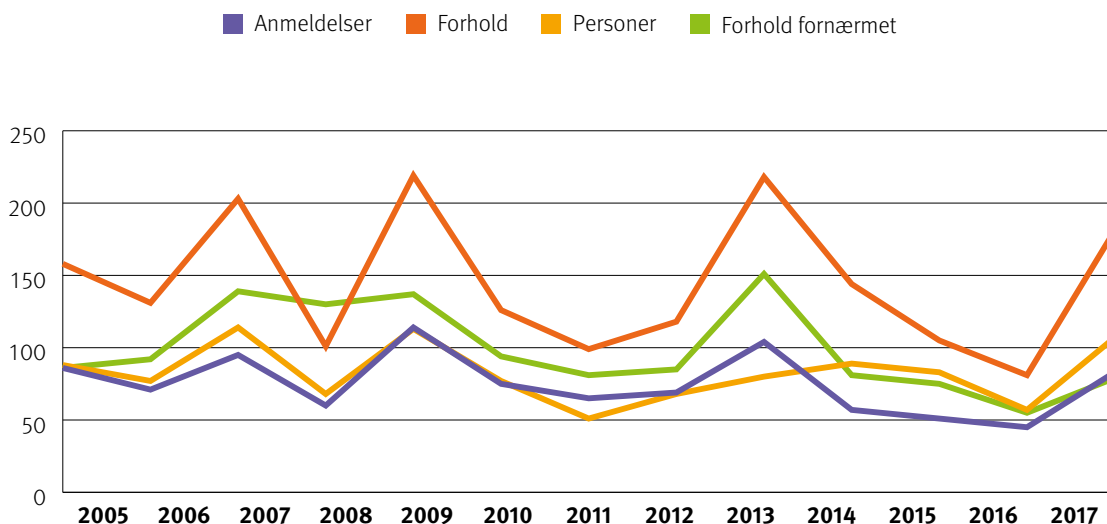
Vold mot offentlig tjenestemann i aldersgruppen 18-22 år har samme utvikling og fordeling som for totalen mot offentlig tjenestemann. De 76 forholdene fordelte seg med 43 forhold i Grønland krets, 11 i Sentrum, 10 i Manglerud, ni i Stovner og tre i Majorstua krets. Også her er det tett sammenheng med gjengangerutviklingen. Gjengangere er registrert som gjerningsperson i 79 % av forholdene.

Straffereaksjoner

Det ble **avgjort 61** forhold som gjaldt gjerningspersoner i aldersgruppen 10-17 år i 2017. For aldersgruppen 15-17 år ble det avgjort 45 forhold fordelt på 26 personer. Av disse ble det domfellelse i 18 forhold fordelt på 10 personer. 26 forhold mot 20 personer ble avgjort ved påtalemessig behandling. Her ble 14 av forholdene henlagt, hvorav åtte på bevisets stilling. Fire forhold fikk påtaleunntatelse, ingen med prøvetid. Tre forhold fikk forelegg og ett forhold ble avgjort med konfliktråd.

I aldersgruppen 18-22 år ble det avgjort 227 forhold mot 135 personer. 59 personer ble domfelt for

Figur 15. Registreringer for ran og utpressing i alderen 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

123 forhold. 97 forhold ble avgjort påtalemessig, hvorav 53 ble henlagt. Av de 53 ble 24 henlagt på bevisets stilling, 11 på grunn av manglende tilregnelighet og åtte på kapasitet. Det ble utstedt forelegg i 32 forhold, noe som er klart lavere enn antall bøtelagte forhold tidligere år.

Vinning og økonomi

Etter innføring av ny straffelov i 2015, ble en del lovbrudd flyttet fra vinningskapitlet til økonomikapitlet i straffeloven. Det skjedde også forflytninger motsatt vei. Ser vi på fordelingen etter mønster av ny straffelov, ser vi store endringer for begge lovbruddstypene. Den registrerte vinningskriminaliteten i Oslo politidistrikt, uavhengig av alder på gjerningspersonene, har stupt de siste fem årene. Fra 2012 til 2017 er forholdene mer enn halvert. Økonomilovbruddene har derimot økt med nærmere 50 % fra 2015 til 2017.

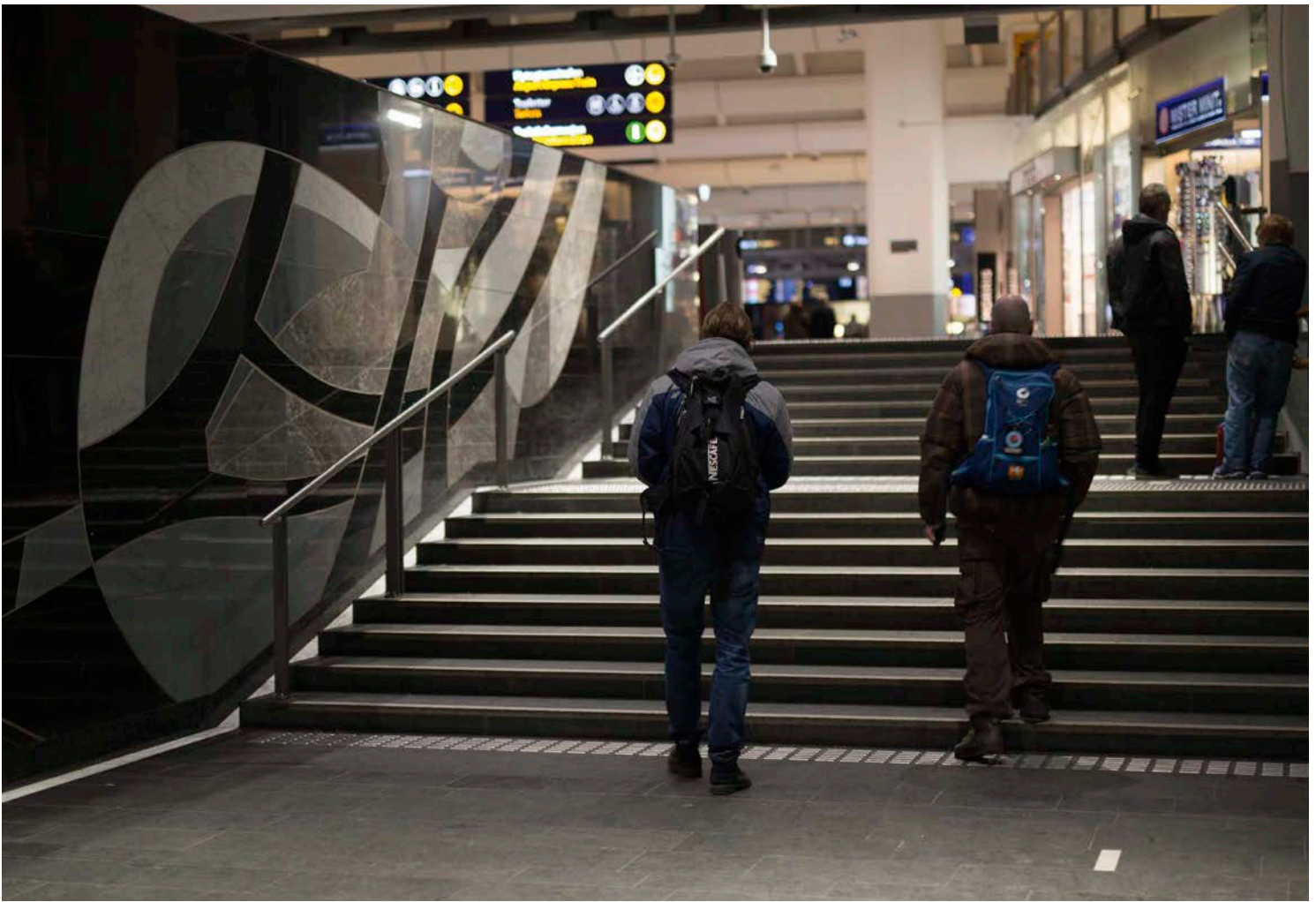
I dette delkapitlet skal vi se på ran og butikkyveri

som er under vinningslovbrudd, og bedrageri som nå er under økonomilovbrudd.

Ran og utpressing

I Oslo politidistrikt har totalt antall registrerte anmeldelser for ran og utpressing sunket de siste årene. Antallet i 2017 var svakt opp fra 2016, som var det laveste i perioden 2005-2017.

I figur 15 vises registreringene for ran og utpressing der gjerningspersonene er i aldersgruppen 10-17 år. Denne viser en klar stigning fra 2016, men 2016 hadde også den klart laveste registreringen i perioden. Antall forhold stiger klart mer enn antall anmeldelser og personer. Det betyr at det også i 2017 er et betydelig innslag av at flere personer er registrert med flere forhold for ran og at flere anmeldelser involverer flere gjerningspersoner. Unge gjengangere under 18 år er registrert som gjerningsperson i 67 % av forholdene, men minst én gjenganger er registrert i 88 % av anmeldelsene.

Av de 107 personene under 18 år som er registrert for ran og utpressing, er 12 jenter. Dette er en klar økning etter maks fire jenter de foregående årene.

Det er spesielt i aldersgruppen 15-17 år det var økning. Både antall forhold og antall gjerningspersoner steg fra 2016 til 2017.

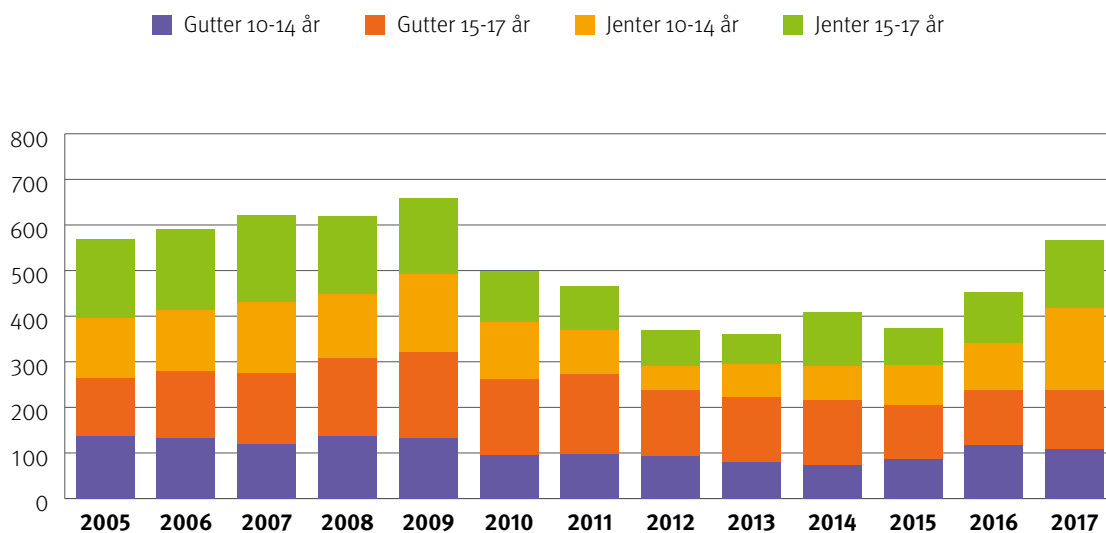
I 2013 hadde vi en mye omtalt "ransbølge". Antall personer under 18 år som ble anmeldt for ran økte noe, men figur 15 viser at det i første rekke var antall forhold som økte mest. Det vil si at noen personer sto bak flere ran. Ser vi på utviklingen siden 2005, ser vi at den varierer. Tallene er små, noe som bidrar til at aktiviteten til et fåtall gjerningspersoner kan gi store utslag på helhetsbildet.

Figur 15 viser også antall forhold for **fornærmede** i samme aldersgruppe. Antall fornærmede øker fra 2016 til 2017, dog svakere enn økningen for gjerningspersonene.

Geografisk skjedde det store endringer fra 2016 til 2017. Antall forhold i Majorstua krets steg fra

lave tre til hele 67 forhold. Kun syv av forholdene gjaldt gjerningspersoner registrert med adresse i Majorstua krets. I et flertall av forholdene var gjerningspersonene registrert bosatt i østlige bydeler i Oslo. Grønland krets øker fra 25 til 52, her er flertallet av gjerningspersonene registrert bosatt i kretsen. Stovner, Sentrum og Manglerud krets er relativt stabile.

I aldersgruppen 18-22 år ble det registrert 81 forhold i 2017. Disse fordelte seg på 65 gjerningspersoner, hvorav kun én kvinne. Nivået på registreringene var det laveste i hele perioden 2005-2017. Også her var det økning i Majorstua krets fra fire til 18 forhold. I Grønland krets sank antall forhold, mens det var kun mindre endringer i Sentrum, Stovner og Manglerud krets.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gutter totalt	265	280	274	308	322	262	272	237	222	215	204	238	238
Jenter totalt	305	310	347	311	337	236	194	131	138	193	169	214	328
Alle 10-17 år	570	590	621	619	659	498	466	368	360	408	373	452	566

Figur 16. Antall straffbare forhold 10-17 år registrert for butikktveri, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, fordelt på kjønn og aldersgrupper.

Straffereaksjoner

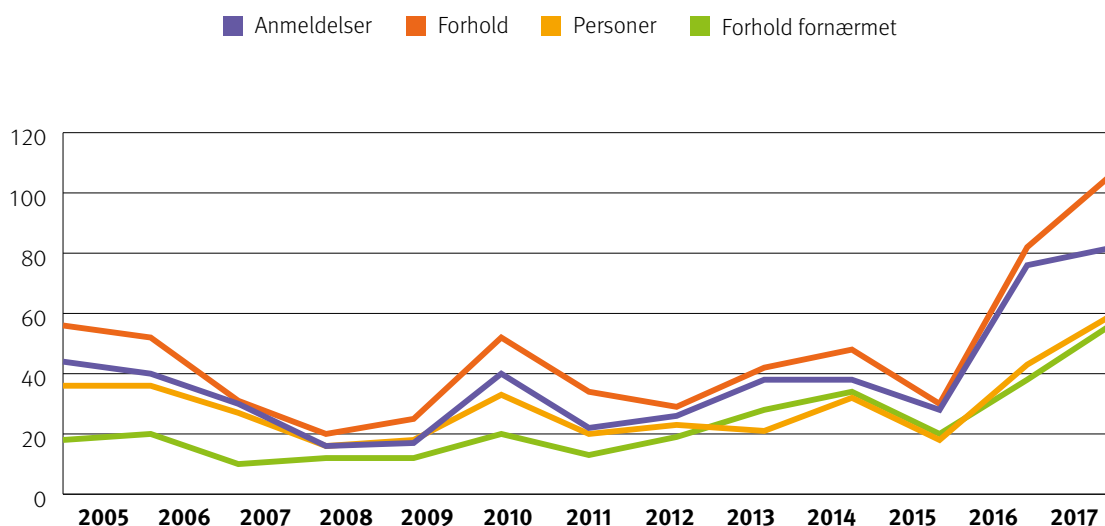
For aldersgruppen 15-17 år ble det avgjort 88 forhold fordelt på 58 personer. Av disse ble det domfellelse i 41 forhold for 27 personer. 46 forhold mot 36 personer ble avgjort ved påtalemessig behandling. Her ble 45 av forholdene henlagt, hvorav 41 for bevisets stilling. Ett forhold ble avgjort med ungdomsoppfølging.

For aldersgruppen 18-22 år ble det avgjort 90 forhold mot 71 personer. 39 ble domfelt og 48 forhold ble avgjort påtalemessig. Av de 48 som ble avgjort påtalemessig, ble 47 henlagt.

Butikktveri

I dette delkapitlet ser vi samlet på hva som er anmeldt etter gamle statistikkgrupper for *naskeri* og *tyveri butikk*, samt nye for *mindre tyveri fra butikk* og *tyveri fra butikk*. Det totale antallet anmeldelser av butikktveri i Oslo politidistrikt har vært stabilt siste fem år.

I kapittel 2 så vi at for barn og unge i aldersgruppen 10-17 år har antallet økt de senere årene. Figur 16 viser at det øker for anmeldelser av jenter, og særlig blant jenter 10-14 år. Det øker ikke for guttene under 18 år.

Figur 17. Registreringer for bedrageri i alderen 10-17 år, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

I aldersgruppen 10-14 år økte antall jenter som ble anmeldt for butikktveri fra 85 i 2016 til 137 i 2017. For jenter 15-17 år var det en økning fra 87 til 121. Geografisk fordeler butikktveriene seg annerledes enn de fleste andre lovbrudd. Normalt begår 10-14 åringene mest kriminalitet lokalt, men butikktveriene begås i størst grad sentralt i Oslo. For aldersgruppen 15-17 år stiger også andelen sentralt. Økningen blant jentene de to siste årene er primært knyttet til økning i bydel Sentrum.

Et søk i mars 2018 på hvem som anmelder butikktveri, viser at mange av forholdene er anmeldt av de store matvarekjedene. H&M har også anmeldt mange forhold og det samme har Cubus. Hvorvidt disse store kjedene har endret sin praksis er ukjent. Siden økningen skjer kun for jenter, og mest yngre jenter, er en mulig tolkning at kontrollpraksis eller anmeldelsespraksis kan ha endret seg. Alternativet er en endring i atferden til yngre jenter. Siden antall forhold ikke øker i bydelene der disse jentene bor,

er i så fall endringen knyttet til atferden i sentrum av Oslo.

For aldersgruppen 18-22 år ble det i 2017 registrert det laveste antall forhold i perioden 2005-2017. Antall forhold har sunket jevnt siden 2012. For kvinnene er det imidlertid en svak økning fra 2016 til 2017. Samtidig er de tre siste årene lavest i perioden. Mennenes antall synker til rekordlave 218 forhold etter at antall forhold var på det høyeste med 458 forhold tilbake i 2012.

Straffereaksjoner

Det ble avgjort 293 forhold mot 238 personer i aldersgruppen 10-14 år i 2017. Av disse ble, naturlig nok, 287 henlagt fordi gjerningspersonen var under 15 år. De seks siste forholdene ble henlagt på bevisets stilling. I aldersgruppen 15-17 år ble det avgjort 292 forhold mot 255 personer. Bare fem forhold mot fem personer endte med domfellelse i 2017. De aller fleste forhold avgjøres påtale-

messig. Av de 287 forholdene som ble avgjort påtalemessig, finner vi 221 påtaleunntatelser, 42 henleggelse, 15 forelegg, fire til konfliktråd og fire ungdomsoppfølging. Av påtaleunntatelsene var det kun seks som fikk særvilkår og 134 bare prøvetid, mens 77 var helt uten vilkår. Av henleggelsene ble 29 henlagt på bevisets stilling.

Bedrageri

Antall bedrageri i Oslo politidistrikt har ligget høyere de to siste årene enn ellers i perioden 2005-2017. Antallet gikk imidlertid litt ned fra 2016. Antall anmeldelser i figur 17 viser det samme mønsteret, men antall anmeldelser registrert for aldersgruppen 10-17 år er samtidig bare 6 % av de totale antall anmeldelsene i 2017.

Antall forhold og antall anmeldelser har de to siste årene ligget klart over antall personer, noe som viser at det er noen som begår flere bedragerier. Det er også en økning fra 2016 til 2017 i anmeldelser med flere gjerningspersoner. Forhold for fornærmede i samme aldersgruppe vises også i figur 17, og viser at økningen i antall anmeldelser og forhold ikke entydig har gått utover fornærmede på samme alder.

Det er for aldersgruppen 15-17 år den største endringen skjedde, med økning på 31 % til 94 forhold. Antall personer 15-17 år var på 49 i 2017, av disse var 19 jenter og 30 gutter. Geografisk fordeling viser at økningen skjedde spesielt i Stovner krets. Det økte også noe i Manglerud krets, mens de andre tre kretsene ligger lavere med drøyt 10 forhold.

For aldersgruppen 18-22 år har antall forhold vært på rundt 200, men variert med rundt 50 forhold de fire siste årene. Antall anmeldelser følger antall forhold, men antall personer knyttet til forholdene varierer disse årene. Aldersgruppen 18-22 år følger derfor ikke samme utvikling som aldersgruppen 10-17 år.

Straffereaksjoner

I 2017 ble det avgjort 88 forhold i aldersgruppen 10-17 år. I aldersgruppen 15-17 år ble det domfellelse i 21 av 76 forhold, mens de andre 55 ble avgjort påtalemessig. Av disse 55 ble 43 henlagt, fem fikk påtaleunntatelse og to fikk forelegg. Av henleggelsene var det 27 på bevisets stilling og ingen påtaleunntatelser hadde særvilkår.

Seksuallovbrudd

Antall seksuallovbrudd har de to siste årene steget betydelig for Oslo politidistrikt som helhet, uavhengig av alder. Økningene skjer i etterkant av at ny straffelov er innført, men vi kan ikke se isolert den påvirkning ny straffelov gir. Omfang av seksuallovbrudd øker også kraftig som følge av økt etterforskning av elektroniske spor, som avdekker ulike straffbare forhold. Uavhengig av alder er det "seksuelle fremstillinger", altså formidling av seksualiserte bilder av unge under 18 år, som øker mest i omfang. Stigningen er på hele 347 % fra 2016 til 2017.

Tabell 10 viser at i aldersgruppen under 18 år har også antall anmeldelser steget kraftig senere år. I årene fra 2008 til og med 2014 var antallet stabilt, fra 2014 til 2017 steg anmeldelsene fra 18 til 69. Antall straffbare forhold har også steget kraftig i samme tidsrom. Ser vi på antall personer ser vi at jentene knapt registreres som mistenkt eller siktet, men antallet gutter har økt kraftig siden 2014. Antallet gutter gikk imidlertid ned fra 2016 til 2017.

Antall forhold er klart høyere enn antall anmeldelser og personer. Noen personer er derfor registrert med flere forhold, og i noen anmeldelser er det flere registrerte gjerningspersoner.

I aldersgruppen under 18 år var det registreringer for voldtekt som steg mest av seksuallovbruddene fra 2016 til 2017. All seksuell omgang med personer under 14 år defineres som voldtekt etter ny lov. I tabellen er disse sammenslått, så økningen i 2017

kan ikke kobles til ny lov. Seksuelle fremstillinger der den involverte er under 18 år er per definisjon ulovlig etter både ny og gammel straffelov. Det betyr at dersom politiet finner seksualiserte bilder av noen under 18 år på en beslaglagt mobil, er det avdekket et nytt straffbart forhold. Samtidig har det skjedd en stor teknologisk utvikling på få år og bruk av sosiale medier har endret ungdommers atferd i de samme årene.

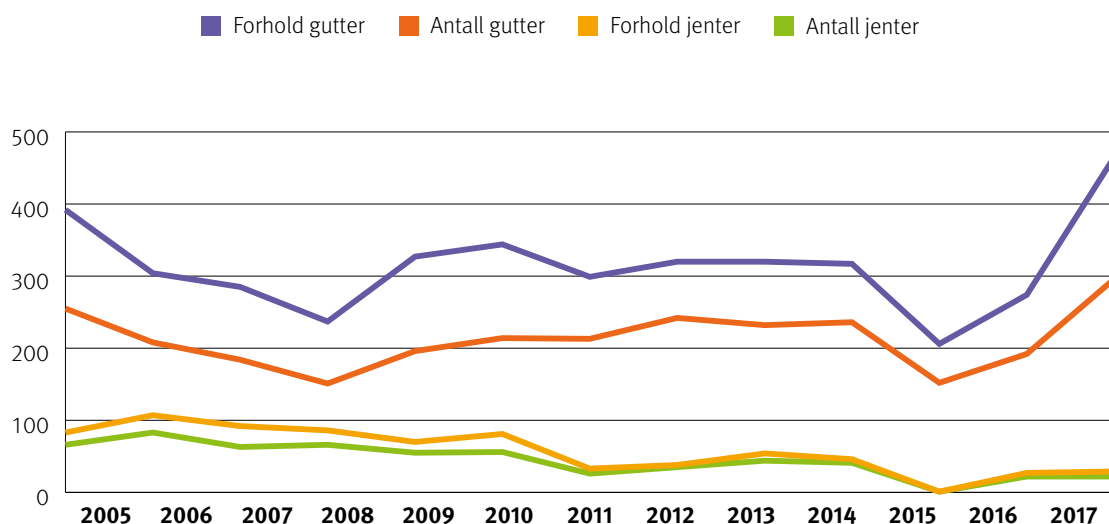
De tre siste årene har det vært økning i antall anmeldelser der to eller flere gjerningspersoner under 18 år er registrert i anmeldelsen. Det tre siste årene har det vært 10, 12 og 15 slike anmeldelser, mens det i årene før varierte mellom to og syv anmeldelser.

De 15 anmeldelsene i 2017 fikk betydning for totalen da de genererte 45 forhold, knyttet til 33 forskjellige unge gutter og tre unge jenter. Anmeldelsene i 2017 spredde seg med 19 forhold på seksuell atferd, 14 forhold på voldtekt, åtte på seksuelle framstillinger og fire med seksuell omgang 14-16 år. Anmeldelser med to eller flere gjerningspersoner sto likeledes for 48 forhold i 2016, 38 forhold i 2015, men kun fire, 14 og fire forhold i 2012-2014. Økningen i forhold på slike anmeldelser sto derfor for en betydelig del av økning siste tre år.

Av de **fornærmede** i aldersgruppen i 2017 var 90 % jenter. Antall forhold og personer registrert som fornærmet er klart høyere enn registreringen for

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Anmeldelser	17	15	8	21	21	23	25	18	25	18	38	65	69
Forhold	40	17	11	37	22	27	26	20	33	20	66	101	99
Voldtekt/seksuell omgang under 14 år	11	5	6	18	12	13	10	11	14	13	13	19	34
Seksuelle framstillinger		1		1	3			2	1		9	25	19
Seksuell atferd	3	3		11	1	6	10	1	7		7	21	30
Seksuell handling	25	6	2	5	5	6	4	3	7	1	29	22	5
Seksuell omgang 14-16 år		1	1		1	1	2		3	2	6	14	7
Andre	1	1	2	2		1		3	1	4	2		4
Personer	21	13	9	32	17	24	18	19	26	13	48	70	68
Jenter					1						2		3
Gutter	21	13	9	32	16	24	18	19	26	13	46	70	65
Forhold fornærmede	106	91	91	106	91	89	99	88	103	106	175	214	171
Personer	105	89	90	95	86	83	89	85	99	90	161	195	142
Jenter	96	82	78	87	78	68	83	72	85	76	147	145	128
Gutter	10	8	12	9	8	15	6	14	14	15	14	52	17

Tabell 10. Registreringer i alderen 10-17 år for seksuallovbrudd, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017.

Figur 18. Antall forhold og personer 10-17 år registrert for narkotika, med gjerningssted i Oslo kommune i årene 2005-2017, fordelt på kjønn.

ungdom som gjerningspersoner. De 171 forholdene som fornærmet i 2017 er knyttet til 170 anmeldelser. Et eget søk i mars 2018 for disse anmeldelsene viser at det er registrert 173 forhold som gjerningspersoner i 138 av anmeldelsene. Dette betyr at 33 av anmeldelsene ikke har kjent gjerningsperson. Av de registrerte gjerningspersonene er 55 i alderen 10-17 år, mens resten er 18 år eller eldre.

I aldersgruppen **18-22 år** var det en nedgang i antall forhold fra 2016 til 2017, men begge årene ligger betydelig høyere enn tidligere år. Også her er det størst økning de to siste årene i antall forhold for voldtekt. Antall personer var relativt stabilt fra 2009 til 2014, men økte fra 2015. Antall anmeldelser var også stabilt fra 2009 til 2014, men har i likhet med forholdene økt de tre siste årene.

Straffereaksjoner

40 seksuallovbrudd med gjerningsperson i aldersgruppen 15 til 17 år ble **avgjort** i 2017. Tre forhold ble

avgjort ved dom og 37 av påtalemyndigheten. Av de 37 forholdene påtalemyndigheten avgjorde, ble 30 henlagt. Fire forhold endte med påtaleunntatelse, og ett forhold resulterte i bot. Av de tre forholdene som ble avgjort med dom, ble det en betinget dom og to bøter.

For aldersgruppen **18-22 år** ble 68 forhold avgjort i 2017. Av disse ble 53 avgjort av påtalemyndigheten og 15 avgjort ved dom. Av de 15 dommene var det fem ubetingede dommer, fem dommer var delt ubetinget/betinget, tre betinget og to samfunnsstraffer.

Narkotika

Narkotikalovbrudd anmeldes nesten utelukkende av politiet. Statistikk på utviklingen for narkotikalovbrudd vil derfor i stor grad si noe om valg av strategi fra politiets side. Samtidig er narkotika en lovbruddstype som gir grunnlag for bekymring for de unge som anmeldes for det. Ofte kan narkotika-

lovbrudd være et tegn på at ungdommene har behov for oppfølging. Det er viktig å huske at antallet som blir registrert med narkotikalovbrudd i aldersgruppen er en forsvinnende liten del av totalen i aldersgruppen i Oslo. Det sier muligens noe om hvor få som bruker narkotika, men det sier også noe om kontrollaspektet som vi skrev om i forrige kapittel. De ungdommene som kontrolleres er primært de som oppholder seg i det offentlige rom. Hvem som blir kontrollert av de som befinner seg i det offentlige rom, er heller ikke tilfeldig. Politiblikket spiller en viktig rolle her.

Narkotikalovbruddene for Oslo politidistrikt totalt, uavhengig av alder, har blitt redusert hvert år siden 2013. Forholdene blant gutter i aldersgruppen 10 til 17 år har derimot økt kraftig de siste to årene. Tallene i aldersgruppen 10-17 år er små og vil derfor ha en naturlig variasjon. Økningen de siste to årene er likevel betydelig.

Langt flere gutter enn jenter i denne alders-

gruppen anmeldes for narkotikalovbrudd. I 2017 ble det registrert 296 gutter og 465 forhold fordelt på disse guttene. Det vil si i gjennomsnitt 1,5 forhold per gutt. Til sammenligning ble det registrert 22 jenter i aldersgruppen og totalt 29 straffbare forhold. Økningen i 2017 skjedde i hovedsak i kretsene Grønland og Manglerud, og en mindre økning i Majorstua krets. For gruppen mellom 10 og 14 år ble det registrert 38 forhold for 30 personer, noe som er en klar økning i registreringen fra tidligere år. Denne økningen skjedde kun i Grønland og Manglerud kretser. Noe av økningen på forhold i aldersgruppen 10-18 år fra 2016 til 2017, kom fra anmeldelser der flere gjerningspersoner er anmeldt i samme sak. Samtidig ser vi at unge gjengangere er registrert i 38 % av forholdene.

Aldersgruppen 18 til 22 år blir registrert med narkotikalovbrudd i langt større grad enn de under 18 år. Også her er det guttene som utgjør den største andelen, men fordelingen på kjønn er

Alder	Analysenhet/ avgjørelse(utvalg)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
10-14 år	Personer	25	23	11	14	13	24	16	28	16	15	8	14	30	
	Forhold	29	25	15	15	19	32	18	32	19	16	9	15	38	
15-17 år	Personer	310	267	247	203	233	242	220	237	252	259	162	184	254	
	Forhold	459	410	368	305	355	391	321	313	340	338	234	247	402	
	Annen	344	312	286	245	289	311	261	254	290	308	190	214	344	
	Forelegg	190	139	91	45	79	61	71	47	54	58	39	27	54	
	Henleggelse	93	79	68	65	64	94	54	67	63	63	52	57	114	
	Henleggelse på bevisets stilling	52	34	30	29	37	59	36	41	46	42	33	33	83	
	Påtaleunntatelse	58	85	123	131	142	155	134	138	171	186	98	124	155	
	Påtaleunntatelse med prøvetid og særvilkår	4	10	22	16	41	79	70	75	97	103	54	66	84	
	Ungdomsoppfølging												3	18	
	Domfellelse	110	92	76	60	66	80	60	58	49	28	42	32	57	
	Frifinnelse	5	6	6						1	1	2	2	1	1
	18-22 år	Personer	993	903	867	775	778	905	850	946	1048	1020	904	799	842
		Forhold	1566	1442	1373	1176	1195	1504	1373	1406	1490	1407	1304	1121	1236
Annen		1003	912	894	725	731	989	873	978	1117	1120	1013	833	961	
Forelegg		541	521	476	361	399	543	463	496	545	531	425	369	287	
Henlagt		355	267	306	264	235	332	260	277	339	337	356	290	433	
Henleggelse på bevisets stilling		243	178	216	173	154	211	148	196	226	225	239	190	298	
Henleggelse på kapasitet		10	9	29	24	31	34	24	27	50	60	50	27	59	
Påtaleunntatelse		98	115	103	93	90	97	132	189	225	249	221	171	225	
Påtaleunntatelse pga. prosess-økonomi		91	103	76	71	59	76	94	136	142	139	124	98	88	
Påtaleunntatelse med prøvetid og særvilkår				1	4	7	1		8	5	8	6	2	3	
Domfellelse		543	515	459	437	454	500	482	418	358	281	283	275	260	
Frifinnelse		20	15	20	14	10	15	18	10	15	6	8	13	15	
10-22 år		Totalt Forhold	2054	1877	1756	1496	1569	1927	1712	1751	1849	1761	1547	1383	1676
	Totalt Personer	1297	1184	1115	986	1012	1160	1079	1195	1306	1284	1061	988	1108	

Tabell 9. Avgjørelser for straffbare forhold 10-22 år registrert for narkotika, med gjerningssted i Oslo kommune og avgjørelser i årene 2005-2017, fordelt på aldersgrupper.

ikke så ujevn som for de under 18 år. Geografisk er omtrent halvparten av forholdene registrert i Grønland krets, og det er her mesteparten av økningen i 2017 kommer. Det skjedde også en klar økning i registreringer i Manglerud krets, mens de andre kretsene bare hadde små endringer.

Den geografiske økningen som i hovedsak skjedde i Grønland og Manglerud kretser i alle aldersgrupper, stemmer godt overens med områder med åpenlyst salg av narkotika som politiet har prioritert i 2017. Også her har gjengangere betydning med 48 % av forholdene i aldersgruppen.

Straffereaksjoner

Tabell 9 viser **avgjørelsene** for narkotika i årene 2005-2017. 402 narkotikaforhold hvor den anmeldte personen var i aldersgruppen 15-17 år ble avgjort i 2017. Det var en stigning på 153 avgjorte forhold fra 2016. Av de 402 forholdene ble 114 henlagt, etter 57 henlagte i 2016. Økningen kommer i hovedsak på henlagte på bevisets stilling. Økningen av henleggelse på bevisets stilling var på samme nivå som økningen av forhold i anmeldelser der flere gjerningspersoner var anmeldt i samme sak. Med 155 avgjorte forhold endte 39 % av forholdene med påtaleunntatelse, nesten halvparten av disse var uten særvilkår som for eksempel urinprøver eller hasjavenningskurs.

For aldersgruppen 18-22 år ser vi en mindre økning i antall avgjorte, men antall henleggelse øker mer enn antall avgjorte totalt. Økningen her kommer også i hovedsak i henleggelse på bevisets stilling. Det er også verdt å legge merke til nedgangen i bruk av forelegg i denne aldersgruppen.

De fleste narkotikaanmeldelsene pleier i utgangspunktet å være knyttet til beslag av narkotika, og i alle avgjorte forholdene i **tabell 9** er det registrerte personer knyttet til anmeldelsene. Det er behov for å undersøke om det er bevisbildet eller andre momenter som gir disse utslagene i avgjorte narkotikalovbrudd.

Ungdoms bruk av alkohol og narkotika

Den europeiske skoleundersøkelsen, ESPAD, har blitt gjennomført hvert fjerde år siden 1995. Forrige undersøkelse var i 2015, neste er i 2019. Norske 15-16 åringer kommer svært godt ut sammenlignet med ungdommer i de fleste land i Europa, og ligger gjennomgående lavt når det både gjelder bruk av rusmidler og tobakk. I årene etter 1995 har bruken av alle rusmidler i denne aldersgruppen gått ned.⁹

I 1999 drakk 55 % av alle norske 15-16 åringer alkohol minst en gang i måneden. Siden den gang har andelen stadig blitt mindre. Siste ESPAD undersøkelse viste at 24 % av 15-16 åringene rapporterte at de drakk alkohol minst en gang i måneden. Andelen ungdommer som er beruset eller drikker betydelig mengder alkohol er også redusert fra årtusenskiftet til 2015. I tillegg har det vært en markant reduksjon i andelen ungdommer som opplever det som svært lett eller lett å få tak i alkohol dersom de ønsker det. Når det også er færre ungdommer som rapporterer å drikke mye på en gang og færre som rapporterer fyll, kan man se dette som både skade- og kriminalitets-reducerende idet beruselse kan øke risikoen for skader, samt øke risikoen for vold og overgrep.¹⁰

Selv om andelen ungdommer som drikker alkohol er lavere enn tidligere undersøkelser, kan man ikke si noe eksakt om årsaken til nedgangen. Det kan hende at ungdom utsetter alkoholbruken til de blir eldre, at de aldri vil begynne å drikke, eller at de rett og slett er mer hjemmekjære, veltilpassede og mer aktive enn tidligere generasjoner. Det at ungdommene har god kontakt med foreldrene sine og at foreldrene vet hvem de er sammen med og hvor de er, kan også være viktige faktorer knyttet til ungdom og alkoholbruk.

Cannabisbruk blant norske ungdommer

ESPAD undersøkelsen tar også for seg narkotika-bruk. Det vanligste narkotiske stoffet blant ungdommene som har deltatt i undersøkelsen, er cannabis. Norge har i alle undersøkelsesårene vært

⁹ Bye, Elin K. og Skretting, Astrid (2017).

¹⁰ Ibid.

¹¹ Nordfjærn, Trond og Salthammer, Jo Arild (2017).

blant de landene som har hatt den laveste andelen 15-16 åringer som oppga å ha brukt cannabis både noen gang, i løpet av de siste 12 månedene og i løpet av de siste 30 dagene. Andelen som oppga at de noen gang hadde brukt cannabis var 12 % i 1999, men sank til 7 % i 2015. Andelen som oppga å ha brukt cannabis i løpet av de siste 12 månedene ble redusert fra 9 % i 1999 til 5 % i 2015. Bruken av cannabis er høyere blant gutter enn blant jenter, og der jentenes bruk har vist en jevn nedgang så har andelen av gutter som oppgir bruk noen gang og bruk de siste 12 måneder økt noe de siste årene. De som bruker cannabis rapporterer også at de ofte drikker alkohol.

Bruken av andre narkotiske stoffer i denne aldersgruppen er svært lite utbredt. Gjennomgående svarer rundt 1 % at de noen gang har brukt andre, og tyngre, narkotiske stoffer som amfetamin, kokain, lsd og ecstasy.

Sammenhengen mellom bruk av alkohol, cannabis og andre narkotiske stoffer

Nordfjærn og Salthammer¹² har med utgangspunkt i dataene fra Ung i Norge-undersøkelsen fra 2014, sett på sammenhengen mellom cannabisbruk og alkoholbruk. Nærmere 29 000 skoleelever i alderen 13-19 år svarte på undersøkelsen. Forfatterne delte utvalget inn i gruppene ingen bruk av ulovlige rusmidler, bare brukt cannabis og bruk av andre illegale rusmidler med eller uten cannabisbruk i tillegg. Cannabis var det vanligst brukte narkotiske stoffet. Av de som hadde brukt cannabis det siste året hadde en tredjedel brukt stoffet kun en gang, en tredjedel hadde brukt det mellom to og fem ganger, og den siste tredjedelen hadde brukt seks eller flere ganger.

Grad av alkoholberuselse ble i undersøkelsen undersøkt gjennom spørsmål om hvor mange ganger ungdommene i løpet av det siste året hadde drukket så mye at de følte seg tydelig beruset.

Man fant en tydelig sammenheng mellom å drikke seg beruset på alkohol og det å bruke narkotiske stoffer. Man fant også at ungdom som fikk lov til å drikke av sine foreldre hadde vært tydelig beruset av alkohol oftere enn ungdom som ikke fikk lov til dette. I tillegg fant undersøkelsen en sammenheng mellom dårligere psykisk helse og bruk av illegale rusmidler.¹²

Sammenhenger mellom skole, nabolag og alkohol

Willy Pedersen med flere¹³ har sett på hvilken betydning skole og nabolag har for utviklingen av alkoholvanene til ungdom. Når skole og nabolag/nærmiljø ble sett på hver for seg, fremsto de som like betydningsfulle for ungdommens alkoholbruk. Imidlertid endret dette bildet seg når andre faktorer ble tatt med. Nabolagets betydning ble betraktelig mindre når trekk ved ungdommens familier, som foreldrenes sosioøkonomiske status, foreldrenes alkoholbruk, hvorvidt den unge hadde innvandrerbakgrunn og ungdommens egen religiøse overbevisning ble tatt i betraktning. Det som ser ut til å være de viktigste faktorene tilknyttet skolens påvirkning på alkoholbruk, er en kombinasjon av hvor mange elever som har høyere sosioøkonomisk status, tradisjoner, samt ritualer knyttet til fester og russefeiring blant skolens elever. De viktigste faktorene knyttet til nabolagets påvirkning på elevenes alkoholbruk, var knyttet til ulike kjennetegn ved den enkelte elevs familie. Den mer omfattende bruken av alkohol, som forfatterne kaller tung- eller høyrisikodrikking, er i stor grad knyttet til individuelle faktorer som ikke er knyttet til hverken skole eller nabolag.¹⁴

¹² *Ibid.*

¹³ Pedersen, Willy, Bakken, Anders og van Soest, Tilmann (2017).

¹⁴ *Ibid.*

Kapittel 4

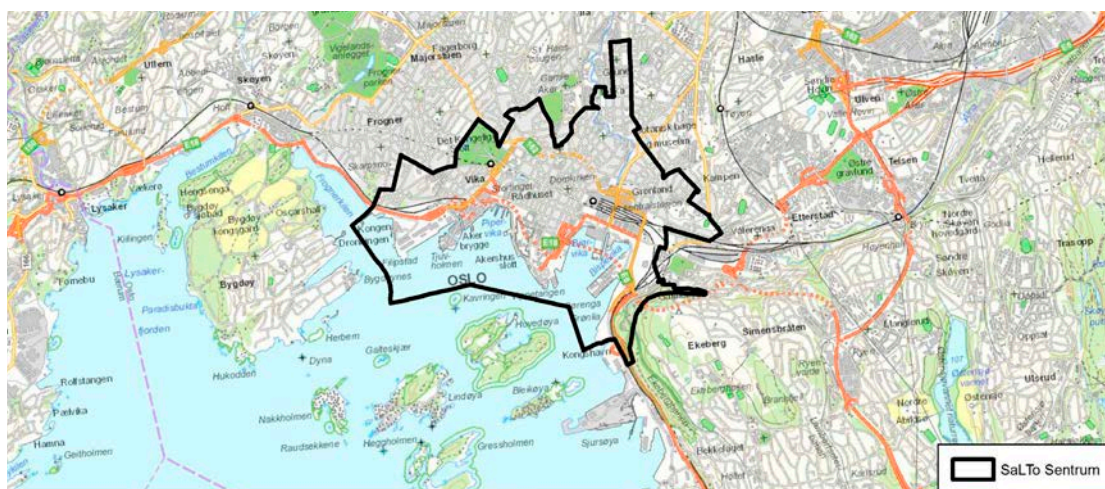
Utvikling i sentrum

Oslos sentrumsområde gir andre muligheter og utfordringer enn nærliggende områder. Sentrumsområdet har en større tetthet av mennesker, forretninger, ulike oppholdsarenaer, utesteder, arrangementer og har flere trafikknutepunkter. I sentrum er det en stor gjennomstrømning av personer gjennom hele døgnet, noe som medfører mindre grad av sosial kontroll og gir større muligheter til å gjemme seg bort i mengden. Dette kan få konsekvenser for tilbøyeligheten til å begå kriminalitet, og man kan anta at terskelen for å begå lovbrudd blir mindre i et sentrumsområde. Det er også naturlig at mange mennesker som ikke er bosatt i Oslo bruker og oppholder seg i sentrum både i kortere og lengre perioder. Dette gjelder

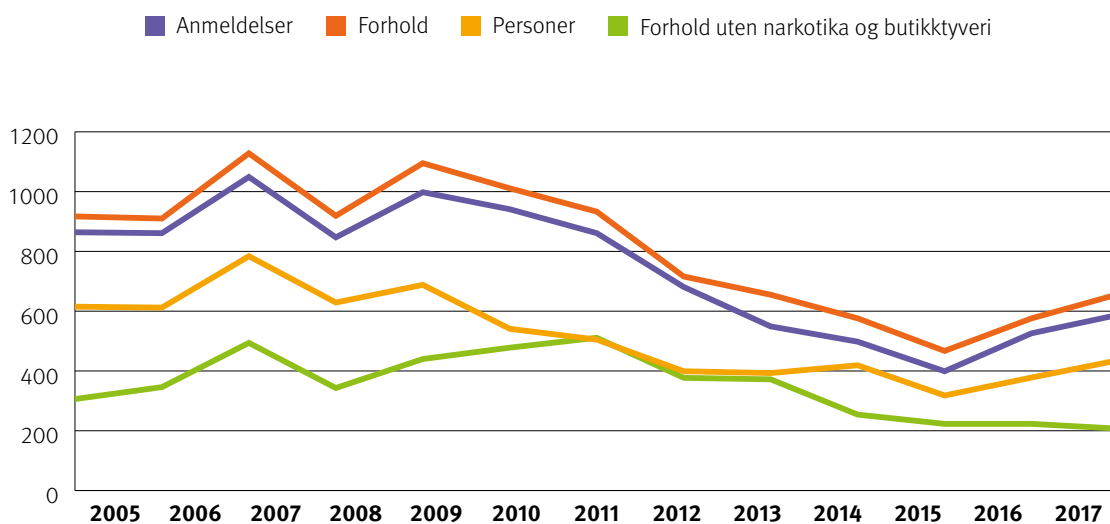
turister, folk som studerer eller arbeider i byen, samt personer som er i byen av andre grunner.

I dette kapitlet ser vi først på utviklingen av kriminalitet blant barn og unge i sentrumsområdet. Sentrumsområdet (jf. kart i figur 19) ble definert i SaLTo sin rapport om barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo i 2011 (utgitt i 2012). Dette gir mulighet for å følge utviklingen i sentrum over tid. Den geografiske avgrensningen ble gjort skjønnsmessig, men det ble forsøkt å finne områdene i sentrum som i størst grad tiltrekker seg de unge.

I siste delkapittel har Uteseksjonen brukt sine registerdata, kartlegginger og observasjoner for å gi sitt bilde av utviklingen i Oslo sentrum.

Figur 19. Kart over funksjonelt sentrum

Figur 20. Registreringer for kriminalitet i alderen 10-17 år i funksjonelt sentrum i Oslo kommune i årene 2005-2017.

Sentrumsutfordringer

Den registrerte kriminaliteten i sentrum har i grove trekk fulgt utviklingen til den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo for de unge **under 18 år**. Det var en nedgang i antall forhold fra 2009 til 2015, mens forholdene har økt de to siste årene.

Andelen av de straffbare forholdene med gjerningssted i sentrumsområdet var på 24 % i 2017, en litt lavere andel enn året før. Antall forhold i sentrum gikk opp, men antallet forhold i Oslo generelt steg mer. En annen faktor som kan påvirke tallene også for de under 18 år, er at noe av kvelds- og nattelivet, med utesteder, diskotek og arrangementer, har blitt flyttet østover i byen.

Figur 20 viser utviklingen i sentrumsområdet siden 2005. Vi ser at antall anmeldelser, straffbare forhold og personer økte i 2016 og 2017. Ser vi på de straffbare forhold uten narkotika og butikktveri, går imidlertid tallet ned. For aldersgruppen under 18 år ble det i 2017 registrert 291 forhold for butikkt-

tyveri og 132 narkotikaforhold. Det ble registrerte 77 forhold for vold, hvorav 46 for fysisk vold og 26 forhold for vold mot offentlig tjenestemann. Det er imidlertid kun butikktveri og narkotika som viser økning av større lovbruddskategorier siste to år.

Antall forhold uten de to nevnte lovbruddskategoriene er 207, det laveste antallet i SaLTo sin historie. Med andre ord blir det anmeldt i gjennomsnitt fire straffbare forhold i uken i sentrumsområdet som ikke er narkotikalovbrudd eller butikktveri.

For Oslo som helhet, uavhengig av aldersgrupper, sank vinningskriminaliteten betraktelig i 2017, slik den har gjort de siste årene. Når vi likevel ser at den øker for barn og unge i sentrumsområdet, blir det et spørsmål om kontrollnivået er grunnen til økningen, eller om det er en reell økning. I kapittel 3 viste vi til at økningen i butikktveri ikke skjer i de omkringliggende bydelene, og at det kan tyde på endring i kontroll- eller anmeldelsespraksis.

I aldersgruppen **10 til 14 år** er utviklingen i sentrumssonen økende både hva gjelder antall personer, straffbare forhold og anmeldelser. Vi må tilbake til 2009 for å finne et høyere antall på noen av analyseenhetene. Antallet personer er nesten like høyt som antall forhold, det tilsier at de aller fleste som blir registrert, blir anmeldt for lovbrudd i sentrumssonen bare én gang. For denne aldersgruppen dominerer butikktveriene sterkt. Totalt ble det registrert 174 forhold i 2017, men kun 38 utenom butikktveriene. Uten butikktveriene har det vært en jevn nedgang de fire siste årene.

For aldersgruppen **15 til 17 år** er også utviklingen etter 2015 økende på alle analyseenhetene. Holder man narkotikalovbrudd og butikktveri utenfor, ble imidlertid antall forhold halvert fra 2012 til 2017. I aldersgruppen **18 til 22 år** er registreringen uten narkotikalovbrudd og butikktveri også på sitt desidert laveste siste tre år.

Blant unge i alderen 10-17 år anmeldt for lovbrudd i sentrumssonen, var 68 % registrert med bostedsadresse i Oslo. Personer med bostedsadresse i andre kommuner utgjorde 28 %. Disse hadde adresser i 58 forskjellige kommuner, hvorav flest fra områdene rundt Oslo. 4 % var ikke registrert med adresse i Norge.

Unge i utsatte miljøer i Oslo sentrum

Oslo sentrum blir i all hovedsak benyttet til naturlig og ønsket aktivitet blant barn og ungdom.

I sentrumsområdet er unge også involvert i ulike aktiviteter hvor rus og kriminalitet inngår. I denne delen av rapporten belyses faktorer som kan knyttes til rus, kriminalitet eller som av andre grunner kan utløse større eller mindre bekymringer rundt unge i Oslo sentrum. Teksten baserer seg på beskrivelser og nøkkeltall fra Uteseksjonen. Sammen med Barnevernvakten (Barne- og familie-etaten) utgjør Uteseksjonen (Velferdsetaten) en kjerne av Oslo kommunes innsats overfor unge og unge voksne med hensyn til rus og kriminalitet i Oslo sentrum. Sentrumsområdene dekkes også av flere bydeler sine egne lokale tiltak, hvorav noen er bydelsovergrepene, som for eksempel Riverside Ungdomshus og Ung Arena. SaLTo-koordinator for sentrum (Uteseksjonen) koordinerer ulike innsatser fra politi, kommune og ideelle organisasjoner.

Kommunens daglige oppsøkende innsats er omfattende med patruljevirkosomhet alle dager på dag- og kveldstid frem til midnatt, samt nattetid i helgene. Gjennom systematisk og prosessrettet tilstedeværelse ute, oppfølging av unge og samarbeid med en rekke andre aktører, får Uteseksjonen unik innsikt i situasjonen i sentrum samt dybdekunnskap om de ulike unge det jobbes med. De fører også tilsyn med utsatte miljøer i sentrum uavhengig av alder. Med et særlig fokus på unge opp til 25 år får kommunen god innsikt i de utfordringene som gjelder ungdom og yngre voksne, men også innsikt i nyansene som alltid finnes.

	Under 15 år	15-17 år	18-22 år
Antall jenter	24 (22)	158 (162)	149 (139)
Antall gutter	35 (42)	179 (177)	301 (293)
Totalt antall personer	59 (64)	337 (339)	450 (432)
Nye, jenter	10 (8)	73 (80)	72 (62)
Nye, gutter	11 (23)	68 (75)	131 (135)
Totalt antall nye	21 (31)	141 (155)	203 (197)
Jenter i oppfølging	16 (15)	78 (89)	86 (98)
Gutter i oppfølging	24 (23)	98 (107)	179 (181)
Totalt antall i oppfølging	40 (38)	176 (196)	265 (279)

Tabell 11. Antall personer under 23 år Uteseksjonen har registrert kontakt med i 2017(2016). Fordelt på aldersgrupper og kjønn.

Unge i kontakt med Uteseksjonen

I 2017 registrerte Uteseksjonen kontakt med totalt 2098 ulike personer hvorav 846 var under 23 år.¹⁵ Dette er tilnærmet samme antall som i 2016. Av 846 personer var 515 gutter og 331 jenter. I tabell 11 fremkommer det også hvor mange personer som var nyregistrerte i 2017 og hvor mange som fikk oppfølging av Uteseksjonen.

I det totale antallet unge som Uteseksjonen registrerte kontakt med, var det størst økning blant jenter og gutter i aldersgruppen 18-22 år.¹⁶ Antall unge i oppfølging hos Uteseksjonen gikk samlet litt ned i 2017. Samtidig var det en liten økning i antall personer under 15 år som fikk oppfølging.

I 2017 sendte Uteseksjonen 48 bekymringsmeldinger til barnevernet på 38 ulike personer under 18 år. Dette er en økning på 16 personer sammenliknet med 2016. Av de 38 personene var seks personer under 10 år, fem personer mellom 10 og 15 år, og 27 personer var fra 15 til 18 år. Av de seks personene under 10 år, er alle barn av foreldre med tilknytning til de åpne rusmiljøene i Oslo sentrum, eller foreldre som Uteseksjonen har påtruffet i ruset tilstand.

Uteseksjonen mottok 308 etterlysninger på 160 ulike personer under 18 år i 2017. Dette samsvarer også med tallmaterialet fra 2016. Det er først og fremst Barnevernvakten i Oslo og forskjellige barneverninstitusjoner som står bak etterlysningene.

Nyanser i gruppen av mindreårig

Det knyttes ulik grad av bekymring til de under 18 år som Uteseksjonen treffer og registrerer kontakt med i Oslo sentrum. Ofte vil unge oppsøke ungdomsmiljøer i sentrum for en kort periode, for så å velge bort disse miljøene. Noen oppsøker ungdomsmiljøer i sentrum for å treffe andre de identifiserer seg med, enten det er innenfor det såkalte «alternative» ungdomsmiljøet eller det er andre grupper av ungdom. Det såkalte «alternative» ungdomsmiljøet ble beskrevet i en egen kartleggingsrapport i 2012.¹⁷

Det «alternative» ungdomsmiljøet påtreffes hovedsakelig på Oslo S, en kafe i Rosenkrantz gate og en ungdomskafe i Domkirken. Gjennom likepersonsarbeid i prosjektet Perspektiv, der frivillige unge med egne erfaringer hjelper andre unge, har Uteseksjonen lyktes i å oppnå tettere kontakt og

¹⁵ Tallet representerer alle registrerte personer – inkludert personer som ikke har et klientforhold til Uteseksjonen. Sistnevnte gruppe registreres i interne arbeidsnotater som slettes jevnlig dersom det ikke opprettes et formelt klientforhold.

¹⁶ Enkelte som blir registrert i interne arbeidsnotat har vi ikke fødselsdato på, og registrerer med 01.01. og årstall de er født. Dette gjør at flere vil ha blitt et år eldre innen statistikk tas ut for foregående år.

¹⁷ Utheim, Mari Nythun. (2012).

oppfølging av unge fra dette miljøet.

De andre ungdomsmiljøene samles i stor grad i tilknytning til Oslo S og hamburgerrestauranter i området. En hamburgerrestaurant som ligger i Storgata og Pløens gate blir trukket frem som mye besøkt av ungdom. Aldersmessig er hovedvekten av ungdommene mellom 12 og 16 år. Det er ulik grad av bekymring knyttet til ungdom som oppholder seg her. Enkelte er det knyttet stor bekymring til, hvor det blant annet er samarbeid med barneverntjeneste, utekontakter, foresatte og institusjoner. Uteseksjonen har i 2017 også her startet opp likepersonsarbeid mot denne ungdomsgruppen, hvor unge med egne erfaringer hjelper andre unge.

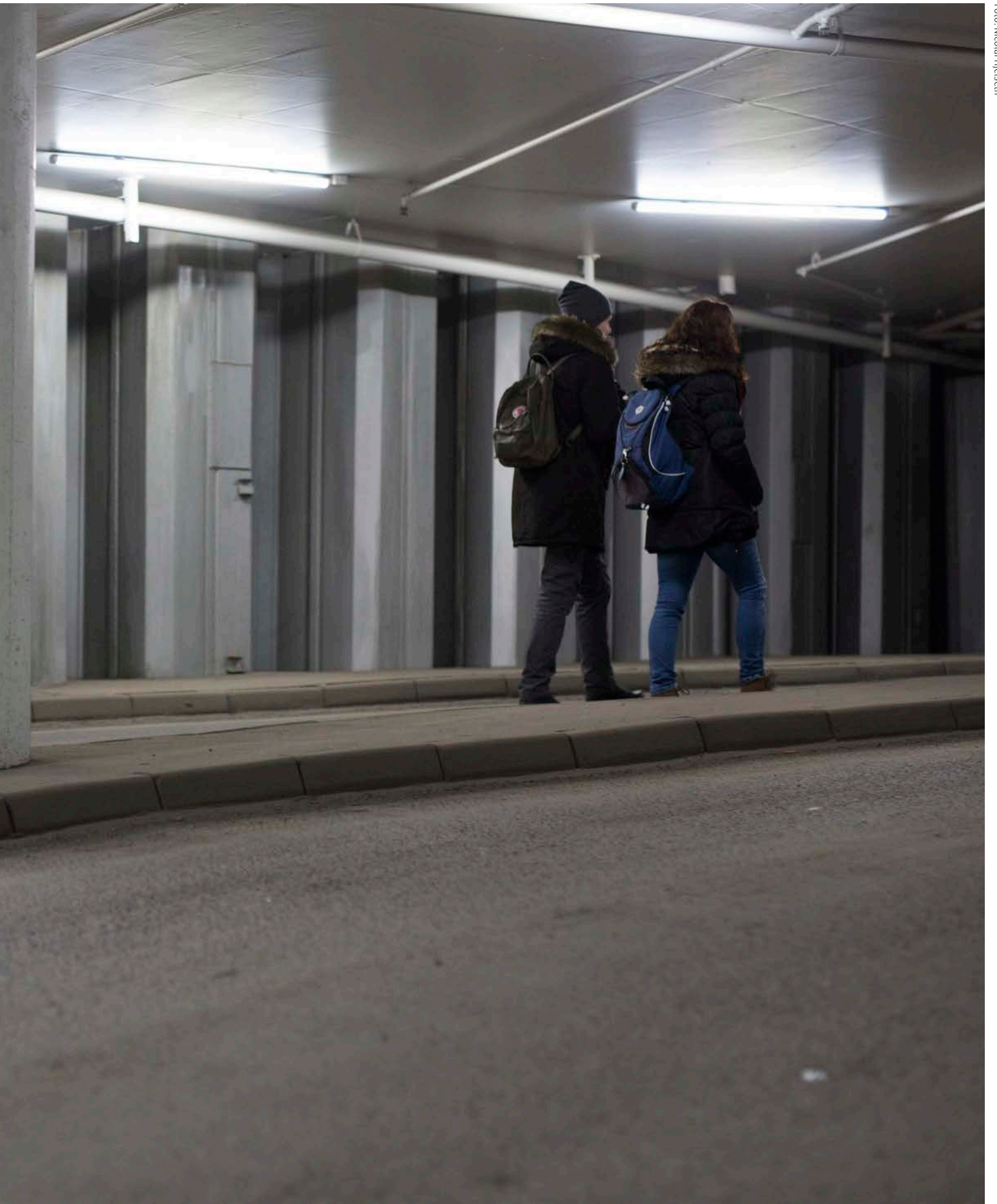
Enkelte mindreårige treffes også i de åpne rusmiljøene på Vaterland og i Storgata/Brugata. I 2017 registrerte Uteseksjonen kontakt med 58 ulike mindreårige i tilknytning til disse rusmiljøene, henholdsvis 46 knyttet til rusmiljøet på Vaterland

og 12 til rusmiljøet i Storgata/Brugata. Det totale antallet er nesten likt antallet fra 2016, men vi ser at det har vært en liten økning i antall mindreårige som er påtruffet i Storgata/Brugata. Ungdommene vi treffer på Vaterland er oftest mellom 14 og 17 år. De som oppholder seg i dette området er stort sett involvert i salg av illegale rusmidler, hovedsakelig cannabis.

Mindreårige i de åpne rusmiljøene vil ofte anstrenge seg for ikke å bli identifisert. Ofte vil Barnevernvakten og politi bli involvert, og i denne type akuttarbeid er det etablert et godt og tett samarbeid mellom Uteseksjonen, Barnevernvakten og politi. I tillegg til samarbeid i akutfaser, samarbeider også Uteseksjonen med barneverntjenesten i oppfølgingen av enkeltungdom. Uteseksjonen har også jobbet tett med utekontaktene i bydelene, noe som har resultert i et bedre samarbeid rundt og med ungdommene.

Fra Uteseksjonens patruljerapport 16.08.17... *En jentegruppe har vært involvert i slåssing nede i sentrum. På grunn av fellesfelling med Utekontakt i en bydel tidligere, har noen av oppsøkerne våre blitt kjent med jentegrupperingen. I etterkant av episoden tar vi kontakt med Utekontakten i bydel. Det ender med at Uteseksjonen blir invitert med inn til samtalegruppe med mødre og døtre for å snakke om miljøet rundt Oslo S.*

Fra Uteseksjonens patruljerapport 02.08.17... *Observerte 6 antatte mindreårige på Vaterland. Guttene var i kontakt med kjente personer vi vet at selger cannabis i området. Vi ringte Barnevernvakten og informerte om vår observasjon. Barnevernvakten ba patruljen om å ringe politiet for å få en identitetssjekk av guttene. Etter kort tid kommer sivilpoliti ut. De stopper guttene etter kort tid, og vi får bekreftet vår mistanke om at noen av guttene var mindreårige. Dette samarbeidet gir oss mulighet til å samarbeide med lokalt barnevern.*

Unge voksne

I aldersgruppen 18 til og med 22 år registrerte Uteseksjonen kontakt med totalt 450 personer i 2017. Dette er tilnærmet samme antall som i 2016. Vi ser en liten økning i antall nyregistrerte. Totalt har 265 mottatt regelmessig oppfølging, 179 gutter og 86 jenter. Det er grunn til å tro at andelen med utenbys tilknytning er høyere i denne aldersgruppen enn blant de yngste. Vi foretok 16 hjemreiser i 2017, og hjalp de unge voksne med å komme hjem til sin hjemkommune ved for eksempel å kjøpe bussbillett. Samtidig har Prindsen Mottakssenter økt sitt fokus på unge voksne, de har også hatt en økning i antall hjemreiser i 2017.

Uteseksjonen påtreffer målgruppen på ulike arenaer i Oslo sentrum. For tiden er et av de åpne rusmiljøene sentralisert i Storgata / Brugata. På denne arenaen treffer vi unge med omfattende rusproblematikk. En kartlegging fra Uteseksjonen i 2013 fant ingen som debuterte med rusmidler ved å oppsøke dette rusmiljøet, men kartleggingsrapporten beskriver at unge står i fare for å utvikle et mer alvorlig og omfattende misbruk ved å bli værende i miljøet over tid.¹⁸ De kan også bli introdusert for andre og mer potente rusmidler enn de vanligvis bruker.

Uteseksjonen ser at de unge som får tilknytning til dette miljøet ofte blir brukere av byens lavterskeltiltak, og kan ende opp med å bo på lavterskeltiltakene til Velferdsetaten. Dette er svært uheldig med tanke på somatisk og psykisk helse, og utvikling av identitet som rusavhengig.

Uteseksjonen gjennomførte i 2016 en kartlegging av det åpne rusmiljøet – området ved Vaterlandsparken og Grønland T-bane.¹⁹ Dette miljøet består fortrinnsvis av unge menn med minoritetsbakgrunn, flere fra levekårsutsatte familier. De fleste er født i Norge eller har kommet på familiegjennforening i ung alder. Mange har midlertidig oppholdstillatelse, en tillatelse som må fornyes hvert

år. Dersom man ikke overholder frist for å søke fornyet opphold, registreres man som utvandret og er dermed uten lovlig opphold i Norge. Flere av guttene vi påtreffer i dette miljøet har store utfordringer med uavklart oppholdsstatus. Mange faktorer kan gjøre det vanskelig å følge med i egen asylsak, noe som igjen kan føre til utfordringer når de oppsøker hjelp.

Det er også personer i dette miljøet som bevisst oppholder seg i Norge ulovlig, enten ved at de har fått avslag på asylsøknad eller de har unnlatt å registrere seg når de kom til landet. Vi påtreffer også såkalte ureturnerbare her, med de utfordringene de står overfor. Flere har gitt opp og vil heller flytte tilbake til hjemlandet enn å leve et stillestående liv i Norge. Det er også primært i dette miljøet vi treffer enslige mindreårige asylsøkere. Uteseksjonen var i 2017 i kontakt med 90 personer i aldersgruppen 18-22 år i det åpne rusmiljøet.

Området ved Vaterlandsparken og Grønland T-bane er preget av salg av illegale rusmidler, fortrinnsvis cannabis, men vår erfaring er også at selgerne i stor grad har utfordringer knyttet til eget rusbruk og psykisk helse. Det er en utfordring å jobbe opp mot dette miljøet grunnet en generell mistillit til hjelpeapparatet, samt få egnede hjelpeiltak spesifikt rettet mot denne gruppen. De fleste har også utfordringer knyttet til bosituasjon, skole eller arbeid. Vår erfaring er at de eksisterende lavterskeltiltakene i liten grad har velrettede tjenester til denne gruppen.

Bekymringsatferd på tvers av aldersgruppene

Som tidligere har det i 2017 periodevis blitt knyttet bekymring til enkeltpersoner og ulike ungdomsgrupperinger i Oslo sentrum. Ofte bygger bekymring på atferd preget av avvising, aggresjon, vold og trusler. Dette fordrer samarbeid på tvers, og systematisk og langsiktig innsats for å bygge tillit og relasjon. Oslo politidistrikt og Oslo kommune

¹⁸ Sundsbø, Stine Marit. (2013).

¹⁹ Sundsbø, Stine Marit. (2016).

har gjennom sin systematiske tilstedeværelse hatt god oversikt over situasjonen i sentrum, og bekrefter i stor grad hverandres beskrivelser. Gjennom SaLTo-koordinator i sentrum holdes det jevnlig koordineringsmøter med relevante aktører. Møtepunktene bidrar til bedre samarbeid og mer omforent forståelse av omfang og problematik. Det er nødvendig med samarbeid blant sentrumsaktører, bydel/hjemkommune og felles konkret innsats overfor enkeltpersoner det er stor grad av bekymring rundt.

Utenlandske mindreårige

Utenlandske barn og unge uten omsorgspersoner omfatter både enslige mindreårige asylsøkere (EMA) og barn og unge blant tilreisende EØS-borgere. Det generelle inntrykket er fortsatt at det er få barn og unge i disse kategoriene i utsatte miljøer i Oslo sentrum.

Uteseksjonen registrerte i 2017 totalt 27 ulike EMA. 20 av disse var etterlyste fra asylmottak eller omsorgssentre, men som ikke ble funnet eller påtruffet av Uteseksjonen. De fleste var fra Afghanistan. Totalt påtraff Uteseksjonen syv ulike EMA i Oslo sentrum i 2017. Gjennom året var det en nedgang i antall påtrufne EMA, noe som gjenspeiler den generelle nedgangen av EMA til Norge. I rekordåret 2015 kom det 5480 EMA til Norge, i 2016 var antallet 320 EMA, og i 2017 kom det kun 191.

Fem av de syv EMA'ene Uteseksjonen var i kontakt med i 2017 ble påtruffet i bekymringsfulle situasjoner på Vaterland, i direkte salg av illegale

rusmidler (hovedsakelig cannabis) eller i kontakt med selgermiljøet. Alle var gutter i alderen 15-17 år. De fleste av EMA'ene var fremdeles i en asylsøkerprosess, mens noen hadde fått avslag eller midlertidig opphold til de fylte 18 år. Det var mistanke om mulig utnyttelse i menneskehandel for to av dem.

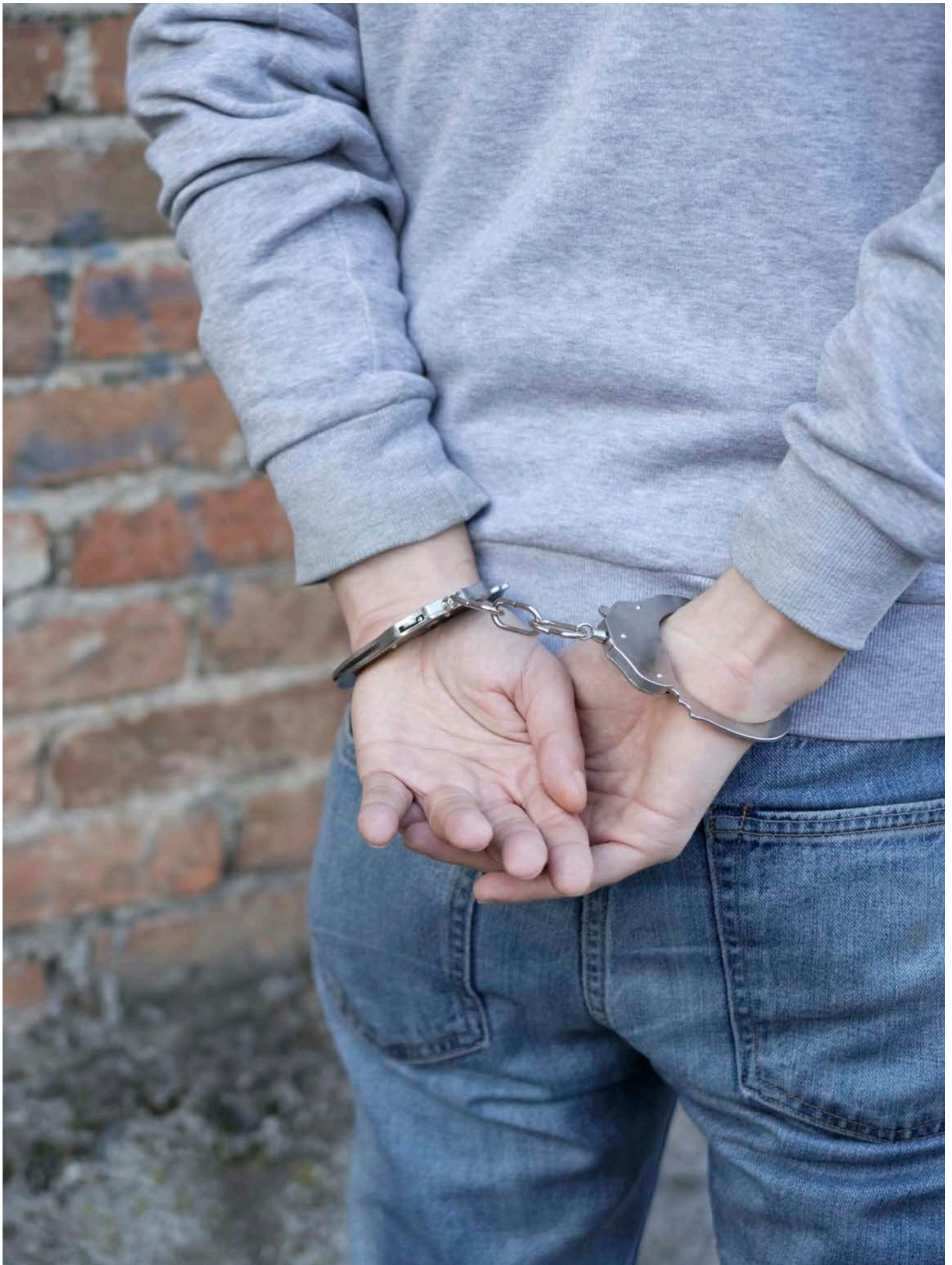
Det er knyttet stor bekymring til de EMA Uteseksjonen treffer, særlig på Vaterland. Bekymringen gjelder bostedsløshet, rus og/eller kriminalitet. Guttene er i en situasjon der de er svært sårbare for alle former for utnyttelse. Da de selv opplever at de har få alternativer, velger de ofte risikofylte og/eller kriminelle overlevelsesstrategier. De rømmer ofte fra mottak og omsorgssentre, samt er skeptiske eller ambivalente til myndighetsinstanser, barnevern og øvrig hjelpeapparat. I tillegg erfarer Uteseksjonen at enkelte barneverntjenester er usikre på hvilket ansvar de har og hvordan de skal håndtere sakene. Dette gjelder særlig mindre, utenbys barneverntjenester som har lite erfaring med denne type saker.

Det rapporteres om få barn og unge i kategorien tilreisende EØS-borgere i Oslo sentrum. Det er som tidligere grunn til å tro at det arbeidet og samarbeidet som ulike aktører i Oslo sentrum har etablert rundt utenlandske barn og unge har medført at det er færre i disse kategoriene som bruker Oslo sentrum som oppholdsarena. Det er uansett grunn til å følge nøye med i utviklingen fremover. I 2015 viste flyktningkrisen at situasjonen kan endre seg raskt.

Vi treffer «Amir» bak Riverside ved Grønland t-banestasjon første gang klokken 12. Han tilbyr oss da å kjøpe hasj. Vi finner i samtalen ut at «Amir» er 17 år gammel, og han viser til tidligere kontakt med Uteseksjonen. «Amir» forteller at han har plass på asylmottak, men at han sover litt forskjellige steder når han er i Oslo, bl.a. hos venner, på Max Burger o.l. «Amir» drar etter hvert fra området, men sier at han straks skal tilbake. Senere på dagen tar vi kontakt igjen, vi har da fått informasjon om at han er etterlyst fra asylmottak og etterlyst hos Barnevernvakten (BVV). Sammen med «Amir» ringer vi BVV for å forsøke å få han med dit frivillig. Etter litt frem og tilbake bestemmer «Amir» seg for å dra fra området for å unngå dette. I samtale med BVV avtaler vi at vi ved neste treff ringer direkte til BVV eller politiet for å få gutten innbragt, da det vurderes tvangsplassering.

Fra Uteseksjonens patruljerapport 2.1.2017.

Kapittel 5

Gjengangere

Av de unge som blir anmeldt for straffbare forhold er det noen som blir anmeldt gjentatte ganger. De som omtales som unge gjengangere i rapporten, er de under 18 år som blir registrert med fire eller flere straffbare forhold i Oslo kommune i løpet av ett kalenderår. Vi måler også antall gjengangere i aldersgruppen 18-22 år. Siden vi gjør et skille mellom aldersgruppene over og under 18 år, er det noen med fire forhold i kalenderåret som ikke telles. Dersom en person i løpet av et kalenderår har tre forhold før fylte 18 år, og inntil tre etter, telles ikke vedkommende som gjenganger i noen av aldersgruppene. Med fire forhold både før og etter 18-årsdagen telles vedkommende i begge aldersgruppene.

Med bakgrunn i valg av datagrunnlag, varierer antall gjengangere i dette kapitlet fra det som står i tidligere utgitte SaLTo-rapporter, se metodekapitlet for nærmere beskrivelse.

Unge gjengangere under 18 år

Antall unge gjengangere har steget kraftig siste to år. Etter rekordlave 88 i 2015 steg antallet til 151 i 2017. Kun i 2007 har det vært flere gjengangere i perioden SaLTo har eksistert. I de foregående kapitlene har vi omtalt den registrerte kriminaliteten med og uten narkotika og butikktveri. **Tabell 12** viser antall unge gjengangere og dere straffbare forhold, samt forhold uten narkotika og butikktveri. Selv om antallet gjengangere blir lavere uten de nevnte lovbruddskategoriene, er økningen betydelig også

uten disse. Dette sammenfaller med det vi har sett i kapitlene foran som viser sammenheng mellom gjengangerproblematikk og andre lovbruddstyper.

Tabellen viser endring i fordelingen på kjønn. Antall jenter som unge gjengangere steg til 28, nest høyest i perioden. Antall gutter som unge gjengangere steg også, men var lavere eller på nivå med antallet i de fleste årene 2005-2011.

De unge gjengangerne sto bak svært mange forhold. Tabellen viser nesten en dobling fra det svært lave nivået i 2015. Også her må vi tilbake til 2007 for å finne høyere antall forhold. Unge gjengangeres andel av totalt antall forhold i aldersgruppen steg til 37 % i 2017. For lovbrudd mot offentlig tjenestemann er andelen 86 %, for ran og utpressing 67 %, for bedrageri 59 % og for fysisk vold 43 %.

En forebyggende enhet i Oslo har erfart at de som er unge gjengangere i deres område i stor grad kjenner andre gjengangere fra resten av byen. Skolegang, sosiale medier og etnisitet er faktorer som gjør at unge gjengangere kjenner hverandre på kryss og tvers av byen. Ungdommene oppleves ofte av politiet som deler av flyktige nettverk.

Anmeldelser med flere gjerningspersoner genererer et stort antall forhold. I underkant av 20 % av anmeldelsene med en ung gjenganger involverte flere gjerningspersoner i aldersgruppen. I nesten to tredjedeler av anmeldelsene med flere gjerningspersoner, var minst en av disse en ung gjenganger. Vi ser altså en sammenheng mellom

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antall unge gjengangere	146	130	177	134	148	150	129	115	122	104	88	112	151
Jenter	14	21	35	16	25	15	9	12	12	9	6	18	28
Gutter	132	109	142	118	123	135	120	103	110	95	82	94	123
Antall forhold begått av unge gjengangere	1059	938	1248	879	1032	914	846	812	945	719	550	723	1046
Antall unge gjengangere med 10 forhold eller mer	28	25	29	20	25	18	18	16	23	17	12	15	27
Antall unge gjengangere uten narkotika og butiktyveri	97	82	128	109	95	83	83	85	91	79	68	79	105
Forhold 10-17 år uten gjengangerne sine forhold	1720	1915	2098	1874	1946	1595	1460	1459	1316	1397	1242	1477	1749

Tabell 12. Registreringer for unge gjengangere, med gjerningssted i Oslo kommune 10-17 år.

utviklingen med flere unge gjengangere og at flere er involvert i samme anmeldelse.

Tabell 13 viser opplysninger om de 27 personene som har 10 eller flere straffbare forhold i Oslo kommune i 2017. Mange av disse har begått kriminalitet i flere år allerede, og noen har vært gjenganger flere år på rad. Tabellen viser utvalgte lovbruddstyper som vi omtaler i denne rapporten, og gjengangere er en del av problematikken i de fleste kategorier. Unntaket er at disse 27 i liten grad er registrert for butiktyveri. Totalt er 31 av de 151 unge gjengangerne registrert med butiktyveri, hvorav seks er gjengangere utelukkende på grunn av butiktyveri.

Hvor store rusproblemer unge gjengangere har vises ikke av våre statistikker, men 16 av de 27 ble registrert med narkotikalovbrudd i Oslo i 2017. Av de 151 unge gjengangere gjelder dette 74 unge gjengangere. 19 av de 27 ble registrert med fysisk vold mot 83 av de 151 unge gjengangerne. Den tredje

store kategorien unge gjengangere ble registrert for er ran og utpressing. 15 av de 27 med 10 eller flere forhold og 57 av 151 unge gjengangerne ble registrert for ran eller utpressing i 2017. Kun to av de 27 ble ikke registrert for fysisk vold eller ran. Av de 151 ble 108 registrert med fysisk vold eller ran.

Gjengangere 18-22 år

Aldersgruppen 18-22 år ble registrert med betydelig flere forhold enn de under 18 år. Det er også mange flere gjengangere i denne aldersgruppen. Tabell 14 viser at antall gjengangere økte, og antall forhold registrert på disse gjengangerne økte i enda større grad.

Ser vi på andelen forhold i 2017 registrert på gjengangere i aldersgruppen, som andel av totalen forhold i aldersgruppen, har den aldri vært høyere i tidsperioden 2005- 2017. I 50 % av forholdene var gjengangere registrert som gjerningsperson. Ser vi på andelen gjerningspersoner med kun ett forhold,

Forhold Oslo 2016										Antall straffbare forhold i Oslo 2017										Totalt forhold ut 2017						
Kjønn	Fødselsår	Bydel	Skole Oslo	Alder første forhold	År UGG	Sum forhold	Fysisk vold	Ran og utpressing	Narkotika	Mot offentlig tjenestemann	Bedrageri	Butikktyveri	Totalt 2017	Gjerningssted skolead- resse	Oslo	Norge										
																	UGG	Ja	Nei	2	1	3	4	5	6	7
Gutt	2000	15 Søndre Nordstrand	Ikke	13	4	21	2		11	7			24	2	77	90										
Gutt	2000	15 Søndre Nordstrand	Ikke	14	4	7		3	9	3			24		52	73										
Gutt	1999	12 Alna	Ikke	14	2	1		1			14		22		32	45										
Gutt	2003	1 Gamle Oslo	Ungdomsskole	12	1	3	1		2	5			18	10	21	21										
Gutt	1999	1 Gamle Oslo	Videregående	13	2	2	2		2	5			18	8	26	31										
Gutt	2001	2 Grünerløkka	Videregående	13	1	2	2		5			1	17	6	22	29										
Gutt	2004	13 Østernsjø	Ungdomsskole	10	1	2	6	1					17	6	20	24										
Gutt	2000	15 Søndre Nordstrand	Videregående	15	1	1	3	2	8	1		1	17		18	18										
Gutt	2002	1 Gamle Oslo	Ungdomsskole	12	2	2	2	7	2			1	16	5	22	22										
Gutt	2000	10 Grorud	Videregående	16	1	Nei					6		15		15	15										
Jente	2001	Ukjent	Ikke	12	2	7	4	1		5			14	1	22	44										
Gutt	2000	4 St. Hanshaugen	Videregående	13	2	6	2	1	3	1	1		13		22	31										
Gutt	2000	15 Søndre Nordstrand	Videregående	14	3	7	2		7				13	3	24	24										
Gutt	2001	10 Grorud	Videregående	15	1	Nei	3	1	2	1			12	3	12	17										
Gutt	1999	15 Søndre Nordstrand	Ikke	16	2	6	1	1	7				12	6	19	30										
Gutt	2000	10 Grorud	Videregående	16	2	4	2	2		1	3	1	11	2	15	16										
Gutt	2003	13 Østernsjø	Ungdomsskole	13	1	Nei	5						11	7	11	11										
Gutt	2001	4 St. Hanshaugen	Videregående	15	1	2		5	1				10	1	12	12										
Gutt	2001	3 Sagene	Videregående	16	1	Nei		8					10	3	10	10										
Gutt	2000	15 Søndre Nordstrand	Videregående	10	1	2	4		2				10	5	16	16										
Gutt	2001	10 Grorud	Videregående	13	1	3	4	2		1			10	3	15	16										
Gutt	1999	Utenbys	Utenbys	17	1	Nei			7	1			10		10	19										
Gutt	1999	12 Alna	Videregående	16	2	7		1	3		1		10		17	26										
Jente	2001	1 Gamle Oslo	Videregående	15	1	Nei					3	1	10		10	10										
Gutt	2003	9 Bjerke	Ungdomsskole	13	1	1	3		1	3			10	2	11	13										
Gutt	2001	2 Grünerløkka	Videregående	15	1	Nei	7						10	6	10	11										
Gutt	1999	3 Sagene	Videregående	15	1	1	1	6					10	10	12	12										

Tabell 13. De 27 unge under 18 år med 10 eller flere registrerte straffbare forhold i Oslo kommune 2017. Diverse opplysninger.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antall gjengangere 18-22 år	460	420	381	358	390	432	362	346	376	322	260	303	329
Kvinner	37	41	43	47	40	51	37	44	37	36	25	25	33
Menn	423	379	338	311	350	381	325	302	339	286	235	278	296
Antall forhold begått av gjengangere 18-22 år	3296	2976	2588	2648	2951	3323	2861	2526	2630	2340	1860	2265	2684
Antall gjengangere 18-22 år med 10 forhold eller mer	78	72	53	76	70	80	73	58	64	63	46	63	83
Antall gjengangere 18-22 år uten narkotika og butikktveri	292	286	234	241	255	259	226	226	254	203	174	216	220
Forhold 18-22 år uten gjengangerne sine forhold	3837	3550	3730	3574	4028	3760	3730	3853	3829	3384	3198	3012	2731

Tabell 14. Registreringer for gjengangere, med gjerningssted i Oslo kommune i alderen 18-22 år.

sank antallet for femte år på rad til det klart laveste i perioden 2005-2017.

De motsatte bevegelsene med gjengangere som gjør mer, og færre som blir registrert med ett forhold, gjør at stadig mer kriminalitet i denne aldersgruppen er knyttet til gjengangere. Tabell 14 viser at det var en kraftig stigning i antall gjengangere med 10 eller flere forhold, til det høyeste nivået i perioden. De 83 gjengangerne i 2017 sto alene for 1332 forhold, 25 % av totalen for aldersgruppen. Antall og andel forhold var det klart høyeste i perioden 2005-2017.

Gjentatte gjengangere

Et mål for SaLTo-samarbeidet er å få unge mennesker ut av kriminalitet. For å måle dette ser vi på hvordan det går med de unge gjengangerne under 18 år i årene etter at vi registrerer dem som gjenganger. Tabell 15 viser i hvilken grad vi ser de unge gjengangerne igjen i registreringen i Oslo

kommune som gjenganger på nytt, i inntil fire år etter de ble registrert som ung gjenganger.

Tabell 15 viser at det var en økning fra 2015 til 2016, noe som også ble nevnt i SaLTo-rapporten i 2016. Økningen ble tydelig med 36 gjentatte gjengangere allerede første halvår 2017. Når vi har sett nærmere på disse 36 personene i politiets systemer, er det noen viktige momenter som belyser situasjonen til unge gjengangere i Oslo kommune.

Av de 36 er det 34 som har foreldre som er født i andre land. 28 er norske statsborgere og 21 er født i Norge. Minst 15 av de 34 har foreldre som er født i Somalia, for øvrig kommer foreldrene stort sett fra fattige land i Asia og Afrika. Kun én av de gjentatte unge gjengangerne hadde to etnisk norske foreldre. Etnisitet og fødeland forklarer ingenting om kriminalitet i seg selv, men som vi skal se følger det i disse tilfellene andre faktorer som fattigdom, trangbodhet og mulig foreldrenes forhold til hjelpeapparatet og det offentlige Norge

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antall UGG	146	130	177	134	148	150	129	115	122	104	88	112
1 år etter	50	49	62	41	45	39	26	39	40	25	39	46
2 år etter	39	38	48	28	29	33	30	30	25	30	37	
3 år etter	32	36	37	24	22	31	25	23	33	36		
4 år etter	31	28	30	20	30	30	23	28	38			

Tabell 15. Gjentatte gjengangere. Antall unge gjengangere årene 2005-2017, samt hvor mange av disse som også hadde fire eller flere straffbare forhold i årene etter.

når barna får utfordringer. Andre forhold som følger av foreldrenes fødeland kan være knyttet til språkutfordringer, hjelp og oppfølging av skolearbeid, noe som kan ha betydning for om barna lykkes på skolen. De som mislykkes der kan lett søke andre arenaer for mestring.

De sosioøkonomiske faktorene trer tydelig fram når vi ser på familienes boforhold. 25 kommer fra familier med uregistrerte, skilte eller separerte foreldre og er registrert boende sammen med mor. 24 er fra søskenkull med fire eller flere barn, og 34 er registrert boende i leiligheter. Oppvekst i store søskenkull i mindre leiligheter på østkanten i Oslo gjør at disse formentlig i større grad enn andre barn har tilbrakt mye tid ute i det offentlige rom.

Vi vet ikke hvilke tiltak barnevernet har iverksatt for disse barna. Ut fra etterforskningen ser vi imidlertid ofte at barna og/eller foreldre ikke vil samtykke til samarbeid med barnevernet i straffesakene. Ut fra opplysninger om barna i politiets systemer var minst 15 av de 36 tvangsplassert av barnevernet på institusjon mot slutten av 2017.

Minst ni av barna har bodd i utlandet i kortere eller lengre perioder. De kan være registrert for kriminalitet før de bodde utenlands, men antall

forhold stiger ofte kraftig etter at de returnerer til Norge.

I politiets systemer ser vi et betydelig innslag av at disse barna har vært ofre for vold i nære relasjoner, annen vold eller overgrep. Flere hadde også storesøsken som er registrert med mange straffbare forhold. 25 er registrert med forhold allerede før de fylte 15 år. Ved utgangen av 2017 hadde de 36 totalt blitt registrert med 1104 straffbare forhold i Norge.

Alle de 36 er registrert med kriminalitet sammen med andre. Noen blir registrert med kriminalitet sammen med barn og unge de har vokst opp sammen med, enten i samme nabolag eller på samme skole. Andre krysningspunkter er etnisitet der vi ser noen som begår kriminalitet sammen med andre med samme bakgrunn. Vi ser også at det blir nye nettverk når de unge begynner på videregående skoler sammen med ungdom fra andre deler av byen.

31 av de gjentatte gjengangerne er registrert med fysisk vold eller ransforhold. 30 er registrert med narkotikaforhold, og vi ser at flere er selgere i åpne rusmiljøer. Politiet definerer ingen av de 36 som en del av kriminelle nettverk, men noen av disse selger

narkotika og det er grunn til å anta at disse miljøene har en nær tilknytning til kriminelle nettverk.

Av de 36 finner vi flere som har vært gjengangere mange år på rad. Den straffbare lavalder i Norge er 15 år. De 25 med forhold før fylte 15 år hadde til sammen 255 forhold før de fylte 15 år. Ofte har reaksjonene de har fått etter fylte 15 vært henleggelse eller påtaleunntatelse uten vilkår, til tross for en lang historikk i politiets registre. Tidsfaktoren før de unge får en reaksjon er viktig. Det tar ofte lang tid før sakene blir avgjort, noe som er uheldig. Tidsbruken skyldes blant annet koordinering av sakene hos politiet, personundersøkelse for mindreårige som gjøres av kriminalomsorgen, beramning av rettsaker og eventuelle utsettelse.

Gjengangere og nettverk

Som beskrevet tidligere er det en oppfatning i politiet at alle kjenner alle i miljøene unge gjengangerne ferdes i. Dette gjelder ikke alle, men kan være en beskrivelse som passer for mange av de som ferdes ute i det offentlige rom, og som også tidvis oppholder seg i sentrum av Oslo. Ved et tilfelle erfarte politiet at en ungdom som anmeldte kriminalitet et annet sted i byen enn der vedkommende bor, ble oppsøkt av en i gjerningspersonens nettverk lokalt som ba ham trekke anmeldelsen.

Ingen av de unge gjengangerne under 18 år i 2017 er definert som aktører i kriminelle nettverk i politiets systemer. Noen er imidlertid registrert i tilknytning til personer som er slike aktører. Selv om de unge gjengangerne under 18 år ikke nødvendigvis er registrert av politiet som en del av et kriminelt nettverk, vet vi at sårbar ungdom som begår kriminalitet kan gjøre det på vegne av andre aktører. Ofte rekrutteres slik ungdom til salg av narkotika.

De kriminelle nettverkene i Oslo som er mest aktuelle til å rekruttere ungdom, er nettverk som

bedriver narkotikaomsetning. Salg av narkotika er den viktigste rekrutteringsarenaen disse nettverkene bruker til å rekruttere ungdom. Det er ofte disse som over tid rekrutteres til kriminelle nettverk ved at de først er løst tilknyttet før de blir mer og mer involvert. Ser vi tilbake på for eksempel 2007, gjenkjennes flere sentrale gjengmedlemmer i Young Bloods på gjengangerlisten.

Dersom vi har ungdom som selger narkotika i det offentlige rom, er det svært sannsynlig at narkotikaen kommer fra et kriminelt nettverk. Ungdommene kan være mellomledd mellom selger og de sentrale i nettverket. Flertallet av de unge gjengangerne som er registrert med flere narkotikalovbrudd er formentlig selgere av narkotika, og dermed i stor risiko for å bli rekruttert til kriminelle nettverk.

Blant gjengangere i aldersgruppen 18-22 år er det flere navn politiet gjenkjenner som aktive aktører i kriminelle nettverk. Disse er kommet lengre i sin kriminelle karriere enn de under 18 år. Noe av årsaken til at disse navnene har kommet på listen, er den prioriteringen politiet har gjort mot kriminelle nettverk og aktører i enkelte områder av Oslo i 2017.

På listen over unge gjengangere har vi også noen personer som er del av familier der flertallet i familien er registrert med kriminalitet, og hvor ungdommen har blitt registrert med lignende kriminalitet som resten av familien. Disse defineres ikke som kriminelle nettverk. De aktuelle personene er født inn i familiene, og kan vanskelig løsrive seg fra dem.

Kapittel 6

Faktorer som påvirker kriminalitetsbildet

I dette kapitlet skal vi peke på noen momenter som påvirker kriminalitetsbildet i Oslo. Blant annet for å se på hva som kan sette den enkelte ungdom i en situasjon som gjør at man tar feil valg. Kapitlet gir ingen fasit, men er ment som et grunnlag for videre diskusjon og peker på faktorer som bør undersøkes nærmere – enten av politiet, Oslo kommune eller av forskningsmiljøer.

Barne- og ungdomskriminaliteten er en dynamisk størrelse og blir påvirket av utallige elementer. Det er forventet og normalt med variasjon i den registrerte kriminaliteten. Det er viktig å holde fast ved at den store majoriteten, i 2017 over 97 % av barn og unge i Oslo mellom 10 og 17 år, ikke anmeldes for lovbrudd.

Kontrollinstansenes betydning for kriminalitetsregistreringen

Både politiblikket²⁰ og bekymringsblikket²¹ fanger opp mennesker som bryter med et forventet bilde. Blikkene blir påvirket av yrkeskultur, opplæring og mer eller mindre bevisste valg. Blikkene fanger opp mønstre som bryter med det "normale". Situasjoner og mennesker kan ikke tas ut av sin kontekst, men hendelser tolkes ut fra den enkelte kontrollørs situasjonsforståelse.

Politiets kontrollnivå, strategier og fokusområder påvirker i stor grad hvem som blir registrert med kriminalitet og hva de blir registrert med. Det er ikke tilfeldig hvem som befinner seg i det offentlige rom. Noen mennesker og grupper av mennesker

kan lettere fanges opp av både politiblikket og bekymringsblikket. Det å befinne seg på bestemte steder til bestemte tider, gjerne med en bestemt fremtoning eller væremåte, kan fange oppmerksomheten fra politi- og bekymringsblikket.

Tidligere i rapporten har vi sett tendenser til at kontrollblikket har stor betydning for totalresultatet av registrert ungdomskriminalitet. Unge jenter ble formentlig i større grad kontrollert i butikker i 2017 enn årene før, men jenter har i de siste årene i liten grad blitt kontrollert av politiet for narkotikalovbrudd i det offentlige rom. Selv om guttene omtrent har samme volum som jentene av butiktyveri, har det ikke skjedd noen endringer i registreringer av dem. På narkotikafeltet øker antall registrerte forhold blant gutter kraftig. De aller fleste narkotikalovbrudd avdekkes i det offentlige rom. Økningen i narkotikaregistrering betyr derfor større kontrollaktivitet rettet mot de unge guttene som befinner seg i det offentlige rom. Økningen av narkotikalovbrudd har i hovedsak skjedd i de områder av byen der politiet har forsøkt å gripe inn i åpenlys narkotikaomsetning. For eksempel har det det siste året vært bevilget ekstra midler til området rundt Tøyen, som har medført blant annet ekstra narkotikainnsats i området.

En økning i anmeldelser trenger ikke være ensidig negativ, så lenge den er et resultat av bevisste valg for å løse problemer. Tiltaks vellykkethet kan imidlertid ikke bare måles i om man oppnår de ønskede positive mål. Nick Tilley²² viser i sin

²⁰ Finstad, Liv. (2000).

²¹ Henningsen, Erik. (2009).

²² Tilley Nick. (2009). Se også Bjørge Tore. (2015).

bok om forebygging at tiltak som innføres i/på et område vil kunne gi ønskede positive effekter, men også negative uønskede effekter. Slike effekter kan oppstå på ulike måter i ulike kontekster, slik at man gjør klokt i å kontinuerlig evaluere tiltakene.

Et eksempel på en slik negativ, uønsket effekt kan være økningen vi ser i lovbrudd mot offentlig tjenestemann. 79 % av alle slike forhold registrert på personer i alderen 10-22 år dreier seg om lovbrudd mot politiet. Disse lovbruddene skjer i hovedsak ved kontroll av personer i det offentlige rom. Ofte vil polititjenestemannen oppleve lovbruddet som et utslag av ungdommens bevisste atferd. Strukturelle forhold bak kan imidlertid også spille inn. I kapitlet om dette foran så vi at disse lovbruddene var sterkt knyttet til gjengangere og at det er mulig vi kan koble disse til gjentatt kontroll-

aktivitet. Økningen i seg selv, men også en mulig kobling til kontrollaktivitet og bevisste tiltak, gjør at det er et behov for å se nærmere på disse lovbruddene.

I SaLTo-samarbeidet er det også uttrykt bekymring for en tilsynelatende mistillit som har vokst i relasjonen mellom ungdom og autoriteter. Blant annet kommer denne til uttrykk i økt antall registrerte tilfeller av vold mot skoleansatte og offentlige tjenestemenn. Forebygging krever et tillitsforhold mellom ungdommen og de som skal arbeide med vedkommende sin livssituasjon og – valg. Det er usikkert om økningen faktisk kan tilskrives mer vold og disrespekt fra ungdommenes side, eller om lærernes, politiets og andres fortolkninger av utfordrende barn har forandret seg. Den mer polariserte og aggressive tonen på sosiale

medier, ikke minst den som har stemplet innvandrere og Oslos østkant som “parallelle”, kan for eksempel ha virket negativt inn på begge gruppenes fordommer og muligheten for kommunikasjon mellom dem.

Sosioøkonomisk ulikhet

Sosioøkonomisk ulikhet regnes som en mulig kriminalitetsgenererende faktor. Norge har lenge vært et av landene i verden der ressurser har vært mest likt fordelt, likevel er levekårsforskjellene betydelige og ulikhetene har økt de siste 10 årene.²³ Hvert tiende barn i Norge under 18 år lever i en familie som er fattig over tid, og andelen er økende.²⁴ Barn med innvandrerbakgrunn²⁵ utgjør over halvparten av barna i lavinntektsgruppen, og det er i denne gruppen økningen har vært sterkest.²⁶ Det er samtidig viktig å understreke at det å vokse opp i familier med lavinntekt ikke betyr at man vil begå straffbare handlinger eller få et liv i fattigdom, men risikoen kan være høyere.²⁷

Den sosiale ulikheten i Norge er sterkest i Oslo.²⁸ Det bor i underkant av 20 000 barn i fattige familier i Oslo. Oslo har fire bydeler hvor halvparten eller flere av barna tilhører fattige familier, det er bydelene Gamle Oslo, Stovner, Bjerke og Grünerløkka. Barnefattigdom viser kontrastene i Oslo by. Ser man på delbydeler i Oslo varierer barnefattigdommen fra 2 % i en delbydel i Vestre Aker til 64 % i en delbydel i Gamle Oslo.

Fattigdom, trangbodddhet og familiens ressurser påvirker de unges hverdag og fremtidige muligheter. Når man bor trangt er det for eksempel begrenset med muligheter til å ha venner på besøk, det kan resultere i mye tid ute. Økt ferdsel i det offentlige rom øker sjansen for å havne i uønskede situasjoner, samt bli kontrollert av politiet og dermed havne i politiets registre. Oslo kommune

har ikke gode og attraktive nok tilbud til alle ungdommer. Ofte benytter de aktuelle ungdommene i denne rapporten ikke de tilbud som gis.

Uavhengig av hvor barna vokser opp, viser flere undersøkelser at foreldrerelasjonen er svært viktig. De foreldrene som vet hvor barna er, hvem de er sammen med og hva de gjør, ikke minst i forhold til konsum av alkohol og narkotika, utgjør den viktigste beskyttende faktoren mot at barna rekrutteres til kriminalitet og kriminelle nettverk. Undersøkelsen viser at det er primært foreldrekontrollen som avgjør om ungdommen holder seg unna kriminalitet, ikke bostedet eller tilgangen til kapital.²⁹

I gjengangerkapittelet så vi hvordan det store flertall av gjentatte gjengangere kommer fra sosioøkonomisk fattige miljøer. Mange av disse er gutter fra familier fra Oslo øst som kommer dårligst ut av lavinntektsgrupper. Trangbodddhet er også et resultat av fattigdom. Ansatte på forebyggende enheter øst i byen har vært på hjemmebesøk hos noen av disse guttene, og beskriver små leiligheter hvor flere madrasser er stablet opp langs veggen. Guttene har ikke eget rom, ikke engang sin egen del av et rom. Ofte søker de ut i det offentlige rom, hvor de er uten foreldrekontroll og forbildene blir andre enn familiemedlemmer.

En urovekkende stor andel av de gjentatte gjengangerne er registrert med kortere eller lengre opphold i andre land. Utviklingen eskalerer ofte i feil retning etter utenlandsoppholdene, og vi ser ofte en klar økning i registrert kriminalitet.

Gruppedynamikk og pop-up

Tidligere i rapporten har vi sett at store deler av økningen kan knyttes til at flere gjerningspersoner har begått kriminaliteten sammen. Unge gjengangere var involvert i nærmere to tredjedeler av anmeldelsene der det er registrert flere gjernings-

²³ Oppvekstrapporten (2017).

²⁴ Ibid.

²⁵ Innvandrere er personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Innvandrere og norsk-fødte med innvandrerforeldre omtaler vi i rapporten som personer med innvandrings- eller minoritetsbakgrunn, og noen ganger som minoritetsnorske.

²⁶ Brattbakk, Ingar og Andersen, Bengt. (2017).

²⁷ Ibid

²⁸ Ljunggren m. fl. 2017

²⁹ Nilsson, Eva-Lota. (2017).

personer i 2017. De gjentatte gjengangerne vi har undersøkt nærmere er alle en eller flere ganger involvert i kriminalitet sammen med andre.

Enhver persons handlinger vil være påvirket av virkelighetsoppfatningen vedkommende har. For de unge som begår kriminelle handlinger sammen, vil virkelighetsoppfatningen være påvirket av hverandre. Når en gruppe ungdommer drar fra øst til vest i byen og begår ran, er det ikke voksnes eller det offentliges virkelighetsoppfatning som bestemmer. Tilbakemeldinger fra etterforskningen av noen av disse ranene i 2017 er at de er gjort for å "straffe" vestkantungdom. Motivasjonen for å begå ran er ikke ensartet, men slike holdninger viser en virkelighetsoppfatning om en delt by i "vi og dem".

Sårbare personer i utsatte miljøer kan rekrutteres til kriminelle nettverk. Når flere opererer sammen og begår kriminalitet sammen, kan det også være starten på kriminelle nettverk. Det brøttsforebyggende rådet i Sverige har vurdert hvordan kriminelle nettverk i Sverige opererer.³⁰ De trekker fram at miljøene oppnår en type kapital som de utnytter i sine handlinger – en skremselskapital³¹ som handler om hvordan andre oppfatter deg. Har du stor skremselskapital kan du komme unna med kriminelle handlinger fordi ingen tør å anmelde deg. Også her er det personers virkelighetsoppfatning og ikke den reelle virkeligheten dette handler om.

I konflikter ser vi at ulike kriminelle nettverk kan oppfatte andre som farlig, noe som kan eskalere en konflikt til at noen bevæpner seg. Politiets handlinger og uttalelser kan forsterke inntrykkene som disse kriminelle nettverkene gir om seg selv. Med en klok tilnærming kan politiets handlinger dempe skremselskapitalen.

Gruppedynamikk handler også om hva som oppfattes som kult eller riktig å gjøre. I Trendrapporten fra Oslo politidistrikt i 2018³² omtales pop-up som fenomen. Enkelt forklart er det atferd som smitter, og som forsterkes av faktorer som for eksempel

medieomtale og politiets fokus, før atferden kan stoppe like fort som den kom. Et eksempel fra 2017 er bilbranner i Groruddalen som fikk mye plass i media. Det smittet over til bilbranner i Søndre Nordstrand. En person i tilknytning til et kriminelt nettverk uttalte til politiet at de måtte vise at de var minst like tøffe som ungdommen på Stovner. Noen dager senere var det ikke lenger aktuelt med bilbranner.

Gruppevold er tett knyttet til bruken av teknologi. Sosiale medier brukes til å spre informasjon om slagsmål/massevold, og filming av volden i seg selv er et fenomen på nett. Dette fenomenet har nå vart en stund, men har likevel alle grunnleggende faktorer for å bli vurdert som pop-up-fenomen. Kanskje vil det stanse av seg selv, men det er likevel viktig med tiltak som gjør noe med fenomenet. Den enkelte ungdoms valg om å begå vold må tas tak i, og SaLTo kan sette inn tiltak for å stanse det som massefenomen. SaLTo kan for eksempel starte en dialog med ungdom som er tilskuere til disse voldshandlingene, slik at de forstår at de er en del av handlingen selv om de ikke selv utøver vold.

Hvordan påvirker bruken av sosiale medier og internett kriminaliteten?

Hvordan vi kommuniserer og omgås sosialt er preget av internett og sosiale medier. Som vi har sett tidligere i rapporten har bruken av internett og sosiale medier direkte innvirkning på enkelte kriminalitetsformer. Det etableres nær lovløse rom på nettet, med ekkokamre og lukkede miljøer som følger egne normer og definisjoner av inn- og utgrupper. I flere praktiseres krenkende, hetsende og konfronterende kommunikasjon. Ordskiftet kan ofte være aggressivt og det kan være medvirkende til holdninger som kan gi seg uttrykk i handlinger. Siste rapport om hatkriminalitet fra Oslo politidistrikt³³ viser imidlertid at dette ikke er registrert som et problem blant ungdom i Oslo, men noen få barn

---

³⁰ BRÅ-rapport 2016:12

³¹ Sandberg, Sveinung og Pedersen, Willy (2006).

³² Oslo politidistrikt (2018).

³³ Oslo politidistrikt b, (2018).

og ungdommer er blitt utsatt for hatkriminalitet. Det er svært få anmeldelser av hatkriminalitet hvor handlingen er uttalelser på internett eller i sosiale medier.

En lovbruddstype som vokser i registreringen, er bedrageri. Politiets systemer gir ingen gode svar på hvilke av bedrageriene som er knyttet til bruk av internett uten å lese alle sakene. Vi ser likevel klare eksempler på at ungdom bruker internett til bedrageri. En av de mest aktive gjengangerne har begått gjentatte bedragerier over internett hvor han i ulike salgskanaler har fått betalt for gjenstander uten at disse er sendt kjøper.

Sosiale medier, internett og økt skjermtid er ikke utelukkende negativt. De som ikke lykkes på skolen, i idretten eller med musikk trenger andre arenaer for å få mestringfølelse. Medieviter Elisabeth Staksrud påpeker viktigheten av nettet som en sosial arena med fellesskapsfølelse og nettverksbygging.³⁴ Mange finner venner og miljøer online hvor de føler

fellesskap og har felles interesser. Mange kan føle seg ensomme i den virkelige verden, men har det fint på nettet. Utfordringen er at man kan utgi seg for å være annerledes enn man er og at man alltid vil finne støtte for sine argumenter.

Oslopolitiets endringer

Fra 1. mai 2017 ble Oslo politidistrikt slått sammen med Asker og Bærum politidistrikt. Det ble gjennomført en intern omorganisering som har medført store endringer i struktur og rutiner. 2017 medførte store endringer i den registrerte ungdomskriminaliteten, og mesteparten av året har Oslo politidistrikt vært i omstilling etter ny organisering. Vi kan derfor ikke utelukke at noen av de mange endringene har hatt betydning for resultatene vi ser.

Omorganiseringen har for eksempel medført sammenslåing av politistasjonene Sentrum og Grønland, Manglerud og Stovner, samt Majorstua

---

³⁴ Staksrud, Elisabeth. (2017).

med Asker og Bærum. Fra 1. april medførte omorganiseringen at operative mannskaper i ordens-tjenesten og den forebyggende tjenesten skulle operere i større distrikter. Det medfører at politiet kan ha manglende lokalkunnskap til distriktet de betjener. Tilbakemeldinger fra forebyggende tjeneste er at det er vanskelig å ha kunnskap om ungdommer i så mange bydelsområder. Dette vil si at når noe har skjedd i andre områder, kommer politiet reisende til stedet utenfra. Politiet er ikke i miljøene og forebygger i samme grad som før.

En annen tilbakemelding er at økt fokus på beredskap de senere år har medført at operative polititjenestepersoner oftere anser sin rolle som å være "klar og på vent" til noe skjer. I mindre grad enn før oppsøker man områder og miljøer for å snakke med ungdom uten at noe har skjedd.

Hvorfor vi får de endringene vi har sett i påtale-avgjørelser på vold og narkotika vet vi ikke sikkert. Sett bort fra hvordan bevisbildet i sakene ser ut når de kommer på påtalemyndighetens bord, er det bare interne forhold som kan være årsak til slike endringer.

Ved innføring av ny straffelov 1. oktober 2015 skjedde det flere endringer samtidig. Det var noen rene lovendringer, det ble opprettet helt nye statistikkgrupper, og det ble gjennomført en opplæring i ny lov med føringer for praksis. Det er særlig for seksuallovbrudd vi ser den tydeligste endringen i registrering som sammenfaller i tid med ny lov. Vi kan ikke isolere virkningen av de forskjellige endringene, men nye undersøkelser må ta høyde for at det kan være forskjellige årsaker til endringen.

Skolenes betydning

Mestring, tilhørighet og trygghet er viktige beskyttelsesfaktorer. De aller fleste av de unge under 18 år i Oslo går på skole. Skolen gir faste rammer, nettverk og sosial kontroll. Også blant

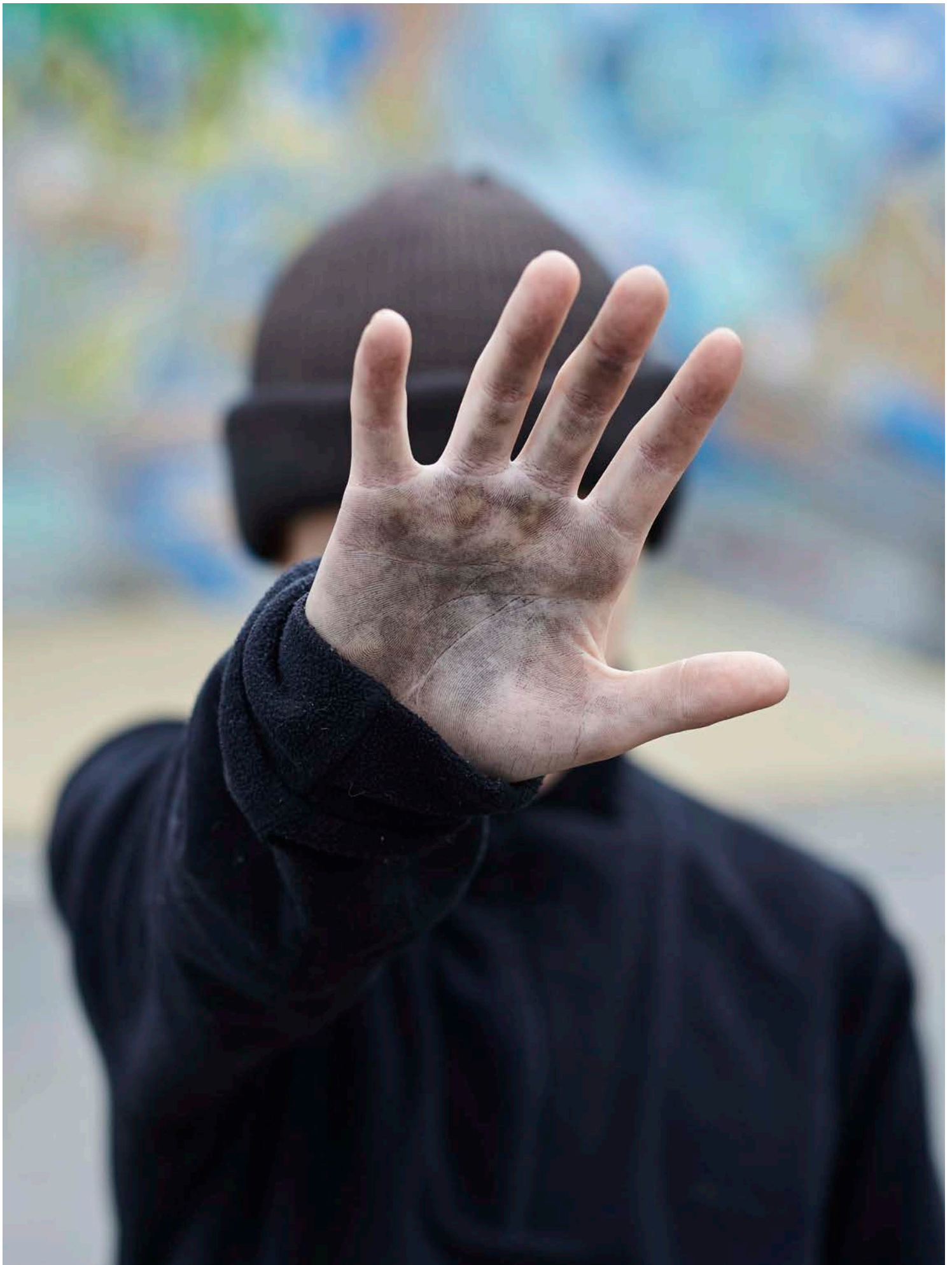
de 27 unge gjengangerne med flest straffbare forhold i 2017, gikk de fleste på skole høsten 2017. Mange av dem gikk på østlige videregående skoler. Utviklingen blant de gjentatte gjengangerne viser imidlertid at mange faller ut av skolesystemet etter hvert.

De videregående skolene som i størst grad har meldt fra om problemer, er skoler hvor de fleste ikke har noen nedre poenggrense for inntak. Disse skolene får dermed mange ungdommer som ikke har de beste forutsetningene for å klare seg videre på skolen. Utdanningsetaten har meldt til SaLTo at de er i gang med tiltak for å hjelpe disse skolene. Videregående skole er en rettighet i Norge, men som tidligere nevnt må tiltak evalueres også med tanke på negative uønskede effekter. Et relevant spørsmål blir om det er ønskelig at de som har store utfordringer på skolen bør være i det tradisjonelle skolesystemet til de har "tapt" der også. Fraværs-grensen kan ha positive og negative effekter for de unge gjengangerne. Går de over grensen presses de ut og finner på annet å gjøre. Det kan medføre at kriminaliteten eskaleres. Mestrer de skolegangen, kan det være det som gir dem mulighet å slutte med kriminalitet.

Utdanningsetaten innførte et nytt HMS-system som sammenfalt i tid med økning i registrert vold i skolen. Selv om vi kan forklare noe av økningen i anmeldt vold med HMS-arbeid og avdekking av mørketall, kan vi heller ikke se bort fra gjengangernes påvirkning i skolemiljøet. Gjengangerne er sterkt involvert i den negative kriminalitets-utviklingen vi har sett, og dersom de reelt er på skolen er det grunnlag til å forvente økning i deres kriminelle handlinger også der. Vold er en åpenbar bekymring, men også den sterke knytningen til narkotikalovbrudd gjør skolen til en aktuell salg-sarena. Frafallet fra ungdomsskolen og videre-gående skole gjør at det er viktig å ha et tilbud om en aktivitet på dagtid for de som ikke går på skole.

English summary

In the last eight years, at least 97% of the age group 10-17 years in Oslo were not registered with crime. The vast majority of children and adolescents in Oslo are law-abiding, also measured for smaller age groups and in smaller parts of the city. In spite of this, the level of registered crime among children and young people in Oslo has increased clearly since 2015, after many years of decline. In the age group 10-17 years, 1483 people were registered with 2795 criminal offenses in 2017. For the age group 18-22 years, the recording of crime has been stable for the last three years.

The increase in crime below 18 years does not increase as much when we omit shoplifting and drug offenses, offenses where we know that the registration is largely governed by strategies and focus areas for security officers and police. Nevertheless there are some factors we are concerned about.

More repeat offenders

As in the preceding year, there was also an increase in 2017 for the number of repeat offenders both below and over 18 years of age. There is also an increase in young people who are repeat offenders over several years. The repeat offenders account for a large part of the criminal offenses in the age groups, and they are often registered from a very young age.

The number of young repeat offenders below the age of 18 increased in 2017. 151 young repeat offenders were recorded for 1046 criminal offenses.

After record low levels in 2015, the crime rate that these repeat offenders below the age of 18 years account for, almost doubled. In the history of SaLTo we have to go back to 2007 to find a higher level, both regarding the number of persons and the number of offenses. Young repeat offenders were also involved in two thirds of the reports in 2017 where several offenders were registered.

In the age group 18-22 years repeat offenders accounted for half of the criminal offenses for which the age group was responsible. Although the total registration has been stable for three years, the crime ratio repeat offenders account for has increased. In 2017 83 people with 10 criminal offenses or more accounted for 25% of the criminal offenses in the age group. If we are more successful in targeting repeat crime earlier, it will affect the total to a large extent.

Increase in physical violence, mass violence and crimes against the police

There is an increase in registered physical violence among children and youths in 2017. We must go back to 2007 to find a similar high registration. One of the factors contributing to the increase is the number of reports where more offenders are involved. The registration of physical violence in school has also increased. It is possible that unreported crimes have been exposed and that there has not been a big increase.

The increase in physical violence and mass

violence can be linked to a trend on the Internet and the use of social media. Some of the violent cases are being filmed and posted on the internet, and the use of social media means that many could be involved when a fight is being planned.

Young repeat offenders were involved in a lot of violent cases and were registered in many of the violence reports with more than one offender. There was also an increase in the number of offenses where public officials were victims of violence, threats, obstacles or harassment. The vast majority of these violations in 2017 were directed at police officers and there were young repeat offenders registered in many of the reports.

The aspect of control

When we look at shoplifting and drug offenses we find that the agencies that disclose these have different areas of focus and strategies. An increased number of reports may be positive as more issues are revealed, but the registrations can give the impression that the actual crime increases without this being the case.

Young girls have barely been registered with drug offences in recent years. At the same time, we know that young girls use and are in contact with drugs. In 2017, the number of drug offenses increased for boys, especially in those areas where the police have used extra resources. For shoplifting there was

a large increase for young girls, but the increase does not occur for young boys or the age group 18-22 years.

Robbery and extortion

Although the total number of robberies and extortion in Oslo was low in 2017, the number of criminal offenses increased in the age group 10-17 years. In the age group 18-22 years the number of criminal offenses was the lowest for the entire period 2005-2017. For those below 18 years of age the number of offenses in the Majorstua area increased, and it was mainly boys aged 15-17 years from the eastern part of Oslo who were registered as offenders.

Fraud

Criminal offenses of fraud in the age group 10-17 years increased in the last two years. Fraud in the age group 18-22 years varies over the last four years.

Sexual offenses

For sex offenses there has been an increase in registration over the last three years, both in total and for the age group 10-17 years. Here, there has been an increase while introducing new criminal law, but we can not see the direct impact this has made. There is also an increase in reports where more than one offender below 18 were involved. The technological development in the investigation as well as youth's use of social media are believed to have an effect on the increase of the registration.

Sanctions

For drugs and physical violence a large proportion of the increase in criminal offenses in 2017 was dismissed because of lack of evidence. Conditional discharge with special conditions which can give young motivation for change are used to a limited extent. The reactions Konfliktråd, Ungdomsoppføl-

ing and Ungdomsstraff were also seldom used. A survey of repeat offenders shows several examples that they may have a long criminal record before they receive a different reaction than a dismissal or a conditional discharge without special conditions. Some repeat offenders started committing crime long before the age of 15, but have passed 18 years without having received a substantial reaction.

Police presence in local communities

The structure of the police in Oslo has changed following the reform of Norwegian police. Units working with crime prevention and other units more often find themselves in areas where they are less familiar with residents and the area. This affects the dialogue and control activity and may adversely affect crime development.

Increased socioeconomic differences

Statistics Norway reports on increased socioeconomic differences in Oslo, which can pave the way for conflicts and crime. More crime is reported in the districts north, east and south of Oslo than in western districts. At the same time, we see that youth from the eastern parts of Oslo are responsible for the increase in robberies in the west. Many of the repeat offenders come from poor families living in small apartments, and they spend more time in the public space. This does not mean that there is no crime on the western side of Oslo. Bigger places to live makes it less necessary to use the public space, and offenses are less frequently uncovered.

Litteraturoversikt

Andersen, Patrick Lie og Bakken, Anders (2015): **Ung i Oslo 2015**. NOVA Rapport 8/15. Oslo, NOVA.

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (2017): **Oppvekstrapporten 2017**. Red: Stian Carstens Bendiksen, Sverre Helseth og Charlotte Lundgren.

Bjørgero, Tore (2015): **Forebygging av kriminalitet**. Oslo. Universitetsforlaget.

Brattbakk, Ingar og Andersen, Bengt (2017): **Oppvekststedets betydning for barn og unge. Nabolaget som ressurs og utfordring**. AFI Rapport 02:2017

BRÅ (2016): **Kriminella nätverk och grupperingar. Polisens bild av maktstrukturer och marknader**. BRÅ-rapport 2016:12.

Bye, Elin K. og Skretting, Astrid (2017): **Resultater fra ESPAD 1995-2015. Bruk av rusmidler og tobakk blant 15-16-åringene**. Folkehelseinstituttet. Oslo 2017.

Europeisk overvåkingssenter for narkotika og narkotikamisbruk (2016): **Europeisk narkotikarapport. Trender og utvikling 2016**. EMCDDA.

Finstad, Liv (2000): **Politiblikket**. Oslo. Pax forlag.

Frøyland, Lars Roar & Sletten, Mira Aaboen (2012): **Mindre problemer for de fleste, større problemer for de få? En studie av tidstrender i problematferd: 1992, 2002, 2010**. Tidsskrift for Ungdomsforskning, 12 (2).

Hegna, Kristinn, Ødegård, Guro, & Strandbu, Åse (2013): **En "sykt seriøs" ungdomsgenerasjon?** Tidsskrift for Norsk Psykologiforening.

Henningsen, Erik (2009): **Bekymringsblikket**. I: Tidsskrift for ungdomsforskning 2009/9.

Krange, Olve (2004): **Grenser for individualisering. Ungdom mellom ny og gammel modernitet**. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo, Oslo.

Krange, Olve & Øia, Tormod (2005): **Den nye moderniteten: ungdom, individualisering, identitet og mening**. Oslo, Cappelen Akademiske Forlag.

Ljunggren, Jørn, Toft, Maren & Flemmen, Magne (2017): **Geografiske klasseskiller. Fordelingen av goder og byrder mellom Oslos bydeler.** I Ljunggren, Jørn (red.), Oslo - ulikhetenes by. Cappelen Damm Akademisk.

Myhre Lie, Elisabeth (2001): **I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid.** Oslo. Gyldendal Akademisk.

Myhre, Jan Eivind (1994): **Barndom i storbyen. Oppvekst i Oslo i velferdsstatens epoke.** Oslo. Universitetsforlaget.

Nilsson, Eva-Lotta (2017): **Parental socialization and adolescent offending.** Malmø universitet, 2017.

Nordfjærn, Trond, and Jo Arild Salthammer. **"Alcohol intoxication among cannabis users in a school-based adolescent sample."** *Drugs: Education, Prevention and Policy* (2017).
Oslo politidistrikt (2018): *Trender i kriminaliteten 2018-2021. Digitale og glokale utfordringer.*

Oslo politidistrikt b (2018): **Anmeldt hatkriminalitet 2017.**

Pedersen, Willy, Bakken, Anders and Tilmann von Soest (2017): **"Neighborhood or school? Influences on alcohol consumption and heavy episodic drinking among urban adolescents."** *Journal of youth and adolescence* (2017): 1-15.

Præsttun, Christine og Strand, Tormod (2018): **Norske ungdommer forteller: - Sperret inne, slått og lenket fast.** NRK.no. Hentet fra https://www.nrk.no/sperret-inne_-slatt-og-lenket-fast-1.13769828 [Lesedato 4.4.2018]

Sandberg, Sveinung og Pedersen, Willy (2006): **Gatekapital.** Oslo. Universitetsforlaget.

Skårderud, Finn. (2014): **De unge sliterne.** Aftenposten. Henta fra: <http://www.aftenposten.no/mening/De-unge-sliterne-7838211.html> [Lesedato: 2.3.2018]

Staksrud, Elisabeth (2017): **Digital sosial kapital.** I: Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (2017): *Oppvekst-rapporten 2017.*

Sundsbo, Stine Marit (2013): **Unge voksne – en kartlegging av aldersgruppen 18-25 år.** Uteseksjonens skriftserie 02/2013. Velferdsetaten, Oslo.

Sundsbo, Stine Marit (2016): **Under brua: en kartlegging av unge menn som selger rusmidler på Vaterland,** HKH-rapport fra Uteseksjonen, Velferdsetaten, Oslo Kommune.

Tilley, Nick (2009): **Crime Prevention.** Devon: Willian Publishing

Utheim, Mari Nythun (2012): **Innenfor utenfor: en kartlegging av et alternativt ungdomsmiljø i Oslo sentrum.** Uteseksjonens skriftserie 01/2012. Velferdsetaten, Oslo 2012.

Øia, Tormod & Vestel, Viggo (2014): **Generasjonskløfta som forsvant.** Tidsskrift for Ungdomsforskning.

Prosjektledere og redaktører:

Bjørnar Ludvigsen Kjenn og Anne Bakosjelten,

Stab for virksomhetsstyring, Oslo politidistrikt

Bidragstere:

Ove Kristofersen og Hege Bøhm Ottar,

SalTo-sekretariatet, Velferdsetaten, Oslo kommune

Bjørnar Bergengen,

Kompetansesenter rus – Oslo, Velferdsetaten, Oslo kommune

Cathrine Sundal Jacobsen, Mai Britt Olsen, Børge Erdal,

Nana Mensah og Nicolai Hjelseth (foto)

Uteseksjonen, Velferdsetaten, Oslo kommune

Takk til alle i Oslo politidistrikt og Oslo kommune som har delt sin kunnskap med oss. En spesiell takk til gode kollegaer i Stab for virksomhetsstyring for god hjelp til å komme i mål med rapporten.

Personene på bildene i rapporten er ikke tilknyttet kriminaliteten rapporten omtaler.

Se www.salto.oslo.no for tidligere publikasjoner, andre rapporter og ytterligere data om kriminalitet for barn og unge i Oslo.

Design: Kikkut Kommunikasjon. Trykk: Zoom Grafisk.

Oslo kommune

SaLTo-sekretariatet, Velferdsetaten
Postboks 30, Sentrum, 0101 Oslo
Maridalsveien 3
Telefon 21 80 21 80/23 47 51 64
postmottak@oslo.kommune.no
www.oslo.kommune.no

Oslo politidistrikt

Postboks 8101 Dep.
0032 Oslo
Telefon 02800
post.oslo@politiet.no
www.politi.no/oslo

Les mer på våre nettsider:
www.salto.oslo.no